

MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA
A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

AKČNÝ PLÁN

INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV

NA ROKY
2023 – 2026

Európska únia
Európsky sociálny fond

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Obsah

1	ÚVOD.....	2
1.1	Definícia inteligentného mesta a regiónu	4
1.2	Prečo štát potrebuje inteligentné mestá a regióny	6
1.3	Metodický rámec a ciele Akčného plánu.....	7
2	STRATEGICKÉ VÝCHODISKÁ PROBLEMATIKY INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV	8
2.1	Európa a svet	9
2.2	Programové obdobie 2021 – 2027 a Program Slovensko 2021 - 2027	18
2.3	Ďalšie strategické dokumenty a záväzky Slovenskej republiky.....	21
3	KOMPARÁCIA VYBRANÝCH MODELOV	26
3.1	Fínsko	26
3.2	Dánsko.....	30
3.3	Česká republika.....	33
3.4	Slovenská republika.....	37
3.5	Zhrnutie komparácie vybraných modelov.....	41
4	AKČNÝ PLÁN 2023 – 2026: PODPORA INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV	43
4.1	Kľúčové orgány štátnej správy a ich rola v agende inteligentných miest a regiónov	43
4.2	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoj a informatizácie Slovenskej republiky ako národný koordinátor podpory inteligentných miest a regiónov	46
4.3	Ciele podpory v rámci Akčného plánu.....	47
4.4	Implementačný mechanizmus.....	52
4.5	Ako merať úspech	54
5	INTELIGENTNÉ MESTÁ A REGIÓN Y V SLOVENSKEJ REPUBLIKE – STREDNODOBÁ A DLHODOBÁ VÍZIA	55
	ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	57
	PRÍLOHA Č. 1: PREHĽAD OPATRENÍ AKČNÉHO PLÁNU INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓN OV NA ROKY 2023 – 2026	58
	PRÍLOHA Č. 2: PREHĽAD EXISTUJÚCICH OPATRENÍ S POTENCIÁLNYM DOSAHOM NA ROZVOJ INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓN OV	77

1 ÚVOD

Mestá a regióny po celom svete čelia v súčasnej dobe podobným výzvam a problémom. Rýchla urbanizácia, demografické zmeny a narastajúce požiadavky na infraštruktúru a dostupné bývanie, rýchlo sa meniace technológie, rastúce ceny energií a potreba zmiernovať dôsledky zdravotníckych, klimatických, ekonomických či bezpečnostných kríz posledného desaťročia pridávajú mestám nové zodpovednosti a úlohy, zvyšujú nároky na rozpočty samospráv a požiadavky na personálne a odborné kapacity predstaviteľov a zamestnancov verejnej správy.

Svetoví lídri zároveň prijímajú stále ambicióznejšie záväzky v snahe spomaliť negatívne vplyvy ľudských aktivít na životné prostredie, minimalizovať nerovnosti a zabezpečovať dôstojný a udržateľný životný štandard pre všetkých obyvateľov, pričom zodpovednosť za výkon mnohých z týchto záväzkov dopadá práve na plecia miest, obcí a regiónov, v ktorých sa odohráva väčšina ľudských aktivít.

Koncept inteligentných miest a regiónov vychádzajúci z anglického pojmu Smart City and Region (ďalej len „Inteligentné mestá a regióny“ a „SCR“) ako prístup k riadeniu samospráv vznikol v reakcii na tieto rastúce nároky. V snahe znižovať tlak na dostupné zdroje a efektívne uspokojovať súčasné aj budúce potreby svojich obyvateľov začali mestá, obce či regióny prehodnocovať spôsob, akým plánujú ich rozvoj, stanovujú si priority a zapájajú obyvateľov do riadenia. Zber a dôsledná analýza dát, poznanie vzájomných súvislostí medzi jednotlivými zložkami a vzťahov medzi územím a jeho obyvateľmi vytvorili priestor pre vznik vhodných lokálnych riešení zvyšujúcich kvalitu života a integrujúcich rôzne tematické domény. Tieto riešenia zároveň kombinujú praktickú užitočnosť s vyššími princípmi ochrany prírody, zdrojov, ľudí, kultúrnych a spoločenských hodnôt. Zavádzanie moderných technológií do chodu samosprávy a otvorený prístup k zdieľaniu informácií, dát a poznatkov o území a jeho výzvach umožnili širokú participáciu účastníkov

s rôznorodými odbornými kapacitami a osobnými skúsenosťami na riešení súčasných aj budúcich výziev, ktorým samosprávy čelia. Dáta generované mobilnými a digitálnymi zariadeniami zasa odmeňujú mestá cennými informáciami o návykoch, správaní a potrebách obyvateľov opätovne využiteľnými pri ďalšom plánovaní rozvoja a verejných služieb.

V samosprávach, ktoré dnes považujeme za priekopníkov v oblasti inteligentných miest a regiónov, vznikali tieto inovatívne prístupy k riadeniu organicky vďaka vhodnej kombinácii ľudského, finančného, materiálneho, občianskeho a inštitucionálneho kapitálu. Tam, kde niektorý z týchto článkov chýba alebo nepostačuje, je však na mieste uvažovať o centrálnych podporných mechanizmoch a s podporou z národnej úrovne v mediach príslušných kompetencií hľadať optimálne modely tvorby a poskytovania verejných služieb a zefektívňovania riadenia samosprávy.

V Slovenskej republike (ďalej len „SR“) si téma inteligentných miest a regiónov v posledných rokoch získava rastúcu pozornosť tak zo strany samotných miest a vyšších územných celkov (ďalej len „VÚC“), ako aj nezávislých expertov, inovatívnych firiem aj štátu. Mestá a regióny postupne experimentujú so zdieľaním otvorených dát, zavádzaním moderných technológií, budovaním odborných a analytických kapacít priamo na úradoch aj so zapájaním odbornej a širokej verejnosti do rozhodovania. Zároveň v krajine vzniká dôležité podhubie nezávislých expertov, záujmových združení a inovatívnych startupov zameraných na vývoj nových a zlepšovanie existujúcich nástrojov vo verejnej správe.

Zo strany štátu bolo v predchádzajúcich rokoch možné vidieť viaceré snahy o podporu témy inteligentných miest a regiónov najmä prostredníctvom finančných príspevkov z prostriedkov Európskej únie (ďalej len „EÚ“), napríklad v podobe projektov na podporu

odborných kapacít miestnej územnej samosprávy, rozvoj digitálnych a dátových služieb verejnej správy, podporu inovatívnych riešení malých a stredných podnikov (ďalej len „MSP“) v samosprávach alebo projektov zameraných na zelenú obnovu a adaptáciu na klimatickú krízu a zmierňovanie jej následkov. Na systémovej úrovni tvorí legislatívny a metodický rámec zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o regionálnom rozvoji“) a Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020, ktorá je k dispozícii v aktualizovanom znení z februára 2022. Práve tento metodický dokument obsahuje osobitnú Prílohu č. 6 s názvom Smart udržateľný rozvoj ako cieľová kvalita rozvojových stratégií, ktorá kladie dôraz na prepojenie koncepčného a realizačného rozmeru stratégie smart rozvoja.

Dôležitým krokom bola transformácia Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (ďalej len „ÚPVII“) na Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej len „MIRRI SR“) pokrývajúce agendu regionálneho rozvoja, koordinácie využívania finančných prostriedkov z fondov EÚ a digitalizácie

verejnej správy. Prepojenie týchto troch rozsiahlych agend je kľúčové pre efektívnu politiku podpory inteligentných miest a regiónov ako samospráv využívajúcich informačné a komunikačné technológie (ďalej len „IKT“) a prístup k zdrojom EÚ na tvorbu integrovaných riešení prispievajúcich k udržateľnému regionálnemu rozvoju.

V tomto kontexte má preto MIRRI SR jedinečnú príležitosť stať sa národným koordinátorom agendy inteligentných miest a regiónov v SR zabezpečujúcim súlad a kompatibilitu politiky na národnej úrovni s rozvojovými potrebami, záujmami a požiadavkami samospráv, pričom prvé kroky smerujúce k tejto pozícii sú už v procese implementácie. Vďaka národnému projektu podporenému z Operačného programu Efektívna verejná správa (ďalej len „OP EVS“) bola zriadená špeciálna metodicko-hodnotiaca jednotka na podporu rozvoja inteligentných miest a regiónov. Agenda inteligentných miest a regiónov sa v rámci MIRRI SR združuje na jednom mieste, t. j. na sekcii inovácií, strategických investícií a analýz (HUB). Program Slovensko 2021 – 2027 (ďalej len „P SK“) taktiež počíta s inteligentným rozvojom miest a regiónov naprieč všetkými politickými cieľmi a zároveň alokuje čiastku výhradne na podporu tejto problematiky.

1.1 Definícia inteligentného mesta a regiónu

Pojem inteligentné mesto alebo inteligentný región je vzhľadom na svoju komplexnosť náročné definovať a oficiálna a všeobecne uznávaná definícia aktuálne neexistuje. Rôzne mestá, krajiny, verejné či súkromné inštitúcie si ju prispôbujú podľa svojej oblasti pôsobenia, kompetencií, priorít a cieľov, pre dosahovanie ktorých boli zriadené. Svoj unikátny pohľad na definovanie inteligentného mesta či regiónu tiež prinášajú súkromné spoločnosti podnikajúce v oblasti smart technológií. Treba však poznamenať, že by nebolo správne túto definíciu obmedziť len na využívanie smart technológií, ale je potrebné ju chápať v jej širšom kontexte ako princíp riadenia. Je tiež charakteristická procesom neustáleho učenia a zdokonaľovania sa, pretože ide o proces tvoriaci základ koncepcie inteligentného rastu.

Každá existujúca definícia inteligentného mesta a regiónu v sebe teda odráža skryté či verejné ciele a záujmy jej tvorca a prostredie, v ktorom vznikla. MIRRI SR pre účely Akčného plánu inteligentných miest a regiónov na roky 2023 – 2026 (ďalej len „Akčný plán“) a svojich ďalších aktivít v oblasti podpory inteligentných miest a regiónov prichádza s definíciou, ktorá vychádza z doterajšieho medzinárodného vývoja a poznatkov v problematike SCR, no zohľadňuje pritom úlohy a kompetencie MIRRI SR v oblasti podpory regionálneho rozvoja, koordinácie investičných projektov a informatizácie vymedzené zákonom č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej len „kompetenčný zákon“).

Za inteligentné mestá a regióny považujeme také, ktoré využívajú dáta, IKT a participáciu, teda zapájanie širokej škály zainteresovaných strán do rozhodovania, ako nástroje na dosahovanie cieľov prispievajúcich k úspore finančných a materiálnych zdrojov, poskytovaniu kvalitnejších, pohodlnejších a efektívnejších verejných služieb a napĺňaniu merateľných ukazovateľov (ďalej len „KPI“) na úrovni mesta alebo regiónu. Pri svojom rozhodovaní a tvorbe projektov aplikujú princípy integrácie, inklúzie, inovácie a stratégie, pričom zrealizované aktivity majú preukázateľný pozitívny vplyv na dlhodobé zvyšovanie kvality života v meste a regióne a udržateľný rozvoj v meste a kraji pre všetky skupiny obyvateľstva.

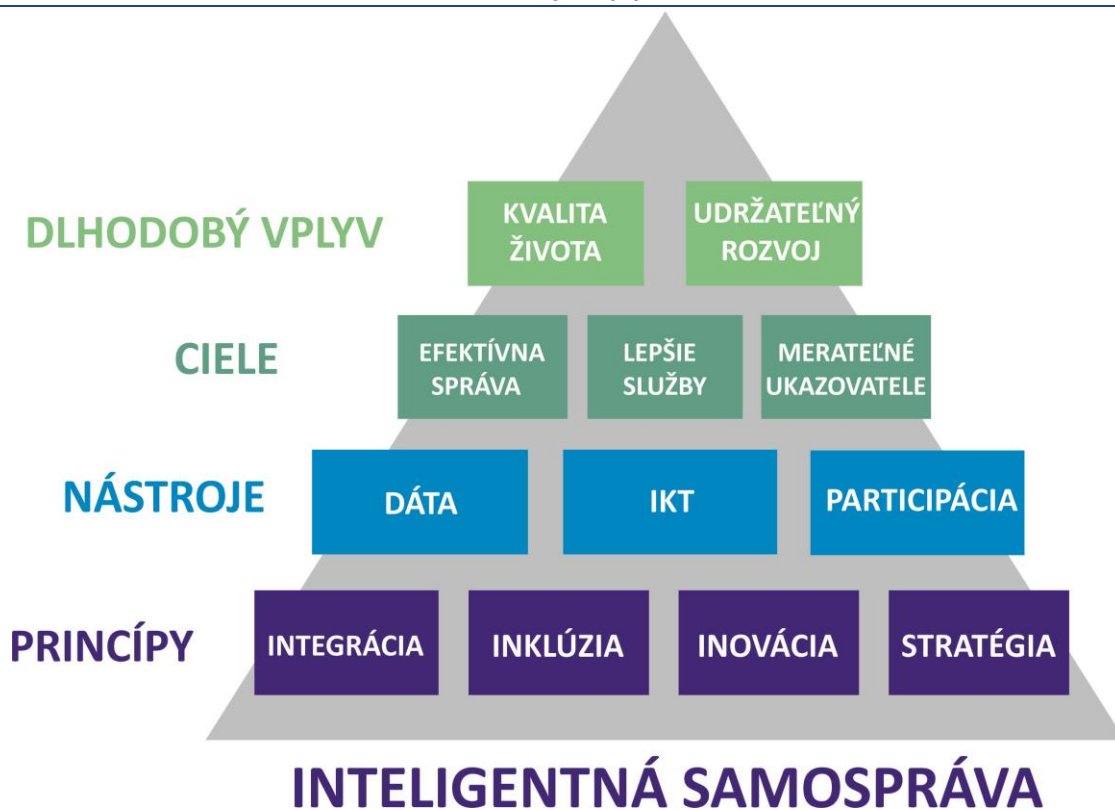
4 PRINCÍPY INTELIGENTNÉHO ROZVOJA MIEST A REGIÓNOV	
INTEGRÁCIA	aktivity prechádzajú naprieč viacerými vertikálnymi osami riadenia samosprávy a prepájajú poznatky, skúsenosti a riešenia z rôznych domén
INKLÚZIA	zvažuje vplyv prijatých rozhodnutí a zrealizovaných aktivít na všetky skupiny obyvateľov a zainteresované subjekty
INOVÁCIA	dáva priestor a podporuje nové prístupy k riešeniu problémov, podporuje a aktívne vyhľadáva nové riešenia „starých“ problémov, podporuje zmeny procesov, správania a využitie technológií
STRATÉGIA	vychádza z priorít a potrieb samospráv identifikovaných v strategických dokumentoch a predchádza impulzívnym rozhodnutiam a investíciám

Definícia udržateľného rozvoja vychádza zo správy Svetovej komisie Organizácie spojených národov (ďalej len „OSN“) pre životné prostredie a rozvoj popisujúcej udržateľný rozvoj ako „taký rozvoj, ktorý umožňuje uspokojovanie potrieb súčasných generácií bez toho, aby boli ohrozené nároky budúcich generácií na uspokojovanie ich potrieb“.¹ V SR definuje udržateľný rozvoj zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o životnom prostredí“) ako „rozvoj, ktorý súčasným i budúcim

¹ BRUNDTLAND, G. H. Naša spoločná budúcnosť: Správa svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj. Oxford: Oxford University Press, 1987, s. 400. ISBN 019282080X.

generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov“ a teda kladie väčší dôraz na životné prostredie.

Obrázok 1 Inteligentná samospráva vo svojom riadení aplikuje princípy a nástroje pre dosahovanie cieľov s dlhodobým vplyvom

Zdroj: MIRRI SR

Ako možno vidieť na obrázku 1, IKT, ako aj dáta a participácia nie sú v tomto modeli definované ako cieľ sám osebe, ale ako integrálny nástroj na dosahovanie nadradených cieľov, ktorými sú efektívnejšia verejná správa, kvalitnejšie verejné služby a zlepšovanie výkonu samosprávy vo vybraných merateľných kvalitatívnych ukazovateľoch, s dôrazom na hospodárnosť, efektívnosť, účinnosť a účelnosť. Projekty inteligentných miest a regiónov využívajú tieto nástroje a aplikujú uvedené princípy so zámerom dosahovania lokálnych cieľov s pozitívnym nadregionálnym a globálnym dosahom.

Inteligentné mesto alebo región nie sú teda definované ako stav, ktorý možno dosiahnuť, ale ako kontinuálny proces a spôsob nazerania na riešenie výziev, ktorým sa samospráva riadi pri tvorbe a implementácii rozhodnutí a ktorého cieľom je zabezpečiť, aby prostriedky samospráv boli vynakladané efektívne, so širokým zapojením obyvateľov a na základe identifikovaných potrieb a viedli súčasne k všeobecnému zvyšovaniu životnej úrovne v regióne a celej krajine. Proces budovania inteligentných miest a regiónov definujeme teda aj ako proces postupných zmien, neustáleho učenia a zdokonaľovania sa.

V tomto dokumente sa bude ďalej pracovať s pojmami inteligentná samospráva, inteligentné a inovatívne mestá a regióny, resp. skratkou SCR, v rámci ktorej sú zahrnuté obce, mestá a VÚC podľa vyššie uvedenej definície.

1.2 Prečo štát potrebuje inteligentné mestá a regióny

V decentralizovanom štáte, akým je aj SR, je časť moci a zodpovednosti za jej výkon prenášaná na nižšie úrovne riadenia. V súčasnosti legislatíva definuje hranice kompetencií medzi štátom, VÚC a obcami, pričom tieto hranice vymedzujú rozsah, akým môžu činnosti jedného zasahovať do právomoci ostatných. Pochopiteľne, v kľúčových doménach inteligentného rozvoja miest a regiónov požívajú samosprávy značnú mieru slobody vo formách a rozsahu, akým budú svoje kompetencie realizovať. Na druhej strane, úlohou štátu je prinajmenšom pôsobiť ako koordinátor pri výbere a plnení cieľov hospodárskej politiky.

Štát má prostredníctvom Národnej rady SR právomoc prijímať legislatívu s priamym dosahom na činnosť samospráv a svojimi rozhodnutiami môže vplývať na to, do akej miery sú samosprávy schopné napĺňať víziu inteligentného mesta alebo regiónu aj podľa Akčného plánu. Jasná definícia inteligentnej samosprávy a orgánov zodpovedných za jej podporu dáva obom stranám možnosť analyzovať a vyhodnocovať dosah národných politík na samosprávy z hľadiska inteligentného rozvoja a navrhovať riešenia na posilnenie smart kapacít slovenských miest a regiónov.

Pre štát, a obzvlášť pre MIRRI SR, má podpora inteligentného rozvoja samospráv špecifický význam vyplývajúci priamo z kompetenčnej pôsobnosti MIRRI SR. Podľa kompetenčného zákona je MIRRI SR ústredným orgánom štátnej správy (ďalej len „ÚOŠS“) pre riadenie, koordináciu a dohľad nad využívaním finančných prostriedkov z fondov EÚ. MIRRI SR teda zodpovedá za efektívne čerpanie finančných príspevkov z fondov EÚ a riadenie politiky súdržnosti na národnej úrovni zameranej práve na znižovanie regionálnych rozdielov. Samosprávy sú pritom významnými prijímateľmi prostriedkov z fondov EÚ, ktoré tvoria značný podiel na celkovom objeme verejných investícií: v programovom období 2014-2020 podľa správy Európskej komisie (ďalej len „EK“) z roku 2021² predstavovali až 52 % podiel. Podpora inteligentných samospráv má preto za cieľ zabezpečiť, že prostriedky EÚ, ale aj interné zdroje samospráv budú využité efektívne, s čo najširším synergickým dosahom a prínosom pre plnenie ukazovateľov naprieč rôznymi tematickými doménami.

Vláda SR sa v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024 zaviazala pripraviť a realizovať stratégiu prechodu Slovenska k „Smart Country“ – krajine inovácií pre ľudí, k inteligentnej a transparentnej krajine. Slovensko musí byť štátom, kde sú pre všetkých rovnaké šance, jednoduchý prístup k informáciám a službám štátu pomocou digitálnych technológií a kde efektívne a inteligentne funguje verejná správa a komunikácia medzi občanom a štátom. Súčasťou programového vyhlásenia vlády SR je aj podpora verejnej osobnej dopravy a vytváranie inteligentných riešení typu smart city, a taktiež ambícia vypracovať koncepčný rámec pre rozvoj inteligentnej mobility, príprava návrhu legislatívy na testovanie a prevádzku autonómnych vozidiel a vytvorenie modelovej platformy „smart mobility lab“ pre koordináciu, implementáciu a demonštráciu inovatívnych riešení.

Ako súčasť medzinárodných spoločenstiev ako napr. EÚ, OSN, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (ďalej len „OECD“) či Rada Európy (ďalej len „RE“) sa SR hlási k plneniu mnohých záväzkov v oblasti klímy, udržateľnosti, hospodárskeho, sociálneho a demokratického rozvoja. Na národnej úrovni sú prijímané strategické dokumenty a vízie obsahujúce konkrétne ciele, za ktorých dosahovanie nesú zodpovednosť ministerstvá a najvyšší štátni činitelia. Často sú to však práve mestá a regióny, ktoré hrajú kľúčovú úlohu pri dosahovaní týchto cieľov na regionálnej úrovni a ktorých aktívna a adresná spoluúčasť môže výrazne urýchliť proces ekologickej, energetickej, sociálno-hospodárskej či digitálnej transformácie krajiny. Práve územné samosprávy t. j. obce a samosprávne kraje pri výkone územnej samosprávy majú v kompetencií starostlivosť o všestranný rozvoj územia a o potreby obyvateľov podľa zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných

² EUROPEAN COMMISSION. *Cohesion in Europe towards 2050* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. ISBN 978-92-76-46619-2. Dostupné na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion8/8cr.pdf.

celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov a zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. Podpora inteligentných miest a regiónov ako jedna z foriem politík regionálneho rozvoja, za ktorých koordináciu MIRRI SR zodpovedá, preto predstavuje nástroj s vysokou potenciálnou pridanou hodnotou pre plnenie národných cieľov aj medzinárodných záväzkov SR.

V gescii MIRRI SR je taktiež centrálné riadenie informatizácie spoločnosti a tvorba politiky jednotného digitálneho trhu. Práve v tejto oblasti je nevyhnutná dobrá koordinácia jednotlivých zložiek a úrovni štátnej a verejnej správy, ktorá umožní integráciu dátových a informačných systémov (ďalej len „IS“) a vie tak výrazne vplývať na každodenný život obyvateľov. Z tohto dôvodu inteligentná samospráva podľa definície využíva riešenia založené na inovatívnych technológiách.

Koncept inteligentných miest a regiónov má teda význam nielen pre dotknuté samosprávy, ktorým poskytuje nástroj na efektívnejšie využívanie zdrojov a zvyšovanie kvality života obyvateľov. Podporou inteligentného rozvoja miest a regiónov môže štát prispievať k dosahovaniu cieľov a záväzkov v oblasti čerpania fondov EÚ, plnenia národných stratégií či tvorby a poskytovania jednotných digitálnych služieb pre občanov presahujúcich územie jednotlivých samospráv. Zastrešenie a jasné zadefinovanie zodpovednosti za agendu SCR na úrovni štátu zároveň umožňuje otvoriť vzájomnú diskusiu o štrukturálnych a inštitucionálnych výzvach a prekážkach, ktoré brzdia integrovaný rozvoj obcí, miest a regiónov v SR a tým tiež prispievať k zjednodušovaniu výkonu právomocí a povinností samospráv v konkrétnych oblastiach ich kompetencií.

1.3 Metodický rámec a ciele Akčného plánu

Realizované štúdie preukazujú, že v rámci SR existuje potenciál na realizáciu projektov v oblasti Smart Cities. Štúdia s názvom „Creation of an investment platform for smart cities and regions initiatives in Slovakia“ (2018) vypracovaná pre Európsku investičnú banku identifikovala potenciál pre realizáciu viac než 750 projektov v oblasti Smart Cities/Smart Regions. Táto štúdia zároveň identifikovala nedostatok kvalifikovaných kapacít a zdrojov na strane samosprávy, ktoré by dokázali riadiť agendu inteligentných riešení v rámci samosprávy a realizovať projekty v tejto oblasti. Aj v dôsledku týchto záverov vznikol v rámci OP EVS projekt s názvom „Metodicko-hodnotiaca jednotka a expertná platforma pre podporu rozvoja inteligentných miest a regiónov“, ktorého základnými cieľmi sú zvýšenie schopnosti štátnej správy poskytovať komplexnú podporu samospráve pri budovaní inteligentných miest a regiónov a zvýšenie schopnosti miest a regiónov uvádzať do praxe koncepty inteligentných miest a regiónov.

Metodicko-hodnotiaca jednotka a expertná platforma pre podporu rozvoja inteligentných miest a regiónov začala pôsobiť na MIRRI SR v decembri roku 2020. Jednou z jej hlavných úloh je práve tvorba predmetného Akčného plánu, ktorý má ambíciu výrazne prispieť k rozvoju inteligentnej samosprávy v SR. Pre komplexnosť bola súčasťou pracovného procesu pri tvorbe Akčného plánu aj pracovná skupina so širokým zapojením zástupcov ÚOŠS. Podobné metodicko-evaluačné jednotky pôsobia aj v iných členských krajinách EÚ, napr. vo Fínsku, Českej republike či Francúzsku.

Na základe analytickej práce, porovnávaním skúseností zo zahraničia a prostredníctvom diskusií s expertmi boli v prvom rade určené hlavné komponenty (nástroje, princípy, ciele, dlhodobý vplyv) inteligentných miest a regiónov a detailnejšie popísané ciele a typy aktivít pre každý z nich (viac v kapitole 3 a 4). Súčasťou Akčného plánu je aj komparatívna analýza, ktorá popisuje a porovnáva vybrané krajiny a ich úspešnú cestu k rozvoju smart agendy. V záveroch tejto komparatívnej časti sú popísané rozdiely v prístupoch k aplikácii riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov a hlavné faktory ich úspechu. Tie sú aplikované aj na príklade SR.

Po vypracovaní analytickej časti bola následne otvorená verejná diskusia vrátane organizácie série workshopov rozdelených podľa obsahu Akčného plánu, ktorých cieľom bolo prostredníctvom interakcie s účastníkmi

vymedziť spôsob naplnenia unikátneho prístupu inteligentnej samosprávy, princípov a cieľov. Workshopy zároveň predstavovali príležitosť pre zber potenciálnych problémov a výziev, ktoré by mohli prispieť k riešeniu problémov samospráv v tejto oblasti. Online konzultácií sa zúčastnilo približne 130 registrovaných účastníkov vrátane zástupcov väčších miest ako Bratislava, Košice, Prešov, Žilina, Banská Bystrica, Trnava či Trenčín, zástupcov viacerých VÚC a v neposlednom rade zástupcov z radov záujmových združení a odbornej verejnosti.

Výstupom aktivít je návrh nových a zároveň prehľad existujúcich opatrení, ktoré majú predpoklad v nasledujúcom období podporiť rozvoj inteligentných miest a regiónov.

Akčný plán je tiež v súlade s materiálom Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 (ďalej len „Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - Slovensko 2030“), ktorá plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR podľa zákona o regionálnom rozvoji. Prispieva zároveň k cieľom tohto materiálu v rámci Integrovaného rozvojového programu III. – Rozvoj komunít a osobitne k zvýšeniu kvality života pre všetky sociálne skupiny prostredníctvom priblíženia správy vecí verejných občanom a sociálnej inklúzie a dostupných, kvalitných a efektívnych služieb.

2 STRATEGICKÉ VÝCHODISKÁ PROBLEMATIKY INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV

Problematika inteligentných miest a regiónov rezonuje nielen v SR, ale aj v Európe a vo svete už niekoľko rokov, čo podnietilo vznik mnohých stratégií, medzinárodných pracovných skupín a organizácií, ktoré sa tejto téme venujú. Aj keď EK v rámci svojej legislatívnej iniciatívy spravidla nevydáva právne akty, ktoré by priamo zaväzovali samosprávy, zaväzuje členské štáty EÚ k činnostiam, ktoré majú dosah aj na samosprávy.

Medzinárodné organizácie a zoskupenia, ktorých je SR členom, zároveň v snahe podporiť udržateľný rast spoločnosti a spomaliť nepriaznivé dôsledky zmeny klímy prijímajú rôzne záväzky, ktorých úspešná implementácia je v mnohých prípadoch závislá od efektívnej súčinnosti všetkých zložiek verejnej moci vrátane tej najbližšie k obyvateľom - t. j. samosprávy. Európska zelená dohoda, Agenda OSN 2030 pre udržateľný rozvoj (ďalej len „Agenda 2030“), Konferencie OSN o zmene klímy (známe ako COP - Conference of the Parties) a ďalšie medzinárodné iniciatívy určujú pre štáty strategické a rozvojové ciele, z ktorých mnohé sú transformované do právne záväzných aktov.

Jedným z významných dokumentov je v tomto smere aj napr. Územná Agenda 2030 poskytujúca akčný rámec na podporu územnej súdržnosti v Európe a udržateľnej budúcnosti mesta v rámci EÚ, zdôrazňuje dôležitosť strategického územného plánovania a v neposlednom rade poskytuje usmernenie na posilnenie územného rozmeru sektorových politík na všetkých úrovniach riadenia. Dôležité je tiež zmieniť aj výstupy Programu ESPON 2020, ktorého hlavnou úlohou je prepájanie výskumu s politikami prostredníctvom územných analýz. Okrem toho spracovávajú priestorové informácie pomocou faktov, ako aj identifikujú nové výzvy a potenciál rozvojových politík do budúcnosti.

Podpora rozvoja inteligentných miest a regiónov z národnej úrovne by preto mala smerovať aj k napĺňaniu týchto cieľov alebo aspoň nebyť v rozpore s týmito záväzkami. V nasledujúcej časti budú preto popísané vybrané medzinárodné aj národné iniciatívy, stratégie či iné aktivity, ktoré formujú smerovanie a rozvoj agendy inteligentných miest a regiónov, alebo ku ktorých dosahovaniu môže úspešná podpora inteligentných samospráv napomôcť.

EURÓPSKA CHARTA MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

Európska charta miestnej samosprávy je medzinárodný dokument, ktorý vznikol v prostredí RE a ktorý obsahuje princípy miestnych samospráv, čím určuje dôležitosť územnej samosprávy ako základ každého demokratického systému. SR túto chartu podpísala 23. februára 1999 a ku dnešnému dňu sa zaviazala dodržiavať všetky jej ustanovenia, medzi inými aj:

- primeranosť správnych štruktúr a zdrojov zodpovedajúcich úlohám miestnych orgánov (čl. 6 ods. 2),
- vykonávanie správy verejných vecí vo všeobecnosti prednostne tými orgánmi, ktoré sú k občanovi najbližšie, so zohľadnením rozsahu a charakteru úlohy i požiadaviek efektívnosti a hospodárnosti pri udeľovaní zodpovednosti inému (čl. 4 ods. 3),
- právo miestnych orgánov v rámci hospodárskej politiky štátu na primerané vlastné finančné zdroje, s ktorými by mohli v rámci svojich právomocí voľne disponovať (čl. 9 ods. 1),
- ochrana finančne slabších miestnych orgánov zavedením postupov finančného vyrovnávania alebo zodpovedajúcich opatrení na korekciu dôsledkov nerovnomerného rozdelenia finančných zdrojov a finančných záväzkov (čl. 9 ods. 5),
- prekonzultovanie spôsobu pridelovania prerozdelených zdrojov vhodným spôsobom s miestnymi orgánmi (čl. 9 ods. 6),
- poskytovanie dotácií miestnym orgánom, pokiaľ je to možné bez účelového viazania a bez obmedzovania ich základnej slobody uskutočňovať svoju politiku v rámci vlastnej pôsobnosti (čl. 9 ods. 7).

URBÁNNA/MESTSKÁ AGENDA EURÓPSKEJ ÚNIE

Urbánna/Mestská agenda EÚ tvorí ucelený súbor činností kľúčových európskych aktérov. Bola založená v roku 2016 Amsterdamským paktom. Zameriava sa na riešenie problémov miest tým, že vytvára partnerstvá medzi EK, organizáciami EÚ, národnými vládami, miestnymi orgánmi a zainteresovanými stranami, napríklad mimovládny organizáciami. Spoločne vytvárajú akčné plány, vďaka ktorým je možné napr. prijímať lepšie právne predpisy, zlepšovať programy financovania či vymieňať si poznatky (údaje, štúdie, osvedčené postupy). Akčné plány pozostávajú z konkrétnych návrhov na lepšiu reguláciu, lepšie financovanie a lepšie znalosti, ktoré súvisia s témou partnerstva. Tieto návrhy možno považovať za nezáväzný príspevok k navrhovaniu budúcnosti a revízii existujúcich právnych predpisov, nástrojov a iniciatív EÚ. Akčné plány sú pravidelne vyhodnocované a vykonáva sa v ich rámci odpočet.

Urbánna agenda sa opiera o zásady integrovaného prístupu a udržateľného rozvoja. Okrem organizácií uvedených v Amsterdamskom pakte využíva existujúce európske politiky, nástroje, platformy a programy, ako aj možnosti ponúkané v rámci politiky súdržnosti vrátane jej línie udržateľného mestského rozvoja a bude plne využívať európske partnerstvo v oblasti inovácií „Smart Cities and Communities“. Urbánna agenda EÚ prispieva k realizácii Agendy 2030, najmä jej cieľa 11 - „urobiť mestá inkluzívnymi, bezpečnými, odolnými a udržateľnými“.

V novembri 2021 prijali ministri zodpovední za urbánne záležitosti dokument „Ljubljana Agreement“, ktorý je pokračovaním a definuje ďalšie 4 témy pre partnerstvá. V druhej polovici roku 2022 bola vyhlásená výzva na hľadanie partnerov do dvoch pripravovaných partnerstiev na témy „Greening Cities“ a „Sustainable Tourism“. Súčasťou dokumentu „Ljubljana Agreement“ je aj viacročný pracovný plán, ktorý bližšie definuje partnerstvá a tzv. iné formy spolupráce a definuje operatívny rámec Urbánnej agendy pre EÚ.

Okrem prioritných tém (kvalita ovzdušia, obehové hospodárstvo, adaptácia na zmenu klímy, digitálna transformácia, transformácia energetiky, bývanie, začleňovanie migrantov a utečencov, inovačné a zodpovedné verejné obstarávanie, pracovné miesta a zručnosti v miestnom hospodárstve, udržateľné využívanie pôdy a riešenia inšpirované prírodou, mestská mobilita, mestská chudoba) boli v rámci Urbánnej agendy zadefinované aj prierezové témy, ktorými o. i. sú aj efektívna mestská správa so zapojením občianskej participácie a nové modely správy, strategické územné plánovanie (prepojené s regionálnym plánovaním, vrátane prepojenia na oblasť výskumu, vývoja a inovácií, napr. prostredníctvom Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027 (ďalej len „SK RIS3 2021+“), Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií 2030 (ďalej len „NSVVal 2030“), vyváženého územného rozvoja s prístupom orientovaným na miesto a ľudí, integrovaný a participatívny prístup a inovatívne prístupy vrátane Smart Cities.

NOVÁ LIPSKÁ CHARTA: TRANSFORMAČNÁ SILA MIEST PRE VEREJNÉ BLAHO

Kľúčovým politickým rámcovým dokumentom pre udržateľný mestský rozvoj v Európe je Nová Lipská charta: Transformačná sila miest pre verejné blaho prijatá na neformálnom zasadnutí ministrov členských štátov EÚ zodpovedných za mestské záležitosti 30. novembra 2020. Nová Lipská charta nadväzuje na pôvodný dokument Lipská charta z roku 2007 a zdôrazňuje, že mestá musia vytvoriť integrované a udržateľné stratégie mestského rozvoja a zabezpečiť ich implementáciu pre mesto ako celok, od jeho funkčných oblastí až po jeho susedstvá. Je silno prepojená s politikou súdržnosti a jej rámcom pre udržateľný rozvoj miest. Členské štáty EÚ súhlasili s implementáciou charty do svojich národných alebo regionálnych mestských politík.

Z charty vyplýva, že úspešná transformácia miest musí byť založená na integrácii sociálnej, ekologickej a ekonomickej dimenzie udržateľného rozvoja. Vyvážená a integrovaná transformácia miest a regiónov na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja a cieľov Zelenej dohody EÚ bude úspešná vtedy, ak budú vládni aj mimovládni aktéri zo všetkých úrovní a sektorov spolupracovať a budú súhlasiť so strategickými princípmi, resp. kľúčovými zásadami dobrého riadenia miest, ktorými sú:

- mestská politika pre verejné blaho,
- integrovaný prístup,
- participácia a spoločná tvorba,
- viacúrovňové riadenie,
- miestne orientovaný prístup.

Mestá by sa mali považovať za referenčné body pre integrovaný horizontálny a vertikálny prístup. Mestské stratégie a nástroje financovania miest by mali byť založené na dôkladnej analýze konkrétnej situácie v danom mieste, najmä identifikáciou potenciálnych prínosov a rizík, zainteresovaných subjektov a obmedzení, pričom je nevyhnutné mať na zreteli miestny rozvoj, čo umožní endogénnu transformáciu miest a zníži miestne sociálno-ekonomické nerovnosti.

Ministri sa zaviazali o. i. posilniť národné a regionálne mestské politiky, v dôsledku čoho by sa zlepšilo postavenie miest, čím by prispievali k dôslednej implementácii udržateľného rozvoja na miestnej úrovni, podporiť rozvoj alebo prerozdelenie národných alebo regionálnych programov financovania významných mestských výziev a uľahčiť spolufinancovanie z európskych fondov ako dôležitých nástrojov umožňujúcich tvorbu a implementáciu integrovaných a udržateľných stratégií a projektov mestského rozvoja a poskytnúť stimuly pre inovatívne a experimentálne projekty, ktoré sa zameriavajú na súčasné výzvy v oblasti udržateľného rozvoja miest.

EURÓPSKA URBÁNNÁ INICIATÍVA

V rámci nového programového obdobia EÚ 2021 – 2027 spustila EK v 3. štvrtroku 2022 novú Európsku urbánnu iniciatívu (ďalej len „EUI“) financovanú Európskym fondom regionálneho rozvoja (ďalej len „ERFR“) na podporu miest inovatívnymi činnosťami, budovanie kapacít a znalostí, rozvoj politiky a komunikáciu o udržateľnom rozvoji miest. Celkovými cieľmi EUI je posilniť integrované a participatívne prístupy k udržateľnému rozvoju miest a poskytnúť pevnejšie prepojenie s politikami EÚ a najmä politikou súdržnosti. Iniciatíva má za cieľ ponúknuť koherentnú podporu mestám, aby prekonalí súčasnú scénu rôznorodých iniciatív, programov a nástrojov na podporu miest v rámci politiky súdržnosti, a to najmä maximalizáciou synergie a komplementárnosti s Urbánnou agendou pre EÚ. EUI bude tiež podporovať viacúrovňové fungovanie mestskej agendy pre EÚ a medzivládnu spoluprácu v mestských záležitostiach.

EUI zahŕňa dve oblasti: (a) podpora inovačných akcií a (b1) podpora budovania kapacít a (b2) podpora budovania vedomostí, hodnotenia územného vplyvu, rozvoja politiky a komunikácie.

Inovatívne aktivity

Podpora inovatívnych aktivít vychádza z iniciatívy Urban Innovative Actions (ďalej len „UIA“) pri identifikácii a testovaní prenosných a škálovateľných inovatívnych riešení na riešenie problémov súvisiacich s udržateľným rozvojom miest. Bude však implementovaná nová funkcia na podporu prenosu riešení do iných mestských oblastí v celej EÚ vrátane riešení testovaných UIA prostredníctvom sietí Innovation Transfer Mechanism Networks.

Budovanie kapacít

Zložka budovania kapacít EUI je ďalším komponentom iniciatívy, ktorý sa snaží zlepšiť kapacity miest pri navrhovaní politik, stratégií a postupov udržateľného mestského rozvoja integrovaným a participatívnym spôsobom. V komplementárnosti tiež prispieje k navrhovaniu a implementácii týchto politik a akčných plánov v mestách na miestnej, regionálnej a národnej úrovni. Tento prvok zahŕňa spoluprácu so sieťami miest podporovaných Urbánnou agendou pre EÚ, ako aj aktivity vzájomného učenia sa a budovanie kapacít siete rozvoja miest.

Budovanie vedomostí, hodnotenie územného vplyvu, rozvoj politiky a komunikačná časť

Táto vetva je kľúčovým prvkom na dosiahnutie hlavných cieľov EUI pri úspešnom zdieľaní a využívaní poznatkov o udržateľnom rozvoji miest a čo je dôležité, pri poskytovaní dostupného know-how a informácií o mestských záležitostiach. V súlade s tým sa tento prvok zameriava na rozvoj vedomostnej základne na podporu zlepšovania politiky udržateľného rozvoja miest, návrhu stratégie, implementácie a prezentovania. Bude podporovať mestskú agendu pre EÚ a medzivládnu spoluprácu v mestských záležitostiach s cieľom efektívne zdieľať a pomáhať rozvíjať politiku udržateľného rozvoja miest založenú na príkladoch dobrej praxe. V členských štátoch sa vytvorí sieť mestských kontaktných miest s cieľom uľahčiť prácu na miestnej, regionálnej a národnej úrovni.³

EUI poskytuje dve úrovne podpory:

Financovanie testovania a prenosu mestského inovatívneho riešenia. EUI spolufinancuje až 80 % aktivít projektu a môže poskytnúť až 5 miliónov EUR z EFRR na realizáciu projektu.

Zachytenie, zdieľanie a prenos vedomostí, ktoré vygeneruje projekt. EUI má záujem porozumieť tomu, čo pri implementácii inovatívneho riešenia fungovalo a čo nefungovalo, s cieľom vyvodiť ponaučenie, zachytiť poznatky a zdieľať ich s tvorcami mestskej politiky a odborníkmi z praxe v celej Európe. Preto po implementácii inovačných akcií bude EUI zhromažďovať a zdieľať výsledky z experimentovania projektov. Prispieje to k prenosovým činnostiam s cieľom podporiť inovačné kapacity a budovanie znalostí pre všetky mestské oblasti EÚ a začleniť inovatívne riešenia do udržateľného rozvoja miest.

³ EUROPEAN URBAN INITIATIVE. *The European Hub for Sustainable Urban Development* [online]. Dostupné na: <https://www.urban-initiative.eu/>.

Podporené môžu byť projekty, ktoré sú:

- **Inovatívne** - Inovatívnosť navrhovaného riešenia možno chápať ako evolučný prístup, kde inovácia spočíva v nových prvkoch pridaných k existujúcej myšlienke, alebo ako revolučný prístup s úplne novými riešeniami, ktoré neboli v danej oblasti politiky v EÚ doteraz testované.
- **Participatívne** - Účasť a spoluvytváranie s partnermi, príslušnými zainteresovanými stranami a cieľovými skupinami sú kľúčové pre vývoj a implementáciu skutočne inovatívnych a experimentálnych projektov.
- **Merateľné** - Realizované inovačné akcie musia byť merateľné, aby bolo možné vyvodiť zmysluplné závery týkajúce sa pridanej hodnoty projektu v príslušnej oblasti politiky.
- **Prenosné a škálovateľné** - Vybrané riešenia riešia mestské oblasti, ktoré môžu byť relevantné pre iné mestské orgány v Európe a použiteľné v iných miestnych kontextoch.
- **V dobrej kvalite** – Navrhované riešenia sa musia ukázať ako opodstatnené, realistické, konzistentné a koherentné. Mali by byť tiež pripravené na efektívne riadenie, rýchlu implementáciu a mali by preukázať hodnotu za peniaze.

Podporu v rámci EUI môžu získať mestá, obce alebo regióny (aglomerácie) s celkovým počtom obyvateľov najmenej 50 000, ktoré sa nachádzajú v jednom z 27 členských štátov EÚ.

Zapojenie slovenských miest v rámci URBACT II a III príklady realizovaných projektov:

Mesto Nitra sa zapojilo do projektu USEACT, ktorého cieľom bolo zhromaždiť správne subjekty v meste o rôznych veľkostiach so záujmom o "nulový rast" v trendoch mestskej výstavby, ktorý smeruje k stratégii obnovy existujúceho dedičstva a zavádzaniu udržateľných technológií v odvetviach stavebníctva. Nitriansky samosprávny kraj bol zapojený do projektu OPENCities, ktorý skúmal, ako významne môže medzinárodná populácia prispieť k hospodárskemu rozvoju mesta. Mesto Košice bolo zapojené do pracovnej skupiny Roma-Net, ktorá sa zaoberala problematikou začleňovania rómskeho obyvateľstva do spoločnosti.

V rámci tretej generácie projektov boli slovenské mestá zapojené do projektov ako napríklad: Michalovce - URBSecurity - ktorý hľadá spôsoby ako zlepšiť kvalitu života svojich obyvateľov, zavedením inovatívnych prístupov k bezpečnosti a ochrane v mestskom prostredí. Kežmarok - IoTxChange, sa zameriava na rozvoj plánov digitalizácie založených na riešeníach internetu vecí (IoT) s cieľom zvýšiť kvalitu života v malých a stredných mestách Európskej únie. Mesto Banská Bystrica je zapojené do programu VolunteeringCities+, ktorý hľadá odpovede na výzvy dobrovoľníctva.

Na globálnej úrovni je udržateľný rozvoj miest podporovaný prostredníctvom rôznych záväzkov a iniciatív.

AGENDA ORGANIZÁCIE SPOJENÝCH NÁRODOV 2030 PRE UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ

Agenda 2030 je doposiaľ najkomplexnejším súborom globálnych priorít pre dosiahnutie udržateľného rozvoja. Agenda 2030 je založená na 17 cieľoch udržateľného rozvoja (ďalej len „SDG“), z ktorých sa viaceré prelínajú s podstatnými charakteristikami inteligentných miest a regiónov, avšak markantným spôsobom je z tohto pohľadu najvýznamnejší SDG č. 11 – Udržateľné mestá a komunity. Kľúčovými princípmi Agendy 2030 vytýčenými v dokumente schválenom Valným zhromaždením OSN (ďalej len

„VZ OSN“) v septembri 2015 „Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj“ sú: transformácia, integrácia a univerzálnosť. SR sa k úvodnej fáze implementácie Agendy 2030 prihlásila v dokumente „Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj“ schválenom uznesením vlády SR č. 95 z 2. marca 2016. Následne došlo prijatím uznesenia vlády SR č. 5 z 11. januára 2017 k schváleniu materiálu „Konceptia implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí“, ktorý predstavuje víziu, ako SR môže svojou zahraničnou angažovanosťou prispieť k naplneniu všetkých SDG v globálnom meradle. V júli 2017 vláda SR uznesením vlády SR č. 350 z 24. júla 2017 schválila „Návrh postupu vnútroštátnej implementácie Agendy 2030“ a v júni 2018 schválením materiálu „Návrh národných priorít implementácie Agendy 2030“ uznesením vlády SR č. 273 z 13. júna 2018 vytýčila šesť národných priorít implementácie Agendy 2030 nasledovne:

- smerovanie k znalostnej, environmentálne udržateľnej a obehovej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,
- vzdelanie pre dôstojný život,
- dobré zdravie,
- udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,
- znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,
- právny štát, demokracia a bezpečnosť.

Posledným kľúčovým dokumentom v tomto rámci bolo schválenie materiálu uznesením vlády SR č. 41 z 20. januára 2021 Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - Slovensko 2030 (pozri viac v časti 1.3), ktorý predstavuje dlhodobú stratégiu udržateľného rozvoja štátu. Má za cieľ zlepšiť predvídateľnosť verejných politík, efektívnosť využívania verejných zdrojov i stabilitu podnikateľského prostredia. Zároveň je základným implementačným dokumentom Agendy 2030 za SR a ako je uvedené vyššie, plní tiež úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR.

PROGRAM ORGANIZÁCIE SPOJENÝCH NÁRODOV PRE ĽUDSKÉ SÍDLA

Program OSN pre ľudské sídla (ďalej len „UN-Habitat“) pracuje vo viac ako 90 krajinách na podpore transformačných zmien v mestách a ľudských sídlach prostredníctvom vedomostí, politického poradenstva, technickej pomoci a spolupráce. Strategický plán na roky 2020 – 2023 definuje UN-Habitat ako hlavného globálneho hráča a centrum excelentnosti a inovácií v oblasti udržateľného bývania v súlade s víziou OSN o lepšej kvalite života pre všetkých v urbanizovanom svete. Podporuje transformačné zmeny v mestách a ľudských sídlach prostredníctvom vedomostí, politického poradenstva, technickej pomoci a spolupráce, aby žiadne miesto nezaostávalo za cieľom dosiahnutia udržateľnej urbanizácie rozvíjajúcej sa ako hnacia sila rozvoja a mieru s celkovým cieľom zlepšiť životné podmienky pre všetkých. V októbri 2016 sa v Quite v Ekvádore konala Konferencia OSN o bývaní a udržateľnom rozvoji miest, známa skôr ako HABITAT III, na ktorej sa zúčastnilo cca 30 000 zástupcov zo 167 krajín. Bola jednou z prvých implementačných konferencií OSN pre tzv. Ciele OSN pre udržateľný rozvoj z rámca Agendy 2030. Výsledkom konferencie HABITAT III bolo prijatie Novej urbánnej agendy (New Urban Agenda). VZ OSN ju schválilo na svojom 68. plenárnom zasadnutí 71. zasadnutia 23. decembra 2016.

NOVÁ URBÁNNÁ AGENDA

Nová urbánna agenda (ďalej len „NUA“) je akčne orientovaný dokument, ktorý mobilizuje členské štáty OSN a ďalšie kľúčové zainteresované strany, aby podporovali udržateľný mestský rozvoj na miestnej úrovni. Implementácia NUA prispieva k lokalizácii Agendy 2030 integrovaným spôsobom a dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja vrátane cieľa 11, aby sa mestá a ľudské sídla stali inkluzívnymi, bezpečnými, odolnými a udržateľnými. Jedným z implementačných nástrojov NUA je Platforma urbánnej agendy (The Urban Agenda Platform), ktorá funguje ako globálny znalostný portál na zhromažďovanie dobrovoľných správ, osvedčených postupov, školení a údajov – kvantitatívnych aj kvalitatívnych, na preskúmanie pokroku dosiahnutého pri implementácii s cieľom urýchliť dosiahnutie Agendy 2030.

Táto platforma je určená pre národné vlády, regionálne vlády, miestne orgány, občianske spoločnosti, subjekty OSN, súkromný sektor, regionálne organizácie a všetky ostatné kľúčové zainteresované strany, aby dobrovoľne zdieľali svoje príspevky k implementácii NUA z globálnej, regionálnej, národnej a miestnej úrovne.

Jedným z participantov Konferencie HABITAT III bola aj EÚ. V tejto súvislosti EÚ prijala tri dobrovoľné záväzky na podporu implementácie NUA na úrovni EÚ:

- vypracovanie globálnej definície miest a sídiel,
- plnenie urbánnej agendy pre EÚ (pozri viac vyššie),
- podpora globálnej spolupráce medzi mestami najmä prostredníctvom programu International Urban Cooperation.

METODIKA VYMEDZOVANIA MIEST A MESTSKÝCH A VIDIECKYCH OBLASTÍ

V nadväznosti na prijaté záväzky pre potreby Agendy 2030 (Novej urbánnej agendy a podobnej dokumentácie) bola vytvorená **nová metodika vymedzovania miest a mestských a vidieckych oblastí** na účely medzinárodného a regionálneho štatistického porovnania. Táto nová metóda, nazývaná stupeň urbanizácie (the Degree of Urbanisation), klasifikuje lokálne administratívne jednotky (ďalej len „LAU“) ako mestá (cities), mestečká a predmestia (towns and suburbs) alebo vidiecke oblasti (rural areas) na základe kombinácie geografickej blízkosti a hustoty obyvateľstva, meranej minimálnymi populačnými prahmi aplikovanými na bunky populačnej siete s rozlohou 1 km². Každá LAU patrí výlučne do jednej z týchto troch tried.

Uvedenú metodológiu používa pre štatistické účely aj Štatistický úrad EÚ. Štatistiky podľa stupňa urbanizácie poskytujú analytickú a popisnú optiku mestských a vidieckych oblastí.

NOVÝ EURÓPSKY INOVAČNÝ PROGRAM

Nový európsky inovačný program EK prijala 5. júla 2022 s cieľom urobiť z Európy vedúceho aktéra na globálnej inovačnej scéne. Ťažiskovým zámerom je dostať Európu do čela novej vlny špičkových technologických inovácií a startupov, keďže najmä vďaka nim a prelomovým inovačným riešeniam uvedeným na európsky trh možno na celom kontinente znížiť emisie skleníkových plynov, zvýšiť digitalizáciu ekonomík, zaručiť bezpečnosť potravín, energií a surovín a vo všeobecnosti pomôcť riešiť najnaliehavejšie výzvy, ktoré Európa má. Európa má byť miestom, kde najlepšie talenty spolupracujú s najlepšimi spoločnosťami a kde napredujú inovácie v oblasti špičkových technológií. Takéto líderstvo vyžadujúce si prelomový výskum a vývoj a veľké kapitálové investície má pomôcť Európe posilniť svoju centrálnu úlohu pri formovaní zelenej a digitálnej transformácie.

Nový európsky inovačný program najmä:

- zlepši prístup európskych začínajúcich a rozširujúcich sa podnikov k financovaniu, napr. mobilizáciou nevyužitých zdrojov súkromného kapitálu a zjednodušením pravidiel zaradovania do zoznamu,
- zlepši podmienky, aby inovátori mohli experimentovať s novými nápadi prostredníctvom experimentálnych regulačných prostredí;
- pomôže vytvoriť "regionálne inovačné údolia", ktoré posilnia a lepšie prepoja inovačných aktérov v celej Európe, a to aj v zaostávajúcich regiónoch,
- pomôže prilákať a udržať talenty v Európe, napríklad odbornou prípravou 1 milióna talentov v oblasti špičkových technológií, zvýšením podpory pre ženy inovátorky a inováciou s akciovými opциями pre začínajúcich zamestnancov,
- zlepši politický rámec prostredníctvom jasnejšej terminológie, ukazovateľov a súborov údajov, ako aj politickej podpory pre členské štáty.

Nový európsky inovačný program obsahuje 25 špecifických opatrení v rámci 5 vlajkových iniciatív, ktoré predstavujú:

- **Financovanie tzv. scaleupov** (t. j. rozširujúcich sa podnikateľských projektov) zmobilizuje inštitucionálnych a iných súkromných investorov v Európe k investíciám do tzv. startupov (začínajúcich podnikateľských projektov) zaoberajúcich sa vyspelými technológiami a bude z nich ťažiť ďalej; predmetná iniciatíva zahŕňa 5 konkrétnych opatrení,
- **Umožnenie tvorby inovácií prostredníctvom experimentálnych priestorov a verejného obstarávania** uľahčí inovačné úsilie lepšími rámcovými podmienkami vrátane experimentálnych prístupov k regulácii (napr. experimentálne regulačné prostredia (*regulatory sandboxes*), testovacie zariadenia, resp. prostredia (*test beds*), živé laboratória (*living labs*) a inovačné obstarávanie (*innovation procurement*); predmetná iniciatíva zahŕňa **5 konkrétnych opatrení**, pričom z pohľadu predmetného akčného plánu sú kľúčové najmä tieto opatrenia: usmerňovací dokument k experimentálnym regulačným prostrediam, otvorené inovačné testovacie zariadenia, resp. prostredia pre obnoviteľný vodík, testovanie inovácií v oblasti umelej inteligencie, revidovaný rámec štátnej pomoci pre výskum, vývoj a inovácie a odborné poradenstvo v oblasti inovačného obstarávania,
- **Urýchlenie a posilnenie inovácií v európskych inovačných ekosystémoch v celej EÚ** podporí vytváranie tzv. regionálnych inovačných údolí a pomôže členským štátom a regiónom nasmerovať najmenej 10 mld. eur na konkrétne medziregionálne inovačné projekty, a to aj v oblasti špičkových inovácií pre kľúčové priority EÚ. Takisto bude podporovať členské štáty pri posilňovaní inovácií vo všetkých regiónoch integrovaným využívaním politiky súdržnosti a nástrojov programu Horizont Európa.; predmetná iniciatíva zahŕňa **5 konkrétnych opatrení**,
- **Podpora, prilákanie a udržanie talentov v oblasti špičkových technológií** zaistí rozvoj a tok kľúčových talentov v tejto oblasti v EÚ a do EÚ vďaka sérii iniciatív vrátane systému inovačných stáží pre tzv. startupy a scaleupy, fondu talentov EÚ na pomoc startupom a inovačným podnikom pri hľadaní talentov z krajín mimo EÚ, systému podnikania a vodcovstva žien a priekopníckej práce na možnostiach zamestnaneckých opcií u zamestnancov startupov.; predmetná iniciatíva zahŕňa **8 konkrétnych opatrení**,
- **Zlepšenie nástrojov na tvorbu politík** bude kľúčom k rozvoju a používaniu spoľahlivých, porovnateľných súborov údajov a spoločných definícií (startupy, scaleupy), ktoré môžu byť podkladom pre politiky na všetkých úrovniach v celej EÚ a pre zabezpečenie lepšej koordinácie politík na európskej úrovni prostredníctvom fóra Európskej rady pre inováciu; predmetná iniciatíva zahŕňa **2 konkrétne opatrenia**.

NOVÝ EURÓPSKY BAUHAUS

Nový európsky Bauhaus je kreatívna a interdisciplinárna iniciatíva, ktorej cieľom je vytvoriť inovačný rámec na podporu, uľahčenie a urýchlenie zelenej transformácie. Nový európsky Bauhaus (NEB) je projektom nádeje a perspektív. Do Európskej zelenej dohody prináša kultúrny a kreatívny rozmer s cieľom podporiť udržateľnú inováciu, technológiu a hospodárstvo. Zvýrazňuje prínosy environmentálnej transformácie prostredníctvom hmatateľných zážitkov na miestnej úrovni.

Nový európsky Bauhaus ide jednoznačne nad rámec centier veľkých miest a zahŕňa miesta v celej ich rozmanitosti vrátane malých obcí, vidieckych oblastí, zmenšujúcich sa miest, znehodnotených mestských štvrtí a bývalých priemyselných oblastí.

Nový európsky Bauhaus sa riadi trojuholníkom troch základných neoddeliteľných hodnôt:

- udržateľnosť – od klimatických cieľov po obehovosť, nulové znečistenie a biodiverzitu,
- estetika – kvalita skúseností a štýlu nad rámec funkčnosti,
- inklúzia – zhodnotenie rozmanitosti, zabezpečenie rovnosti pre všetkých, prístupnosť a cenová dostupnosť.

Finančné prostriedky iniciatívy budú pochádzať z rôznych programov EÚ vrátane programu pre výskum a inovácie Horizont Európa (najmä misí programu Horizont Európa), programu LIFE pre životné prostredie a ochranu klímy a Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

S cieľom podporiť vykonávanie Nového európskeho Bauhausu zriadi Komisia laboratórium NEB, teda analyticko-realizačnú skupinu (tzv. think and do tank) na spoločné vytváranie, vývoj prototypov a testovanie nástrojov, riešení a politických opatrení, ktorými sa uľahčí transformácia v praxi.

Nové projekty, inovatívne riešenia a testované nástroje by sa mali realizovať na konkrétnych miestach v čo najväčšom počte miest na úrovni domov, susedstiev, mestských a vidieckych oblastí, fyzických a virtuálnych priestorov určených na stretávanie. Úspešné zavedenie Nového európskeho Bauhausu bude vyžadovať účinné vzdelávanie a výmenu poznatkov vyplývajúcich z inovatívnych projektov. Upriamením pozornosti na takéto pilotné demonštračné projekty sa vzbudí nadšenie zapojiť sa a vydať sa v rovnakých stopách.⁴

⁴ Európska komisia. Oznámenie komisie Európskemu parlamentu, rade, európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov. Nový európsky Bauhaus. Krásny, udržateľný, spoločný [online]. 2021, Brusel, Dostupné na: <https://www.urban-initiative.eu/>

2.2 Programové obdobie 2021 – 2027 a Program Slovensko 2021 - 2027

Vzhľadom na skutočnosť, že podiel EÚ zdrojov na verejných výdavkoch podľa **Ôsmej správy o súdržnosti: Súdržnosť v Európe do roku 2050** presahuje 50 %, je nevyhnutné za zásadné legislatívne dokumenty považovať aj nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (ďalej len „nariadenie o spoločných ustanoveniach“) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde. Tieto dokumenty tvoria všeobecný právny a metodický rámec pre prípravu mechanizmov, priorít a pravidiel finančnej podpory z fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027.

Nariadenie o spoločných ustanoveniach špecifikuje, že EFRR, Európsky sociálny fond+ (ďalej len „ESF+“), Kohézny fond (ďalej len „KF“) a Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond (ďalej len „ENRAF“) podporujú tieto ciele politiky:

- konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT;
- ekologickejšia, nízkouhlíková s prechodom na hospodárstvo s nulovým čistým obsahom uhlíka a odolná Európa vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility;
- prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility;
- sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv;
- Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív;
- Fond spravodlivej transformácie (ďalej len „FST“) ako špecifický cieľ zameraný na riešenie dôsledkov v sociálnej, hospodárskej a environmentálnej oblasti, ako aj oblasti zamestnanosti spôsobených transformáciou regiónov smerom ku energetickým a klimatickým cieľom Únie na rok 2030 a k dosiahnutiu cieľa klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 na základe Parížskej dohody.

V súlade s uvedenými nariadeniami vypracovala SR Východiskový návrh priorít SR pre politiku súdržnosti na programové obdobie 2021 – 2027. Tie predstavujú návrh investičných priorít SR v súvislosti s cieľmi politiky súdržnosti pre programové obdobie 2021 – 2027. Je východiskovým podkladom pre negociácie a prípravu strategického dokumentu - Partnerskej dohody, ktorú má v zmysle nariadenia o spoločných ustanoveniach vypracovať každý členský štát EÚ s cieľom stanoviť strategické smerovanie pre programovanie a opatrenia na účinné a efektívne využívanie EFRR, ESF+, KF, FST a ENRAF na obdobie od 1. januára 2021 do 31. decembra 2027.

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (ďalej len „Partnerská dohoda“) obsahuje vybrané ciele politiky a špecifický cieľ FST spolu s uvedením a odôvodnením fondov, na ktoré sa Partnerská dohoda vzťahuje a programov, ktorými sa budú dosahovať tieto ciele s prihliadnutím na príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny, integrovaný národný energetický a klimatický plán, zásady Európskeho piliera sociálnych práv a v relevantnom prípade regionálne výzvy. Návrh Partnerskej dohody bol schválený uznesením vlády SR č. 253 zo 6. apríla 2022 a následne oficiálne predložený EK na formálny proces schválenia, pričom k oficiálnemu schváleniu zo strany EK došlo 18. júla 2022.

Hoci v programovom období 2021 - 2027 má SR funkciu riadiaceho orgánu pre 4 programy, t. j. pre vyššie zmienený P SK, Program Rybné hospodárstvo SR 2021 - 2027, Interreg VI Slovensko - Česko a Interreg VI Slovensko - Rakúsko, z pohľadu tohto AP a jeho obsahového zamerania je relevantný predovšetkým P SK, na ktorý je vyčlenená čiastka takmer 12,6 mld. Eur, vrátane 410 mil. eur alokovaných na technickú pomoc pri implementácii P SK. Ďalších 3,5 mld. eur tvorí povinné národné spolufinancovanie. Celkovo teda pôjde v podmienkach P SK o viac než 16 mld. eur alokovaných v rámci piatich, resp. šiestich cieľov vrátane FST popísaných vyššie. Návrh P SK schválila vláda SR uznesením vlády SR č. 426 z 28. júna 2022 a Európska komisia prijala P SK vykonávacím rozhodnutím č. CCI 2021SK16FFPR001 zo dňa 22. novembra 2022, ktorým sa program „Program Slovensko“ schvaľuje na podporu z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Kohézneho fondu, Európskeho sociálneho fondu plus a Fondu na spravodlivú transformáciu v rámci cieľa Investovanie do zamestnanosti a rastu na Slovensku.

V súlade s článkom 28 nariadenia o spoločných ustanoveniach bude v SR v tomto programovom období podporovaný integrovaný územný rozvoj na základe stratégií územného alebo miestneho rozvoja formou integrovaných územných investícií (ďalej len „IÚI“), a to na dvoch úrovniach:

- Regionálne integrované územné stratégie (ďalej len „IÚS“) na úrovni VÚC,
- IÚS udržateľného mestského rozvoja (ďalej len „UMR“) na úrovni mestských oblastí (vzťahuje sa na nasledujúce územia UMR s jadrovými mestami: Bratislava, Trnava, Nitra, Nové Zámky – Komárno, Trenčín, Prievidza – Nováky, Žilina, Martin, Liptovský Mikuláš – Ružomberok, Banská Bystrica, Zvolen, Lučenec, Rimavská Sobota, Prešov, Poprad – Kežmarok – Svit, Humenné, Michalovce a Košice).

Koordináciu prípravy a riadenie implementácie IÚS bude zabezpečovať Rada partnerstva na úrovni VÚC, v rámci ktorej vzniknú tzv. Tematické komisie – komory združujúce zástupcov daného územia (samosprávy) a kľúčových národných, regionálnych aj lokálnych partnerov v území a Kooperačná rada na úrovni UMR. Celkovo tak vznikne 8 Rád partnerstva na úrovni 8 VÚC a 18 Kooperačných rád v územiach UMR. VÚC a územia UMR týmto mechanizmom získajú možnosť priameho rozhodovania o svojich rozvojových potrebách a zjednodušený prístup k financovaniu z európskych fondov.

Plánovaná podpora inteligentných miest a regiónov v Programe Slovensko 2021 – 2027

Finančnú podporu projektov miest a krajov v rámci P SK s dôrazom na smart aspekty je vzhľadom na tematickú prierezovosť kompetencií a úloh samospráv možné nájsť naprieč viacerými cieľmi politiky súdržnosti; najpriamejší súvis s témou inteligentných samospráv má však najmä prvý a druhý cieľ. Na projekty v rámci prvého cieľa, Konkurencieschopnejšieho a inteligentnejšieho Slovenska, je predpokladaná alokácia na úrovni 1,89 mld. eur. Zahŕňa viacero kľúčových aspektov problematiky SCR, medzi nimi napríklad rozvoj vedy, výskumu, digitálne riešenia pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy, rozvoj MSP, rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie či zvyšovanie digitálnej konektivity.

Druhý cieľ s názvom Zelenšie Slovensko má predpokladanú alokáciu na úrovni 4,23 mld. eur. Prostriedky budú investované najmä na zlepšenie energetickej efektívnosti, využitie obnoviteľných zdrojov energie (ďalej len „OZE“), adaptačné opatrenia na zmenu klímy, dostupnosť pitnej vody a dobudovanie kanalizácie a čistiarní odpadových vôd, zlepšenie odpadového hospodárstva, podporu mestskej mobility, cyklodopravy a ochranu prírody.

Tretí cieľ - Prepojenejšie Slovensko - definuje témy ako napr. rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k Transeurópskej dopravnej sieti. Predpokladaná alokácia je na úrovni 2 mld. eur. V rámci tohto cieľa budú o. i. financované opatrenia na zlepšenie regionálnej dopravnej obslužnosti prostredníctvom investícií do budovania obchvatov miest a obcí s najvyššou intenzitou dopravy a rekonštrukcie, modernizácie a výstavby ciest II. a III. triedy, prípadne miestnych ciest v súlade s Plánmi udržateľnej mobility regiónov a cieľmi identifikovanými v územných stratégiách (IÚI). Preferovanou súčasťou projektov cestnej infraštruktúry bude aj podpora cyklistickej dopravy a opatrenia na zvýšenie bezpečnosti účastníkov cestnej premávky.

Štvrtý cieľ - Sociálnejšie a inkluzívnejšie Slovensko - počíta s predpokladanou alokáciou 3,25 mld. eur, pričom z hľadiska SCR je najzaujímavejším čiastkovým zámerom zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce a inteligentné riešenia zamerané na dostupnosť a včasnosť poskytovania sociálnych a zdravotných služieb. Okrem iných nástrojov by sa mal realizovať prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane digitálnych zručností.

Piaty cieľ s názvom Európa bližšie k občanom má predpokladanú alokáciu 404 mil. eur. Z toho cieľa bude v súlade s Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030 podporovaný integrovaný územný rozvoj. Integrovaný územný rozvoj bude podporovaný na základe IÚS a realizovaný prostredníctvom nástroja IÚI. Z pohľadu SCR sa primárne sústreďuje na investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite, na základe skúseností s podporou analytických kapacít na úrovni ústrednej štátnej správy, investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie, investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov, investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiky a investície do kultúrneho a prírodného dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch.

V tejto časti je vhodné spomenúť tiež špecifický cieľ FST s predpokladanou alokáciou na úrovni 441 mil. eur. Zameriava sa na zmiernenie dôsledkov transformácie a podporu oblastí najviac postihnutých prechodom na klimatickú neutralitu z dôvodu ich závislosti od fosílnych palív alebo priemyselných procesov intenzívne

produkujúcich skleníkové plyny a znečisťujúce látky ovplyvňujúcich kvalitu ovzdušia. Potenciál na získanie podpory z FST majú v SR tri regióny - Trenčiansky kraj (najmä oblasť hornej Nitry), Košický kraj a Banskobystrický kraj. Záujmom MIRRI SR je, aby sa projektové zámery financované z P SK začali implementovať v čo najskoršom období. Obce, regióny, ale aj mimovládne organizácie, univerzity a podnikatelia sa môžu uchádzať o granty z nového programového obdobia cez P SK od druhého polroka 2022. Nový model by mal priniesť výrazné zjednodušenie administratívnych procesov pre žiadateľov.

Súčasťou cieľa politiky 1 je aj opatrenie 1.2.2 s názvom „**Podpora budovania inteligentných miest a regiónov**“, ktorého hlavným predmetom podpory je práve „zabezpečenie rozvoja obcí, miest a regiónov prostredníctvom implementácie inovatívnych technologických a netechnologických riešení a inteligentného riadenia“. Na realizáciu tohto opatrenia sa počíta s alokáciou 106 mil. eur, pričom presné alokácie budú známe až po schválení P SK z úrovne EK. Podľa aktuálnych plánov však väčšia časť tejto alokácie bude plne v rukách VÚC a území UMR. Strategický rámec pre čerpanie týchto zdrojov bude tvoriť IÚS a nástrojom na ich čerpanie budú IÚI v súlade s vyššie zmieneným článkom 28 nariadenia o spoločných ustanoveniach. Oprávnené aktivity týchto investícií sú rovnako definované v rámci opatrenia 1.2.2 a z pozície gestora tohto opatrenia ich MIRRI SR smeruje na podporu tvorbu projektov a investícií v podobe metodického usmernenia, ku ktorému sa viaže aj jedno z opatrení tohto Akčného plánu – N04. Zostávajúca časť ostáva v gescii MIRRI SR a bude alokovaná na tvorbu dopytovo orientovaných výziev a národných projektov zameraných na systematickú a inštitucionálnu podporu prostredia pre rozvoj inteligentných miest a regiónov. Za účelom prieskumu kľúčových výziev a vypracovania návrhov na hlavné činnosti financovateľné z opatrenia 1.2.2 prebiehala v rámci prípravy tohto Akčného plánu širšia odborná diskusia so zapojením slovenských aj medzinárodných expertov v oblasti inteligentných miest a regiónov, kľúčových partnerov spomedzi štátnych a verejných inštitúcií a v neposlednom rade aj verejné prerokovanie so zástupcami miest, obcí a krajov SR a širšej verejnosti. Výsledkom diskusií je návrh opatrení, ktoré tvoria Prílohu č. 1 a budú tvoriť základ aktivít podporovaných v rámci opatrenia 1.2.2.

2.3 Ďalšie strategické dokumenty a záväzky Slovenskej republiky

Zákon o regionálnom rozvoji

Za legislatívny nástroj pre inteligentný rozvoj miest a regiónov v podmienkach SR je možné analogicky považovať zákon o regionálnom rozvoji. Tento zákon nedefinuje pojem „Smart City“, avšak obsahovo vo forme cieľov napĺňa podstatu inteligentného rozvoja miest a regiónov (Smart Cities / Smart Regions).

Zákon o regionálnom rozvoji definuje strategické dokumenty, podľa ktorých sa vykonáva podpora regionálneho rozvoja:

- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR,
- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (ďalej len „PHRSR“) VÚC,
- PHRSR obce.

Pre vypracovanie PHRSR obcí, miest a VÚC slúži Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020.

V prílohe č. 4 tejto metodiky sa nachádza Jednotný metodický rámec pre prípravu IÚS a IÚI v SR v programovom období 2021 – 2027. Jeho cieľom je upraviť tvorbu programových dokumentov pre programové obdobie 2021 – 2027 na regionálnej a miestnej úrovni v súlade s platnou legislatívou a tým zabezpečiť vyššiu efektívnosť a doplnkovosť využitia fondov EÚ v SR. Metodika podporuje integráciu politiky súdržnosti EÚ do národných politík a integrovaných politík rozvoja VÚC, miest a obcí.

Príloha č. 6 tejto metodiky s názvom Smart udržateľný rozvoj ako cieľová kvalita rozvojových stratégií hovorí o potrebe a kľúčových atribútoch inteligentných stratégií. Slúži ako prvotný návod pre tvorbu stratégií založených na princípe SMART:

- S** - špecifická – šitá na mieru konkrétnej obce/mesta, či regiónu,
- M** - merateľná – definujúca jasne ciele prostredníctvom merateľných ukazovateľov,
- A** - akceptovaná a osvojená kľúčovými subjektmi rozvoja obce/mesta či regiónu,
- R** - realistická – reálna teda náročná, ale dosiahnuteľná,
- T** - trvalo udržateľná – mala by zakladať udržateľné procesy rozvoja a nesledovať len okamžité krátkodobé efekty.

Počas roku 2023 bude prebiehať aktualizácia tejto časti metodiky resp. jej doplnenie, ktoré by malo presnejšie určiť merateľné ukazovatele a poskytnúť tak mestám a obciam užitočný nástroj na tvorbu a hodnotenie inteligentných projektov. Cieľom je, aby sa metodika stala po roku 2023 súčasťou prípravy inteligentných projektov financovaných z P SK.

Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 – úzka spätosť s Agendou 2030

Úlohu národnej stratégie regionálneho rozvoja SR plní Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – Slovensko 2030, ktorá je zároveň základným implementačným dokumentom plnenia národných priorít Agendy 2030. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - Slovensko 2030 definuje priority a ciele rozvoja SR v troch integrovaných rozvojových programoch pokrývajúcich kľúčové oblasti rozvoja: ochrana a rozvoj zdrojov, ich udržateľné využívanie a rozvoj komunít. Uvedené programy sú chápané ako prierezy, integrujúce problematiku rôznych rezortov a rôznych úrovní štátnej správy a územnej samosprávy. Reagujú na hlavné výzvy nielen na národnej úrovni, ale berú do úvahy aj špecifiká regiónov SR. Úlohou dokumentu je nielen premietnuť a konkretizovať priority Agendy 2030 a Európskej zelenej dohody v špecifických podmienkach SR, ale zároveň z pozície integrovanej rozvojovej stratégie rámcovať verejné politiky štátu a rozvojové politiky územných samospráv s cieľom zabezpečiť ich koordináciu, synergiu, stabilitu a efektívnejšie využívanie verejných zdrojov.

Národný investičný plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030

Pilotná verzia Národného investičného plánu SR na roky 2018 – 2030 (ďalej len „NIP SR“) má povahu nadrezortného a integrovaného strategického dokumentu. NIP SR definuje prioritné témy a kľúčové programy do roku 2030, dokumentované indikatívnymi projektmi, prostredníctvom ktorých bude vybudovaná nová hospodárska a sociálna infraštruktúra, príp. sa zlepší stav existujúcej infraštruktúry so zámerom postupného naplnenia dlhodobých potrieb SR.

Kľúčové investície súvisiace s rozvojom inteligentných miest a regiónov sa týkajú napríklad rozvoja distribučných sústav a plynárenských sietí, ktoré budú využívať inteligentné technológie riadenia (smart-grid).

Ďalšie investície boli identifikované v oblasti rozvoja inteligentných sietí na riadenie výroby a spotreby z decentralizovaných zdrojov energie, aj na zásobovanie rastúcej siete elektromobilov.

V neposlednom rade sú identifikované investície týkajúce sa rozvoja cloudových služieb, ktoré budú súbežne rozvíjané s oblasťami kybernetickej bezpečnosti a budovania vysokorýchlostnej komunikačnej infraštruktúry, ktorá podporí vznik a rozvoj inteligentných miest a regiónov.

Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 a Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2019 - 2022

Vláda SR schválila uznesením vlády SR č. 206 zo 7. mája 2019 rámcovú nadrezortnú *Stratégiu digitálnej transformácie Slovenska 2030* (2030 Digital Transformation Strategy for Slovakia). Dokument definuje politiku a konkrétne priority SR v kontexte už prebiehajúcej digitálnej transformácie hospodárstva a spoločnosti pod vplyvom inovatívnych technológií a globálnych megatrendov digitálnej doby.

Prvoradý dôraz dáva na súčasné inovatívne technológie, ako sú umelá inteligencia, internet vecí, technológia 5G, veľké dáta a analytické spracovanie dát, blockchain a supervýkonné počítače, ktoré sa stanú novým motorom ekonomického rastu a posilňovania konkurencieschopnosti SR. Predstavuje teda kľúčový podklad pre rozvoj akýchkoľvek inteligentných riešení, a to nielen na úrovni štátu, ale aj samospráv. V nadväznosti na stratégiu bol vypracovaný *Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2019-2022* (ďalej len „AP DTS 2019 - 2022“), ktorý obsahuje viacero opatrení priamo súvisiacich s témou inteligentných samospráv. V čase tvorby tohto Akčného plánu v podmienkach MIRRI SR paralelne prebiehala príprava nového *Akčného plánu digitálnej transformácie Slovenska na roky 2023 – 2026* (ďalej len „AP DTS 2023 - 2026“), ktorý bol schválený v decembri 2022. Predpokladá sa, že aj tento akčný plán navrhne niekoľko opatrení, ktoré prispejú k cieľom inteligentného rozvoja miest a regiónov podľa našej definície a oba akčné plány boli predmetom konzultácií pre zabezpečenie synergetických efektov ich opatrení.

Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky

Plán obnovy a odolnosti SR (ďalej len „POO SR“) je ucelený balík reforiem a investícií, ktoré sa budú realizovať do roku 2026 a ktoré budú podporené z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (ďalej len „RRP“). POO SR tvoria investície a reformy, ktoré budú riešiť výzvy identifikované v kontexte tzv. Európskeho semestra, rámca na koordináciu hospodárskych politík v celej EÚ, najmä v odporúčaniach EK pre SR. POO SR zahŕňa aj opatrenia zamerané na riešenie výziev, ktorým SR čelí v súvislosti so zelenou a digitálnou transformáciou. Pre SR je v rámci POO SR alokovaných viac než 6 mld. v grantoch. Treba vyzdvihnúť, že časť prostriedkov RRP možno implementovať formou finančných nástrojov s návratným charakterom pomoci, a to na podporu existujúcich alebo novovytvorených návratných nástrojov na národnej úrovni v správe Slovak Investment Holding. Z pohľadu POO SR je dôležité, že podpora prostredníctvom finančných nástrojov v POO SR bude zosúladená s prioritami prebiehajúceho ex-ante hodnotenia pre využitie finančných nástrojov v SR v programovom období 2021 – 2027, pričom pôjde najmä o úvery, záruky, ekvitu, kvázi-ekvitu alebo ich kombináciu a tiež o kombináciu s nenávratnou grantovou podporou v jednej operácii. Využitie finančných nástrojov v rámci POO SR je dobrovoľné a finančné nástroje nemajú v rámci POO SR žiadnu alokáciu. Tematika inteligentných miest a regiónov síce netvorí ucelenú časť tohto reformného balíčka, je v ňom však možné identifikovať niekoľko opatrení dotýkajúcich sa tejto agendy.

V komponente 1 s názvom „Obnoviteľné zdroje energie a energetická efektívnosť“ sa nachádzajú opatrenia týkajúce sa OZE a energetickej infraštruktúry a v komponente 2 s názvom „Obnova budov“ sú zase opatrenia zamerané na túto oblasť; nie sú však primárne určené samosprávam. Komponent 9 – „Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania vedy, výskumu a inovácií“ – sa venuje celkovému lepšiemu prepojeniu vedy a praxe, čo by malo mať v konečnom dôsledku pozitívny vplyv aj na samosprávu. Uviesť možno napr. aj komponent 3 – „Udržateľná doprava“, ktorý o. i. definuje podporu v oblastiach inteligentnej mobility, inteligentných elektrických sietí (tzv. smart grids) či v budovaní infraštruktúry pre alternatívne pohony.

Komponent 14 s názvom „Zlepšenie podnikateľského prostredia“ hovorí o. i. o zrýchlení procesu verejného obstarávania, ktoré by sa malo realizovať napr. cez automatizáciu jednotnej elektronickej platformy, čo zahŕňa vytvorenie inteligentných formulárov na zadávanie zákaziek s použitím viacerých kritérií.

Komponent 16 s názvom „Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva“ má za cieľ zaviesť efektívne proaktívne finančné vyšetrovanie s primeranými personálnymi a informačnými kapacitami, zefektívniť boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, znížiť mieru nedôvery v políciu jej modernizáciou, digitalizáciou, zlepšením analytických zručností, zvýšiť odolnosť v krízových situáciách, modernizovať systém krízového riadenia a posilniť koordináciu politik a profesionalizáciu administratívnych kapacít vo verejnej správe. V kontexte agendy inteligentných miest a regiónov má vysokú relevanciu „Reforma 4 / Investícia 4: Zefektívnenie, optimalizácia a posilnenie administratívnych kapacít na rôznych úrovniach verejnej správy“, ktorá je zameraná na zvýšenie administratívnej kapacity a koordinácie, podporu zdieľaného výkonu správy a služieb, špecializáciu a zvýšenie odbornosti a kvalitu rozhodovania zamestnancov miestnej štátnej správy a miestnej samosprávy. Jej primárnym adresátom sú zamestnanci samosprávy a miestnej štátnej správy a obyvatelia v regiónoch a medzi opatreniami sa z pohľadu agendy SCR vyníma vytvorenie centier zdieľaných služieb v najviac zaostalých regiónoch s termínom realizácie najneskôr do konca štvrtého kvartálu 2024.

Najviac opatrení spojených s agendou inteligentných miest a regiónov obsahuje komponent 17 „Digitálne Slovensko“ (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika), ktorý zahŕňa opatrenia týkajúce sa skrátenia doby vybavenia verejných služieb optimalizáciou a automatizáciou procesov využívajúc kapacity centrálnej platformy IT zdrojov a dokončenia digitálnej transformácie systémov. Okrem uvedeného sú obsiahnuté opatrenia na zlepšovanie digitálnych zručností seniorov alebo šírenia inovácií prostredníctvom hackathonov, t. j. grantov so zjednodušenou administratívou (tzv. fast grants). Tie majú slúžiť ako prostriedok na riešenie aktuálnych spoločenských problémov a dostatočne flexibilnú a rýchlu podporu inovatívnych riešení, pričom medzi oprávnenými žiadateľmi budú verejné inštitúcie vrátane samospráv.

Koncepcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030

Koncepcia mestského rozvoja SR do roku 2030 (2018) predstavuje celoštátny rámcový dokument, ktorého cieľom je navrhnúť všeobecne prospešné a aplikovateľné princípy a ucelený súbor opatrení, ktoré systémovo posilnia úlohu miest v celkovom rozvoji SR a budú ich motivovať ku kvalitnejším výkonom a monitorovaniu prínosov realizovaných opatrení.

Najvšeobecnejším zmyslom koncepcie je poukázať na veľký význam témy rozvoja miest v kontexte celkového rozvoja krajiny, pričom mestský rozvoj vníma ako rozvoj celých mestských funkčných regiónov v optike tzv. urbánneho rozvoja. Poukazuje na komplexnosť témy a viacvrstevný charakter procesov, ktoré treba zohľadniť v záujme udržateľného rozvoja miest v SR a zabezpečenia ich odolnosti voči vonkajším vplyvom a poskytnutia podmienok pre kvalitný život obyvateľov. Špecifickým cieľom koncepcie je pomenovať ideálny stav smerovania slovenských miest vrátane zásad pre ich spravovanie a jej konkrétnym cieľom je navrhnúť opatrenia, ktoré systémovo podporia zmenu prístupu k mestskému rozvoju, identifikovať spolupracujúcich aktérov a ich úlohy. Zatiaľ, čo prirodzenou cieľovou skupinou koncepcie sú najmä tie orgány ÚOŠS, ktorých výkon kompetencií má vplyv na fungovanie samospráv, ťažiskovou cieľovou skupinou sú samosprávy s dôrazom na mestá. Koncepcia nabáda k tzv. medziobecnej spolupráci na báze tzv. funkčných mestských území, ktoré majú v snahe o efektívnejšie poskytovanie verejnoprospešných služieb, podporu miestnej ekonomiky a zamestnanosti omnoho širší význam než uplatnenie kritéria teoretického vymedzovania hraníc.

Vláda SR v spolupráci s prizvanými zástupcami akademickej obce, zástupcami samosprávy, odborníkmi z dotknutých oblastí, odbornou verejnosťou a aktívnymi partnermi z mimovládneho sektora,

prijala v rámci Koncepcie mestského rozvoja SR do roku 2030 za svoju nasledovnú víziu mestského rozvoja SR: „Mestá na Slovensku budú spravované tak, aby prostredníctvom dostatočne pestrej ponuky pracovných príležitostí, adekvátneho bývania a služieb s dôrazom na kvalitu životného prostredia, zahŕňajúcu aj kvalitné urbanistické a architektonické riešenia, poskytovali zdravé sídelné prostredie pre kvalitný život. S cieľom

efektívneho zhodnocovania vlastných zdrojov budú mestá zároveň podporovať celkovú vysokú produktivitu, za súčasnej tvorby čo najvyššej pridanej hodnoty.”

Za základné princípy udržateľného mestského rozvoja považuje koncepcia strategické rozhodovanie, integrovaný prístup a komplexný rozvoj širších mestských území. Základným determinantom pre tvorbu a aplikáciu týchto princípov je udržateľný a zodpovedný rozvoj charakterizovaný interakciou troch vzájomne prepojených aspektov: oblasťou ekonomického, sociálneho a environmentálneho rozvoja. V strednodobom časovom horizonte koncepcia definuje ako kľúčové dve oblasti zmien: posilnenie úloh mestského rozvoja v kontexte regionálneho rozvoja, partnerstvo a spoluprácu a štrukturálne zmeny vo fungovaní miest.

S ohľadom na členstvo SR v európskych a medzinárodných štruktúrach koncepcia prirodzene reflektuje strategickú dokumentáciu z medzinárodného prostredia, najmä z EÚ a OSN. V rámci EÚ zohľadňuje viaceré ťažiskové materiály, najmä však *Urbánnu agendu pre EÚ* (2016), ktorej cieľom je dať európskym mestám priamu možnosť podieľať sa na tvorbe politík, ktoré majú vplyv na mestský rozvoj. V globálnom meradle koncepcia vychádza najmä z *Agendy 2030* (2015) a *Novej urbánnej agendy*, popísaných vyššie.

Koncepcia navrhuje celkom 14 opatrení v dvoch oblastiach: (1) posilnenie úlohy mestského rozvoja v kontexte regionálneho rozvoja, partnerstvo a spolupráca a (2) štrukturálne zmeny vo fungovaní miest. Uznesenie vlády SR č. 5 z 10. januára 2018 ukladá ministromi dopravy predložiť na rokovanie vlády správu o plnení opatrení vyplývajúcich z tejto koncepcie, a to do 30. septembra 2020 a do 30. septembra 2025. Správa o plnení opatrení vyplývajúcich z Koncepcie mestského rozvoja SR do roku 2030 v závere konštatuje, že „Všetky termínované úlohy určené v koncepcii boli splnené, hoci niektoré s vyžadanými modifikáciami. V opatreniach, ktoré majú termín plnenia priebežný alebo stanovený na neskoršie obdobie bol dosiahnutý zásadný pokrok. Generujú sa konkrétne riešenia, ktoré prispievajú k rozvoju miest a tým aj posilneniu rozvoja Slovenska“.⁵

Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky 2021 – 2027

SK RIS3 2021+ je aktualizáciou stratégie Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR a predstavuje strategický dokument určujúci ciele, systém politík a opatrení v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a ľudských zdrojov, ktoré podporia stimuláciu štrukturálnej zmeny slovenskej ekonomiky smerom k rastu založenom na zvyšovaní výskumnej a inovačnej schopnosti a excelentnosti v segmentoch s najvyššou konkurenčnou schopnosťou. Je základným dokumentom, z ktorého vychádza obsahové zameranie finančných prostriedkov z fondov politiky súdržnosti EÚ pre obdobie 2021 - 2027 pre oblasť výskumu, vývoja a inovácií (ďalej len „VVal“) a pre oblasť zručností.

Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií 2030

NSVVal predstavuje strešný dokument pre riadenie politiky VVal pripravovaný ako súčasť reformy systému riadenia v tejto oblasti. Jeho strategická úloha spočíva v uchopení predmetnej výzvy ako historickej príležitosti premeniť SR na inovatívnu krajinu. NSVVal sa koncentruje na tri oblasti: investovanie do kvalitného systému, problematiku talentov a v neposlednom rade na komplexný rámec pre prioritizáciu v podpore výskumu, vývoja a inovácií v SR. Zásadná úloha NSVVal spočíva v rovine komplexného prepájania opatrení a ich implementácie s SK RIS3 2021+ prostredníctvom Akčného plánu implementácie stratégie VVal a súčasne v popisovaní kontinuálneho Procesu podnikateľského objavovania (ďalej len “EDP proces”), ako aj opatrení, ktoré budú ďalej zabezpečovať identifikáciu nových oblastí špecializáciu a určovanie priorít SR pre VVal. Oba dokumenty – **SK RIS3 2021+ a NSVVal** – sú zaradené medzi strategické dokumenty SR vzhľadom na ich zásadný prínos pre oblasť

⁵ MINISTERSTVO DOPRAVY A VÝSTAVBY SR. *Správa o plnení opatrení vyplývajúcich z Koncepcie mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030*. 2020. [online]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/uploads/media/1b1d64d2a8881cf3fe00de6f8869c02788bb613a.pdf>.

VVal, a to tak v kontexte nového programového obdobia EÚ na roky 2021 – 2027, ako aj v súvislosti s predchádzajúcim programovým obdobím EÚ v zmysle naplnenia princípu N+2.

Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)

Vo februári 2019 bol vládou SR schválený strategický dokument Ministerstva životného prostredia SR Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030). Základnou víziou Envirostratégie 2030 je dosiahnuť lepšiu kvalitu životného prostredia a udržateľné obehové hospodárstvo, založené na dôslednej ochrane zložiek životného prostredia a využívajúce čo najmenej neobnoviteľných prírodných zdrojov a nebezpečných látok, ktoré budú viesť k zlepšeniu zdravia obyvateľstva. Ochrana životného prostredia a udržateľná spotreba budú súčasťou všeobecného povedomia občanov aj tvorcov politik. Pomocou predchádzania a prispôsobenia sa zmene klímy budú jej následky na Slovensku čo možno najmiernejšie. Jedným z prioritných cieľov Envirostratégie 2030 je prechod na zelené hospodárstvo a podpora obehového hospodárstva. Globálna zmena klímy a vyčerpatelné zdroje si vyžadujú inovatívne prístupy k nastaveniu hospodárstva. Opatrenia environmentálnej politiky sú zamerané na podporu zelených inovácií, vedy a výskumu, na podporu širokej spolupráce medzi ministerstvami, samosprávami a súkromným a tretím sektorom.

3 KOMPARÁCIA VYBRANÝCH MODELOV

Záujem inšpirovať sa v rámci komparatívnej analýzy príkladmi Fínska, Dánska a Česka (ďalej len „ČR“) vychádzal z viacerých dôvodov. Severské krajiny, najmä Fínsko a Dánsko, predstavujú popredné inteligentné a inovatívne krajiny, ktoré úspešne implementovali koncept Smart Cities, resp. prijali technologické a netechnologické riešenia s veľkým vplyvom na kvalitu života celých komunít a lepšiu hospodársky výkon na miestnej, lokálnej a národnej úrovni. I keď vybrané krajiny sa od SR líšia najmä v odvetvovej štruktúre hospodárstva, spôsob uchopenia koncepcie Smart City, implementácia s dôrazom na testovanie v praxi a dosahované výsledky sú pre ciele tohto Akčného plánu obzvlášť relevantné. Na ČR bol pohľad zaostrený vzhľadom na podobnú štruktúru národného hospodárstva, resp. podobné výkonné a rozhodovacie právomoci miestnej, lokálnej a regionálnej verejnej správy a v neposlednom rade na geografickú blízkosť so SR a so zámerom priblíženia rozdielov a podobností pri uplatňovaní Smart City koncepcií. Zvolená štruktúra jednotlivých častí komparatívnej analýzy (územné členenie, financovanie územnej samosprávy a ťažiskové časti venované Smart City konceptom a konkrétnym príkladom z praxe) mala za cieľ sprehľadniť jednotlivé modely s ohľadom na hlavné aspekty, t. j. územnú štruktúru a financovanie, ktoré podmieňujú určujúcou mierou úspešnosť realizácie koncepcie inteligentných miest.

3.1 Fínsko

Územné členenie a pôsobnosť samosprávnych jednotiek

Miestna štátna správa vo Fínsku zodpovedá za riadenie a výkon úloh v oblasti miestnej štátnej správy a zahŕňa najmä policajné oddelenia, exekučné úrady, prokuratúry, úrady práce a hospodárskeho rozvoja, daňové úrady, colné úrady, verejné kancelárie právnej pomoci a úrady Kela pôsobiace v oblasti sociálneho zabezpečenia so sieťou vlastnej administratívy a vlastných finančných zdrojov.⁶

⁶ EUROPEAN COMMITTEE OF REGIONS. Finland. [online]. European Committee of Regions, 2022. Dostupné na: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/pages/finland.aspx>.

Regionálna rada Helsinki-Uusimaa, súčasť siete 18 regionálnych rád pôsobiach vo vnútrozemí krajiny (mimo Alandských ostrovov majúci špecifický status a postavenie 19. regionálnej rady), predstavuje **orgán regionálneho rozvoja a územného plánovania** dohliadajúci na záujmy regiónov; disponuje však len obmedzenými samosprávnymi funkciami vzhľadom na úzko vymedzený záber oblastí.⁷ Z pohľadu orgánov verejnej moci pôsobí regionálna rada ako **iný regionálny správny orgán**.⁸ Regionálne rady riadia štatutárne spoločné samosprávne orgány (zastupiteľstvo a správna rada) a volia ju jej členovia samosprávy, a to na obdobie 4 rokov.⁹ Zároveň zastupujú Fínsko vo Výbore regiónov a viaceré z nich majú svoje oficiálne zastúpenie v Bruseli. Sú reprezentantmi politickej vôle príslušného regiónu v zmysle výsledkov miestnych volieb. Regionálne rady dostávajú od vlády a z EÚ fondy určené na oblasť regionálneho rozvoja a tiež majú k dispozícii finančné zdroje získané od svojich členov – samospráv, keďže každá z viac než 300 samospráv vo Fínsku musí byť podľa geografického kľúča členom príslušnej regionálnej rady.¹⁰ V zmysle celkovej reformy štátnej regionálnej správy, ktorá prebehla vo Fínsku, sa ešte viac posilnilo postavenie regionálnych rád centralizáciou úloh spojených s regionálnym rozvojom a právomocami rozhodovať o pridelení zdrojov naň.¹¹

Pokiaľ ide o samosprávy vo Fínsku, aktuálne je v krajine **309 samosprávnych jednotiek**, ktoré predstavujú **základné samosprávne jednotky pre organizáciu správy v krajine**.¹² Vo všeobecnosti má fínska samospráva vysoký stupeň autonómie, a to vo fiškálnom i právnom zmysle: samosprávy majú právo uložiť svojim rezidentom dane (najmä daň z príjmu fyzických osôb (ďalej len „DPFO“)) a získať aj podiel dane z príjmu právnických osôb (ďalej len „DPPO“), ktorý ale určí parlament. I keď fínske samosprávy sú hlavným poskytovateľom sociálnych služieb, vzhľadom na nárast nákladov v dôsledku starnúcej populácie zažívali v miestnych financiách veľkú mieru napätia, čo viedlo k vyšším daniam a pôžičkám a vláda preto stanovila pre deficit samospráv maximálny strop. Najvyšším rozhodovacím orgánom samosprávy je rada, ktorej členov volia rezidenti samosprávy v miestnych voľbách konaných každé 4 roky.¹³

Samosprávy vo Fínsku poskytujú približne 2/3 verejných služieb; zo zákona zodpovedajú za poskytovanie **základných služieb**, medzi nimi napr. školstvo a kultúra, územné plánovanie, poskytovanie technických služieb ako stavebný dozor, ochrana životného prostredia, výstavba ciest a inej infraštruktúry, vodohospodárske služby a odpadové hospodárstvo. Štát môže samosprávy podporovať štátnou pomocou a do činnosti samospráv a tzv. spoločných samosprávnych orgánov môže vstupovať len zákonodarstvom v oblasti zabezpečovania základných služieb samosprávou. Služby, ktoré samosprávy poskytujú, financujú z výberu daní, transferov z ústrednej vlády a poplatkov účtovaných za poskytované služby. Samosprávy kooperujú v rámci **regionálnych rád** a tiež tzv. **spoločných samosprávnych orgánov**, ktoré zriaďujú najmä menšie samosprávy v záujme úspor pri spoločnom zabezpečovaní niektorých služieb (napr. v oblasti školstva). Pre Fínsko (ale tiež pre iné krajiny z tzv. nordického regiónu) je príznačná **spolupráca medzi samosprávami**; uvádza sa, že až tri štvrtiny tzv. kuntayhtymät, resp. samkommuner (t. j. spoločné samosprávne jednotky) spolupracujú najmä v oblasti

⁷ KUNTA LIITO – Association of Finnish Municipalities. Finnish municipalities and regions – Regional councils. [online]. 2017. Dostupné na: <https://www.localfinland.fi/regional-councils>.

⁸ SUOMI.FI. Regional State Administration. [online]. 2017. Dostupné na: <https://www.suomi.fi/citizen/rights-and-obligations/digital-support-and-administrative-services/guide/how-finlands-public-administration-works/regional-state-administration>.

⁹ KUNTA LIITO – Association of Finnish Municipalities. Finnish municipalities and regions – Regional councils. [online]. 1.3.2017. Dostupné na: <https://www.localfinland.fi/regional-councils>.

¹⁰ EUROPEAN COMMITTEE OF REGIONS. Finland. [online]. European Committee of Regions, 2022. Dostupné na: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/pages/finland.aspx>.

¹¹ Ministry of Finance of Finland. Central Government. [online]. 2022. Dostupné na: <https://vm.fi/en/central-government>.

¹² Na začiatku r. 2021 bolo v krajine 309 municipalít: 293 vo vnútrozemí a 16 v provincii Alandských ostrovov, zdroj: LOCALFINLAND.FI. Finnish municipalities and regions. [online]. KUNTA LIITO, 2021. Dostupné na: <https://www.localfinland.fi/finnish-municipalities-and-regions>.

¹³ SKLINTERNATIONAL. Local Government in the Nordic and Baltic Countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf>

zdravotnej starostlivosti, čo aj čiastočne vysvetľuje absenciu samosprávnych regiónov.¹⁴ Samosprávy a orgány miestnej samosprávy úzko spolupracujú aj s regionálnymi a miestnymi štátnymi úradmi. **Do júna 2021¹⁵** patrili medzi kompetencie samospráv a spoločných samosprávnych orgánov v zmysle poskytovania základných služieb aj **oblasť zdravotníctva, sociálnej starostlivosti, hasičských a záchranných služieb**, avšak po schválení vládnej reformy zdravotníctva a sociálnych služieb fínskym parlamentom boli tieto oblasti vyňaté z pôsobnosti samospráv a spoločných samosprávnych orgánov, keď došlo k ich presunu na úroveň **21 žúp s pôsobnosťou pre služby blahobytu**.¹⁶ Župy vznikajú po etapách vo väzbe na prijatie a schválenie príslušných zákonov (prvé boli prijaté začiatkom júla 2021, posledné sa plánujú začiatkom januára 2023); ich najvyšším rozhodovacím orgánom má byť **župná rada**, ktorá schváli príslušnú stratégiu aktivít žúp a ich organizačnú štruktúru. Prvé voľby do župných rád sa uskutočnili 23. januára 2022;¹⁷ funkčné obdobie župných rád sa začalo 1. marca 2022 a skončí sa 31. mája 2025.¹⁸

Financovanie územnej samosprávy

Financie miestnej samosprávy sú dôležitou súčasťou verejných financií Fínska. Fínske mestá a obce majú veľkú mieru autonómie, napr. sú oprávnené vyberať dane a majú aj slobodu v spravovaní vlastných financií. Strategickým cieľom samosprávnej politiky je zlepšenie konkurencieschopnosti miestnej ekonomiky a v tomto dôsledku aj zvýšenie zdrojov na poskytovanie verejných služieb.

Väčšinu mestských výdavkov tvoria náklady za zákonné základné verejné služby, za organizáciu ktorých nesú zodpovednosť miestne orgány. Mzdy, platy a so mzdou spojené ďalšie platby predstavujú podstatnú časť nákladov miestnej samosprávy. Hlavným zdrojom príjmov miestnej samosprávy vo Fínsku sú daňové príjmy. Ostatné výnosové položky zahŕňajú prevádzkové výnosy, napríklad výnosy z poplatkov a predaja a transfery ústrednej vlády do prevádzkových financií.¹⁹

Ústredná vláda usmerňuje činnosť miestnych orgánov prostredníctvom legislatívy a financovania. Rozhoduje napríklad o všeobecných základoch dane a ročných odvodoch ústrednej štátnej správy samospráve. V rámci fiškálneho plánu verejnej správy pripravuje program financovania samosprávy. Ten sa zameriava na hodnotenie trendu vo financiách samospráv a vplyvu opatrení centrálnej vlády na financie samosprávy.²⁰

Výdavky miestnej samosprávy vo Fínsku predstavujú **22 % hrubého domáceho produktu** (ďalej len „HDP“) alebo **41,3 % celkových verejných výdavkov**. Zdravotná starostlivosť, sociálna ochrana (vrátane starostlivosti

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Finnish Government. Government proposal for health and social services reform and related legislation adopted by Parliament. [online]. Finnish Government, 23.6.2021. Dostupné na: <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1271139/government-proposal-for-health-and-social-services-reform-and-related-legislation-adopted-by-parliament>.

¹⁶ VAALIT VAL. Frequently asked questions about the 2022 county elections. [online]. Vaalit Val, 2022. Dostupné na: <https://vaalit.fi/en/frequently-asked-questions-about-the-2022-county-elections>.

¹⁷ Finnish Government. County Elections on 23 January 2022. [online]. Finnish Government, 14.12.2021. Dostupné na: <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410853/county-elections-on-23-january-2022>.

Valtioneuvosto. Government proposal for health and social services reform and related legislation adopted by Parliament. [online]. Valtioneuvosto, 2021. Dostupné na: <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1271139/government-proposal-for-health-and-social-services-reform-and-related-legislation-adopted-by-parliament>.

¹⁸ Finnish Government. Government proposal for health and social services reform and related legislation adopted by Parliament. [online]. Finnish Government, 2021. Dostupné na: <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1271139/government-proposal-for-health-and-social-services-reform-and-related-legislation-adopted-by-parliament>.

¹⁹ SKLINTERNATIONAL. Local Government in the Nordic and Baltic Countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <https://sklinternational.se/localgovernmentinthenordicandbalticcountries.1136.html>.

²⁰ Local government finances; © 2021 Association of Finnish Local and Regional Authorities. Dostupné na: <https://www.localfinland.fi/local-government-finances>.

o seniorov a zdravotne postihnutých) a vzdelávanie spolu tvoria viac ako dve tretiny miestnych rozpočtov.²¹

Podľa údajov fínskeho štatistického úradu viac ako **57 %** príjmov samosprávy v roku 2019 pochádzalo z daní, väčšinu z tohto (84 %) tvorila DPFO nasledovaná podielom DPPO a daní z nehnuteľnosti. Vo Fínsku si samospráva slobodne môže určiť základnú sadzbu dane z príjmu pre svojich obyvateľov. V roku 2020 sa sadzby daní pohybovali od 16,5 % do 23,5 %. Prevádzkové výnosy (vrátane tržieb, poplatkov a rôznych štátnych dotácií na špecifické služby) tvorili necelých 19 % z celkových príjmov a dotácie verejnej správy predstavovali úroveň tesne pod 22 % z príjmov.²²

Východiská, zameranie a podstatné charakteristiky 6Aika stratégie

Stratégiou 6 miest zavŕšilo Fínsko úsilie smerom k posilneniu väzieb medzi domácou regionálnou a urbánnou politikou a politikou súdržnosti EÚ. Na národnej úrovni stratégia akcentovala podporu inovácií a hospodárskeho rastu s ohľadom na výzvy, ktorým Fínsko čelilo v danom období (recesia, nedostatočná udržateľnosť verejných financií, štrukturálne zmeny v sektore IKT).²³ Mestá si v stratégii definovali konkrétne problémy, ktoré chceli spoločne adresovať. Výsledkom bola **prvá spoločná stratégia urbánneho rozvoja – stratégia 6Aika**, ktorá spája viaceré geograficky nesúrodé mestá a z pohľadu zapojených obyvateľov predstavuje **jednu z najrozsiahlejších stratégií urbánneho rozvoja v celej EÚ**.²⁴ Stratégia zapojila kľúčových aktérov v urbánnych komunitách (občania, sektor obchodu, oblasť výskumu, vývoja a inovácií, verejné úrady) a realizovala tematicky rôzne projekty s tzv. smart prvkami (mobilita, školstvo a vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna starostlivosť, obehové hospodárstvo, energetická efektívnosť).

Charakterizovali ju 3 oblasti zamerania:

- 1) **v otvorených inovačných platformách** sa vytvárali a testovali nové produkty a služby v reálnych podmienkach,
- 2) **v otvorených dátach a rozhraniach** slúžili otvorené dáta ako surovina pre nové služby a aktivity,
- 3) **otvorená participácia a zákaznícky prístup** spájali celú mestskú komunitu s cieľom rozvíjať inovácie a služby zákazníkom.

Ministerstvo hospodárstva a zamestnanosti Fínska iniciovalo stratégiu urbánneho rozvoja vyhlásením verejnej súťaže na implementáciu stratégie integrovaných územných investícií. Súťaž vyhral návrh 6 miest: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku a Oulu (oproti druhému návrhu skupiny 5 fínskych miest: Pori, Lappeenranta, Joensuu, Vaasa, Seinäjoki). Za hlavný cieľ ministerstvo označilo alokovanie 5 % podielu z EFRR na udržateľný urbánny rozvoj pre ušší počet miest v záujme predísť fragmentácii finančných zdrojov. Stratégia 6Aika bola dotvorená počas r. 2013 – 2014 v spolupráci s ministerstvom, ktoré bolo zapojené do jej tvorby; na záver ju ministerstvo schválilo po predchádzajúcom odsúhlasení mestskými zastupiteľstvami.²⁵

Stratégia bola implementovaná v rámci programového obdobia EÚ 2014 – 2020 a posledné projekty boli zrealizované v lete 2022. Celkový rozpočet stratégie bol približne 95 mil. eur a využili sa na ňu prostriedky z EFRR a ESF. Pomer využitia všetkých finančných prostriedkov predstavoval 50 % podiel zo zdrojov EFRR a ESF (čiastka cca 80 mil. eur na 40 projektov EFRR a 15 mil. eur na 19 projektov ESF), 33 % zo strany zapojených miest

²¹ SKLINTERNATIONAL. Local Government in the Nordic and Baltic Countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <https://sklinternational.se/localgovernmentinthenordicandbalticcountries.1136.html>

²² Ibid.

²³ EUROPEAN COMMISSION. Integrated Sustainable Urban Development Strategies. [online]. European commission, 2017. Dostupné na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/conferences/udn_espoo/6aika_peer.pdf .

²⁴ 6AIKA. Era of Cities. The joint development of the Six Cities within the Six City Strategy [online]. The Six City Strategy Office. 2021. Dostupné na: <https://6aika.fi/en/out-now-era-of-cities-results-publication/> .

²⁵ EUROPEAN COMMISSION. Integrated Sustainable Urban Development Strategies. [online]. European commission, 2017. Dostupné na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/conferences/udn_espoo/6aika_peer.pdf .

a 17 % podiel z úrovne vlády; na stratégii participovali aj projektoví partneri vrátane viac než 3 950 spoločností. Mestá vďaka stratégii získali nové úlohy v sektore obchodu: zatiaľ čo v minulosti bola spolupráca medzi nimi a spoločnosťami najmä v oblasti obstarávania, teraz sa stali sprostredkovateľmi a aktívnymi partnermi pri vývoji produktov a služieb spoločností. Toto sa ukázalo najmä v oblasti otvorených inovačných platforiem a otvorených dát, keď projekty viedli o. i. k vzniku 102 nových inovačných platforiem a 806 produktov a služieb spojených s týmito platformami. Významnými výstupmi spolupráce v rámci stratégie bolo aj zriadenie hubov v rámci národnej siete obehového hospodárstva či bezemisných pracovísk v rámci spolupráce na implementácii Európskej zelenej dohody.²⁶

Hlavné subjekty zapojené do realizácie stratégie a štruktúra orgánov verejnej moci vo Fínsku

Národným orgánom²⁷ a riadiacim orgánom stratégie bolo **Ministerstvo hospodárstva a zamestnanosti Fínska**, ktoré z pozície orgánu ústrednej štátnej správy poverilo **Regionálnu radu Helsinky-Uusimaa** riadením a implementáciou stratégie v duchu špecifických pravidiel EFRR a v spolupráci s ostatnými partnermi.²⁸

Projekty spojené s ESF a ich financovanie riadilo Centrum pre hospodársky rozvoj, dopravu a životné prostredie v Häme. Okrem týchto 2 subjektov plnili funkciu sprostredkovateľských orgánov aj mestá formou špecifických formátov (manažérska skupina a riadiaca skupina), ktoré rozhodovali o rôznych elementoch stratégie.²⁹ Koordinátori za jednotlivé mestá spolupracovali s kanceláriou 6Aika, ktorá celkovo koordinovala stratégiu 6Aika. Financie na projekty sa alokovali cestou 13 otvorených výziev; o načasovaní, tematickom zameraní a období uplatňovania výziev rozhodovali na báze spolupráce vyššie uvedené subjekty.

Centrum pre hospodársky rozvoj, dopravu a životné prostredie v Häme bolo jedným z 15 centier pre hospodársky rozvoj, dopravu a životné prostredie (ďalej len „ELY centrá“). ELY centrá reprezentujú **regionálnu úroveň decentralizovanej štátnej správy** spolu so 6 regionálnymi štátnymi správnymi agentúrami (ďalej len „AVI agentúry“).

AVI agentúry a ELY centrá vo Fínsku plnia funkciu **regionálnych správnych orgánov** a riadia ich príslušné ministerstvá. ELY centrá majú pôsobnosť pre oblasti ako poradenstvo pre podnikateľov, ochrana životného prostredia, podpora bezpečnosti v doprave; tiež majú silnú úlohu ako orgány poskytujúce finančné prostriedky z EÚ a ako hnacia sila regionálneho rozvoja.³⁰

3.2 Dánsko

Územné členenie a pôsobnosť samosprávnych jednotiek

²⁶ 6AIKA. Era of Cities. The joint development of the Six Cities within the Six City Strategy [online]. The Six City Strategy Office. 2021. Dostupné na: <https://6aika.fi/en/out-now-era-of-cities-results-publication/> .

²⁷ Ministerstvo zodpovedalo za implementáciu čl. 7 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1080/2006, zdroj: EUROPEAN COMMISSION. Integrated Sustainable Urban Development Strategies. [online]. European commission, 2017. Dostupné na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/conferences/udn_espoo/6aika_peer.pdf .

²⁸ EUROPEAN COMMISSION. Integrated Sustainable Urban Development Strategies. [online]. European commission, 2017. Dostupné na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/conferences/udn_espoo/6aika_peer.pdf .

²⁹ Obsah implementácie, témy výziev na predkladanie projektov, návrhy projektov vybrané na financovanie, zdroj: 6AIKA. Era of Cities. The joint development of the Six Cities within the Six City Strategy [online]. The Six City Strategy Office. 2021. Dostupné na: <https://6aika.fi/en/out-now-era-of-cities-results-publication/> .

³⁰ TEM. ELY Centres. [online]. Tem. 2022. Dostupné na: <https://tem.fi/en/ely-centres> .

Verejnú správu v Dánsku predstavujú 3 úrovne: štát, región a samospráva; z nich každá má svojich volených zástupcov, úlohy a zodpovednosť.

Štátna správa sa skladá z 2 úrovní: centrálnej, resp. ústrednej (vláda a ministerstvá) a miestnej. Miestna štátna správa je organizovaná na úrovni regiónov a jej hlavnou úlohou je dohliadať na samosprávu.

Za ťažiskové úlohy miestnej verejnej správy a poskytovanie verejných služieb zodpovedá **samospráva**.

Územná samospráva je v Dánsku dvojstupňová: **regionálna a miestna** (resp. municipálna). Krajina sa z územného hľadiska člení na **98 samosprávnych jednotiek** a **5 regiónov**³¹. Hlavným zmyslom územnej spolupráce v Dánsku je riadiť záležitosti čo najbližšie k občanom cestou miestnych volieb a rozšírených miestnych politických diskusií, t. j. so silnou občianskou participáciou a v súlade so zásadou subsidiarity uplatňovanou na úrovni EÚ.

Samosprávne jednotky v Dánsku plnia funkciu miestnych úradov. V dôsledku reforiem³² musia mať min. 20 tis. obyvateľov; ak toto nie je možné dosiahnuť, musia sa spojiť s inými samosprávnymi jednotkami a naplniť kvótu; alternatívou je dobrovoľné záväzné partnerstvo so susednými samosprávami, kde je min. počet obyvateľov určený na 30 tis. občanov. Samosprávy majú **silné kompetencie**, medzi nimi figurujú oblasti ako napr. sociálna starostlivosť, starostlivosť o deti a starších občanov, školstvo (nižšie stredné, základné a špeciálne školy), zamestnanosť (zriadené tzv. centrá práce pre komunikáciu medzi uchádzačmi o zamestnanie a zamestnávateľmi), verejná doprava (autobusová doprava - spoločne s regiónmi) a miestne cesty, hospodársky rozvoj, kultúra (knížnice, školy, umenia) a životné prostredie (spoločne s regiónmi). Úlohy miestnej samosprávy definuje zákon a jednak ide o tzv. všeobecnú právomoc miestnej samosprávy, do ktorej spadajú všetky úlohy, ktoré nie sú stanovené zákonom.³³

Regióny dohliadajú na činnosť samospráv. Musia mať minimálny počet 200 tis. obyvateľov. Na rozdiel od minulosti prišli regióny o viaceré zo svojich silných kompetencií (v prospech samosprávy): nemôžu napr. vyberať dane a ani individuálne rozhodovať o svojom rozpočte. Sú financované čiastočne tzv. blokovými grantmi (z úrovne centrálnej vlády za špecifikácie účelu ich použitia) a čiastočne z daní vyberaných samosprávou. Medzi ich **hlavné kompetencie** patria: zdravotná starostlivosť, regionálny rozvoj, niektoré sociálne inštitúcie (vzdelávanie dospelých a ťažko zdravotne postihnutých) a vyššie stredné školstvo; čiastočnú pôsobnosť majú v oblasti ochrany prírody a životného prostredia (znečisťovanie pôdy), v plánovaní cestnej dopravy a regionálnom plánovaní. Veľký význam majú regióny pri vytváraní partnerstiev medzi samosprávami zameranými na podporu inteligentných miest a pri budovaní partnerstiev medzi súkromným, verejným a akademickým sektorom.

Dánsko má **dve samostatné združenia miestnych orgánov pre samosprávne jednotky a regióny**.³⁴ **KL – Local Government Denmark** (1970) združuje všetkých 98 samosprávnych jednotiek v Dánsku, zatiaľ čo 5 regiónov fungujúcich v krajine je zoskupených v rámci **Danish Regions** (2006). Obe združenia majú v podmienkach členstva Dánska v EÚ etablované vlastné kancelárie v Bruseli a majú aj svojich reprezentantov pôsobiacich vo viacerých organizáciách na úrovni EÚ.

Financovanie územnej samosprávy

³¹ KUKLIŠ, P. a V. VIROVÁ. Vybrané problémy miestnej samosprávy (v komparácii niektorých štátov Európskej únie). [online]. Eurokódex, 2012, s. 161. ISBN: 9788089447770.

³² Ide najmä o reformu verejnej správy z r. 2002, účinnosť nadobudla v r. 2007.

³³ KUKLIŠ, P. a V. VIROVÁ. Vybrané problémy miestnej samosprávy (v komparácii niektorých štátov Európskej únie). [online]. Eurokódex, 2012, s. 161. ISBN: 9788089447770.

³⁴ SKLINTERNATIONAL. Local government in the Nordic and Baltic countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf>.

Finančné príjmy dánskej samosprávy tvoria: dane (DPFO, daň z nehnuteľností, podiel DPPO), prevádzkové a kapitálové príjmy³⁵, priame platby (od štátu, najmä z oblasti sociálnych služieb), všeobecné dotácie (napr. všeobecný štátny grant pre samosprávy – tzv. blokový grant, ktorý nie je vyčlenený na špecifický účel), pôžičky. S rozšírenou kompetenčnou pôsobnosťou samosprávy v Dánsku čelili výzve zabezpečenia dodatočných zdrojov na financovanie svojich úloh. Tradičné zdroje regiónov boli presunuté na samosprávne jednotky.

Výdavky miestnej samosprávy vo výške **32,8 % HDP** alebo **66,1 % z celkových verejných výdavkov** sú najvyššie v EÚ³⁶. Je to čiastočne preto, lebo miestne orgány majú veľký rozsah zodpovedností za oblasť sociálnej ochrany vrátane rôznych platieb sociálnych dávok, ako aj starostlivosti o seniorov a zdravotne znevýhodnených občanov. **Významná časť príjmov samospráv pochádza z daní**, najmä z miestnej DPFO predstavujúcej v priemere 24,95 % zdaniteľných príjmov občanov v roku 2020. V zásade platí vyššie uvedené, t. j. že samospráva môže slobodne rozhodovať o miestnych daniach, avšak v zmysle finančných dohôd v ostatných rokoch medzi KL – Local Government Denmark a dánskou vládou došlo k automatického obmedzeniu výšky tzv. vládnych grantov pre samosprávu v prípade, že zdaňovanie z jej úrovne presiahne dohodnutú úroveň; samosprávy, ktoré znížia daňovú úroveň, dostanú dodatočné granty.

Podľa údajov Ministerstva sociálnych vecí a Ministerstva vnútra Dánska **dane v roku 2020 predstavovali 64 % z príjmov samospráv**; z toho **86 % tvorila DPFO**, zvyšok predstavovala pozemková daň a daň z nehnuteľností, hneď za nimi bola DPPO.³⁷ Tzv. blokové granty tvorili 17 % príjmov samospráv a špecifické granty a úhrady predstavovali 6 %. Prevádzkové príjmy (vrátane platieb za služby ako napr. starostlivosť o starších a ľudí so zdravotným postihnutím a predškolské vzdelávanie) bol o čosi menej než 10 % z celkových príjmov.

V máji 2020 došlo **k reforme systému grantov pre samosprávy a finančného vyrovnávania s platnosťou od r. 2021**: granty mali vzrásť o 6,5 mld. DKK, finančné vyrovnávanie však už nemal financovať štát, ale malo vychádzať z prerozdelení medzi samosprávnymi jednotkami. Prerozdelenia zohľadňovali, že na strane príjmov mali samosprávy s daňovým základom nižším ako celoštátny priemer dostávať príspevok vo výške 75 % rozdielu a tie nad priemerom mali prispievať 75 % rozdielom. Na výdavkovej strane mali potreby výdavkov určovať rôzne demografické a sociálne kritériá; samosprávy s potrebami pod celoštátnym priemerom mali prispievať podielom 93 % z rozdielu, zatiaľ čo tie nad priemerom mali dostávať príspevok vo výške 93 % z rozdielu (resp. 95 % u tých, ktoré majú najväčšie potreby).

Príjmy **regiónov**³⁸ tvoria takmer výlučne granty: cca 83 % od štátu a 17 % od samospráv (rok 2019), pričom tieto sú vyčlenené na zdravotnú starostlivosť a regionálny rozvoj. Tak ako v prípade nového systému grantov pre samosprávy štátne granty vychádzajú zo širokých štrukturálnych kritérií, ktoré determinujú výdavkové potreby.

Rozvoj inteligentných dánskych miest a ich popredné umiestnenie v rebríčkoch Smart Cities

Dánske mestá sa radia na vrchné priečky v európskych rebríčkoch tzv. Smart Cities hodnotení a patria medzi európskych lídrov v presadzovaní **inovatívnych riešení** spätých s rozvojom **inteligentných miest**.³⁹

³⁵ Od dodávateľských spoločností, zariadení dennej opatrovateľskej starostlivosti a z predaja pozemkov, zdroj: SKLINTERNATIONAL. Local government in the Nordic and Baltic countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf> .

³⁶ SKLINTERNATIONAL. Local government in the Nordic and Baltic countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf> .

³⁷ SKLINTERNATIONAL. Local government in the Nordic and Baltic countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf> .

³⁸ SKLINTERNATIONAL. Local government in the nordic and baltic countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf> .

³⁹ Medzi ne patria napr. Aarhus, Aalborg, Albertslund, Odense, Vejle, Kalundborg, Bornholm, Öresund a pod.

Prvé aktivity v koncepte Smart Cities začalo Dánsko realizovať od r. 2009. Lídrom v testovaní nových riešení sa stala dánska metropola **Kodaň**, ktorá sa zvykne označovať aj ako najväčšie živé laboratórium v Európe pre testovanie inovatívnych riešení (vonkajšie osvetlenie a technológie inteligentných miest). Hlavné mesto v r. 2014 získalo v Barcelone prestížne ocenenie *World Smart Cities Award* za koncept „*Copenhagen Connecting*“, ktorý predpokladal, že digitálna infraštruktúra bude v budúcnosti prepájať celé mesto tak, ako to robí fyzická infraštruktúra dnes. Koncom r. 2014 Kodaň rozbehla smart projekt „*Copenhagen Solutions Lab*“ zameraný na rozvoj mesta testovaním a implementáciou inteligentných a dátovo orientovaných riešení podporujúcich potreby mesta a jeho občanov. Jej získanie titulu *Európske zelené mesto* v r. 2014 potvrdilo úspešný proces presadzovania zelených riešení prepájajúci inteligentné riešenia so zelenými technológiami.⁴⁰ I keď v r. 2009 Kodaň hrdó deklarovala ambiciózný cieľ dospieť k uhlíkovej neutralite do konca r. 2025, v druhej polovici augusta 2022 prostredníctvom starostky Kodane oznámila, že sa musí tejto ambícii vzdať vzhľadom na jej aktuálnu nereálnosť dosiahnutia. Na sociálnych sieťach však nevylúčila, že sa Kodani podarí tento cieľ dosiahnuť do konca roka 2035.⁴¹

Jedným z príkladov zelených technológií a prechodu na uhlíkovo-neutrálne hospodárstvo je **kodanská štvrť Nordhavn**,³⁹ ktorá sa zvykne porovnávať s helsinskou Kalasatamou prebudovanou z tzv. brownfieldu na modernú obytnú štvrť pri využití široko koncipovaných inteligentných riešení. Štvrť Nordhavn stavila na inteligentné elektrické siete a v spolupráci s partnermi v rámci tzv. triple helix modelu pri zapojení energeticko-technologických spoločností, univerzít a mesta ju počas r. 2015 – 2019 pretvorila na **živé laboratórium EnergyLab Nordhavn**. Tu sa testovali riešenia pre budúci systém obnoviteľnej energie s využitím holistického prístupu integrujúcim elektrinu, teplo a dopravu.

Ako faktory úspešnosti miest v Dánsku pri realizácii konceptu Smart Cities sú odborníkmi akcentované nasledovné: dánske mestá sú ideálne prostredie na testovanie smart technológií a nových riešení a súčasne sa v nich presadzujú zelené technológie ako súčasť inteligentných prístupov.³⁹ Krajinu ako takú definuje história zapájania rôznych partnerov do procesov plánovania a prijímania rozhodnutí. Súčasne predstavuje vysoko digitalizovanú spoločnosť, typickú prepojitelnosťou všetkých zainteresovaných partnerov, ktorí spolupracujú na báze inovatívnych spôsobov. Samospráva, podnikatelia a občania v Dánsku zdieľajú a poskytujú široké spektrum otvorených dát, ktoré majú veľký význam pri rozvoji nových smart technológií. V neposlednom rade ide o inovatívnu krajinu, ktorá propaguje inovatívne prístupy a podporuje testovanie a rozvoj nových foriem spolupráce naprieč celou spoločnosťou.

3.3 Česká republika

Územné členenie a pôsobnosť samosprávnych jednotiek

Verejnú správu v ČR vykonáva štát formou **štátnej správy** (z úrovne ÚOŠS - t. j. vládou a ministerstvami, územnými orgánmi štátnej správy, ostatnými štátnymi orgánmi⁴² alebo inými k tomu oprávnenými subjektmi⁴³) alebo prostredníctvom územne príslušných samosprávnych územných celkov, **t. j. samosprávou** reprezentovanou **obcami a kraji**.

Obce v ČR predstavujú **základné územnosprávne celky**, **kraje** predstavujú **vyššie územné samosprávne celky**; obec je vždy súčasťou kraja, niektoré obce majú rozšírenú pôsobnosť alebo poverený obecny úrad. Územné samosprávne celky (t. j. obce a kraje) sú verejnoprávne korporácie s vlastným majetkom, ktoré riadia volené zastupiteľstvá na základe 4-ročného funkčného obdobia. Starajú sa o všestranný rozvoj svojho územia a potreby

⁴⁰ COPENHAGEN CLEANTECH CLUSTER. Danish Smart Cities: Sustainable Living in an Urban World. An overview of Danish Smart City competencies. [online]. Copenhagen: 2022. Dostupné na: 594256e47ab31.pdf (cleancluster.dk) .

⁴¹ CPH POST ONLINE. Copenhagen abandons 2025 CO2-neutrality goal. [online]. 2022. Dostupné na: <https://cphpost.dk/?p=137945> .

⁴² Napr. štátne fondy.

⁴³ Napr. verejná stráž.

svojich občanov, pri plnení svojich úloh chránia verejný záujem. K výkonu **verejnej správy vo vlastnej pôsobnosti obce** patria záležitosti, ktoré sú v záujme občanov obce, keď nimi nie sú poverené kraje alebo zvláštne štátne úrady alebo ak nejde o výkon štátnej správy v prenesenej pôsobnosti. Podľa zákona č. 128/2000 Sb. o obciach ve znění pozdějších předpisů **obec** pri výkone **svojej samostatnej pôsobnosti vo svojom územnom obvode** rieši záležitosti v zmysle § 84, 85 a 102 príslušného zákona, okrem toho sa stará o vytváranie podmienok pre rozvoj sociálnej starostlivosti a pre uspokojovanie potrieb svojich občanov; ide najmä o uspokojovanie potrieb bývania, ochrany a rozvoja zdravia, dopravy a spojov, potreby informácií, výchovy a vzdelávania, celkového kultúrneho rozvoja a ochrany verejného poriadku.

Na rozdiel od SR, ktorú charakterizuje model oddeleného výkonu verejnej správy, **v ČR platí tzv. spojený, resp. integrovaný model verejnej správy**, v rámci ktorého obce a kraje vykonávajú popri vlastných samosprávnych kompetenciách aj **funkcie štátnej správy v tzv. prenesenej pôsobnosti**, kedy plnia funkciu správnych obvodov a sú podriadené príslušnému ministerstvu. V rámci **2. etapy reformy verejnej správy v r. 2002-2003** došlo v ČR k zrušeniu okresných úradov, pričom prevažnú časť ich pôsobnosti prevzali novovytvorené obce s rozšírenou pôsobnosťou. V tejto súvislosti došlo k zavedeniu trojstupňovej⁴⁴ štruktúry obcí s preneseným výkonom štátnej správy. **Obce I. stupňa, t. j. so základným rozsahom výkonu štátnej správy**, zabezpečujú iba základný výkon originálnych kompetencií: napr. vedú evidenciu obyvateľov, zabezpečujú v obci výkon volieb, zabezpečujú ochranu verejného poriadku a pod. **Obce II. stupňa, t. j. s povereným obecným úradom**, zabezpečujú rôzne činnosti (stavebné úrady, matriku a pod.) za malé obce na základe dohody medzi obcami alebo rozhodnutia. **Obce III. stupňa, t. j. s rozšírenou pôsobnosťou**, zabezpečujú napr. činnosť živnostenských úradov a vodoprávneho konania, vydávajú vodičské a občianske preukazy a cestovné doklady, vedú register motorových vozidiel, zabezpečujú starostlivosť o neprispôsobivých občanov, vyplácajú sociálne dávky a pod. V ČR funguje celkom 6 258 obcí (1. 1. 2016), 205 správnych obvodov obcí s rozšírenou pôsobnosťou (31. 12. 2016) a 393 správnych obvodov obcí s povereným obecným úradom (31. 12. 2014)⁴⁵.

ČR sa člení na **14 krajov**.⁴⁶ Organizačnú štruktúru a pôsobnosť krajov stanovuje príslušný zákon, najmä zákon č. 129/2000 Sb. o krajiach ve znění pozdějších předpisů. Okrem výkonu štátnej správy v prenesenej pôsobnosti, zabezpečenia úloh verejnej správy vo vlastnej pôsobnosti **vykonávajú kraje dohľad nad obcami** v jeho území a všeobecne je kraj činný ako druhá inštancia pre správne akty (v prenesenej pôsobnosti) obcí (vo vlastnej pôsobnosti). Kraj vedie zastupiteľstvo, ďalšími orgánmi kraja sú rada kraja, hejtman, krajský úrad a tiež zvláštny orgán zriadený podľa zákona. V prípade hejtmana napr. platí, že zastupuje kraj navonok, na základe splnomocnenia zákonom zriaďuje pre výkon prenesenej pôsobnosti osobitné orgány, volá a odvoláva riaditeľa krajského úradu (so súhlasom ministra vnútra), stanovuje mu podľa platných predpisov plat.

Financovanie územnej samosprávy

V ČR pochádzajú príjmy samospráv prevažne zo zdieľaných daní, grantov a transferov národnej vlády. České samosprávy majú relatívne malú autonómiu v oblasti príjmov, keďže vyberajú veľmi malú časť celkových daní, väčšia časť daňových príjmov sa rozdeľuje prostredníctvom vzorca na rozdelenie daní.⁴⁷

Celkové daňové príjmy sa rozdeľujú medzi rôzne úrovne verejnej správy (štát, kraje, obce a štátny fond dopravnej infraštruktúry) podľa koeficientov stanovených zákonom.

⁴⁴ Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií SR a Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave: Skrytý poklad v samospráve: Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach.

⁴⁵ <https://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/obce.asp>.

⁴⁶ Ústavný zákon č. 347/1997 Sb. o vytvorení vyšších územných samosprávnych celkov v časovej verzii predpisu účinnnej od 1. 1. 2020.

⁴⁷ OECD. Enhancing administrative and fiscal decentralisation. [online]. Česká republika: OECD, 2020. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a8614bea-en/index.html?itemId=/content/component/a8614bea-en>.

V poslednom období sa zvýšil podiel samospráv na viacerých daniach vrátane dane z pridanej hodnoty. Tieto príjmy sa potom ďalej rozdeľujú medzi kraje a obce. Pre regióny boli koeficienty prerozdelenia stanovené v roku 2005 a zhruba zodpovedali odhadovanej úrovni nákladov spojených s poskytovaním delegovaných služieb a funkcií.

Pre obce je vzorec rozdelenia daní zložitejší a implicitne nabáda, aby veľmi malé obce zostali malými. Vzorec zohľadňuje veľkosť obyvateľstva (88 %, podľa vzorca), počet detí v materských a základných školách (9 %) a veľkosť katastrálneho územia (3 %).

Okrem toho sa malý podiel DPPO ktoré sa odvádzajú za mzdy, rozdeľuje podľa počtu zamestnancov medzi obce. V priebehu posledných rokov sa zmenil systém delenia dane v prospech väčších obcí zavedením stropu na zložku katastrálneho územia a zvýšením váhy zložky na počet detí v materských a základných školách.⁴⁸

Okrem implicitného prerozdelenia prostredníctvom vzorca zdieľania daní sa ČR pokúša riešiť rozdiely na úrovni obcí či krajov transfermi určenými na špeciálne programy pre štrukturálne postihnuté oblasti (napr. RE:START na podporu regiónov ťažby uhlia).⁴⁹

Koncept Smart Cities v Českej republike

Koncept Smart Cities, resp. chytrých miest sa ujal aj v ČR. Mnohé obce, mestá a kraje v spolupráci s univerzitami a podnikateľským sektorom realizovali inovatívne a inteligentné riešenia, niektoré prijali koncepcie a stratégie svojho ďalšieho rozvoja, príp. schválili konkrétne Smart City stratégie. Veľa miest v ČR implementovalo nové technológie spojené s tzv. smart konceptom aj v dôsledku opatrení súvisiacich s COVID-19. Z konkrétnych českých miest možno poukázať napr. na **Písek**, **Plzeň**, **Brno** či hlavné mesto **Prahu**, ktorá sa dlhodobo umiestňuje v hodnotení www.smart-cities.eu.

V podmienkach ČR je presadzovanie inovácií vo verejnom sektore a smart riešení pre obce, mestá a kraje úzko prepojené s dôslednou implementáciou tzv. „Evidence based policy“. Jednotlivé rozhodnutia sú prijímané na základe zberu údajov, ich analýzy a pravidelného vyhodnocovania prostredníctvom ekonometrických a prognostických metód. V nadväznosti na to sú v rámci verejnej správy zriadené tzv. evaluačné jednotky na úrovni ministerstiev a krajov, pričom evaluačná jednotka zriadená Ministerstvom pro místní rozvoj ČR (ďalej len „MMR ČR“) koordinuje tieto činnosti. Práve MMR ČR z pozície gestora regionálneho rozvoja a inteligentných miest a v úzkej súčinnosti s jednotlivými rezortmi, resp. gestormi obsiahnutých komponentov predstavilo v marci 2021 materiál s názvom **Koncepcie Smart Cities – odolnost prostřednictvím SMART řešení pro obce, města a regiony** (ďalej len „Koncepcie Smart Cities“).

Smart Cities majú za cieľ⁵⁰ v zmysle materiálu **Koncepcie Smart Cities** dosiahnuť vyššiu kvalitu života, verejných služieb, dobré podmienky pre život ľudí, dobré životné prostredie a posilnenie konkurencieschopnosti v ČR v medzinárodnej súťaži, čo je možné docieľiť prostredníctvom využitia potenciálu ľudí a území, nových technologických nástrojov a inovatívnych riešení (t. j. smart riešení) v obciach, mestách a regiónoch. Materiál predstavuje zastrešujúci dokument pre problematiku SMART v ČR a tematicky je prepojený s viacerými národnými i európskymi dokumentmi s deklarovanou motiváciou urobiť z ČR jeden z najvyspelejších štátov sveta, pričom zohľadňuje špecifiká ČR (sídelná štruktúra a inovatívne riešenia potrebné pre rôzne územia a verejnú správu na všetkých úrovniach). Smart riešenia majú naplňať tieto princípy (7): zmena smeru; odolnosť;

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ OECD. Enhancing administrative and fiscal decentralisation. [online]. Česká republika: OECD, 2020. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a8614bea-en/index.html?itemId=/content/component/a8614bea-en>.

⁵⁰ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Koncepcie Smart Cities: odolnost prostřednictvím SMART řešení pro obce, města a regiony. [online]. Praha, 2021. Dostupné na: <https://mmr.cz/getattachment/3ffecf72-c230-43f6-8c80-b84956fb215d/Koncepcie-Smart-Cities-odolnost-prostrednictvim-SMART-reseni-pro-obce,-mesta-a-regiony.pdf.aspx?lang=cs-CZ&ext=.pdf>.

jedno riešenie s niekoľkými efektmi; krátke vzdialenosti; spolupráca a finančná udržateľnosť; kohézia a komplementárnosť, horizontálne a vertikálne prepojenie; riešenia založené na relevantných informáciách a faktoch a ako také majú byť prvým usmernením pre obce, mestá a regióny na ceste k SMART riešeniam a ich možným prínosom pre kvalitu života v územiach. Materiál predstavuje aj smart riešenia, resp. opatrenia v konkretizovanej podobe spolu s návrhmi ich možného financovania, a to formou príloh k materiálu, medzi ktorými sa vyníma **Implementační plán Koncepce Smart Cities** a **Implementační plán Koncepce Smart Cities – Karty specifikačních opatření**.⁵¹ Oba tieto materiály boli predstavené v marci 2022. Časový plán materiálu **Koncepce Smart Cities** sa orientuje smerom k roku 2030 v záujme časovej kompatibility s ukončením podpory v rámci programového obdobia EÚ 2021 – 2027 a v širšom rámci a tam, kde je to možné, k roku 2050 vzhľadom na ambíciu prispieť k pokroku na ceste k uhlíkovej neutralite. Jednotlivé opatrenia zahrnuté v rámci implementačného plánu, z ktorých každé má určeného gestora, resp. spolupracujúce subjekty, má stanovený cieľový stav s horizontom 2, 5 a 7 rokov. Typy opatrení sú špecifikované (finančné a ekonomické, normatívne, organizačne inštitucionálne/procesné, osvetové a dobrovoľné, participačné a deliberatívne, strategické/plánovacie/projektové, technologické, vzdelávacie, N/A). Materiál **Koncepce Smart Cities** je štruktúrovaný podľa **troch pilierov udržateľného rozvoja**, ktorými sú: **ľudia a komunity**, **lokálna ekonomika** a **prostredie pre život**. Nad piliermi sa nachádza zastrešujúca prierezová oblasť s názvom **odolnosť prostredníctvom SMART riešení pre obce, mestá a kraje**. Zastrešujúca oblasť, ako aj 3 piliere sú ďalej rozdelené do 4 tematických komponentov. Celkom materiál teda obsahuje 16 komponentov, z ktorých sa každý člení na ciele a pre každý cieľ sú stanovené typové opatrenia. Pilier **Ľudia a komunity** sa zameriava na tematiku vzdelávania, dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb, spoločenskú odolnosť a schopnosť reagovať na krízové situácie. Pilier **Lokálna ekonomika** (konkurencieschopné obce, mestá a regióny) akcentuje význam podnikania pre rozvoj územia, využitie nových možností v energetike, zavádzanie princípov obehovej ekonomiky a kľúčové postavenie IKT. Pilier **Prostredie pre život** (zelené obce, mestá a regióny) berie na zreteľ kvalitu prostredia pre život v obciach a regiónoch, význam ich zelenej a modrej infraštruktúry. Určujúcimi témami tu sú najmä tvorba krajiny, účinná adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, ale tiež doprava a aktívna mestská mobilita, kvalitná dopravná obslužnosť medzi centrom a zázemím regiónu a regiónmi medzi sebou. **Spoločným menovateľom** celého materiálu **Koncepce Smart Cities** je zacielenie na **inovácie** a **ich využitie v území** v prospech obcí, miest a regiónov a najmä ľudí, ktorí na týchto územiach žijú a na **posilnenie odolnosti** so zreteľom na rýchle celospoločenské zmeny, s ktorými sa všetci musia vyrovnávať vrátane dôsledkov COVID-19. S využitím potenciálu ľudí a potenciálu území prostredníctvom nových technologických nástrojov a inovatívnych prístupov v obciach, mestách a regiónoch možno dosiahnuť **kvalitné podmienky pre život ľudí, dobré životné prostredie a posilnenie konkurencieschopnosti ČR v medzinárodnej súťaži** v zmysle cieľa, ktorý si materiál stanovil.

V neposlednom rade treba v súvislosti s výstupmi MMR ČR vyzdvihnúť činnosť **Pracovnej skupiny pre Smart Cities**⁵² zriadenej pod **Radou vlády ČR pre udržateľný rozvoj**. Táto skupina, ktorej členmi sú MMR ČR, relevantné ministerstvá,⁵³ ďalšie úrady⁵⁴ a prizvaní hostia,⁵⁵ plní funkciu informačnej a zjednocujúcej platformy medzi

⁵¹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Implementační plán: Koncepce Smart Cities. [online]. Praha, 2022. Dostupné na: https://komora.cz/files/uploads/2022/03/30_Priloha-2.pdf.

⁵² MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Pracovní skupina pro SC. [online]. Dostupné na: <https://mmr.cz/cs/microsites/sc/pracovni-skupina-pro-sc>.

⁵³ Ministerstvo životného prostredia ČR, Ministerstvo priemyslu a obchodu ČR, Ministerstvo dopravy ČR, Ministerstvo vnútra ČR, Ministerstvo poľnohospodárstva ČR a pod.

⁵⁴ Úrad vlády ČR, Zväz miest a obcí ČR, Združenie miestnych samospráv, Národná sieť zdravých miest, Agrárna komora ČR, Národná sieť miestnych akčných skupín ČR, Združenie tajomníkov mestských a obecných úradov, Výbor pre udržateľnú mobilitu, Výbor pre udržateľnú energetiku.

⁵⁵ Zástupcovia akademickej sféry a neziskového sektoru, zástupcovia miest realizujúcich koncept Smart Cities, rôzni odborníci prizývaní na ad hoc báze.

rôznymi úradmi a ministerstvami a o. i. má za cieľ doplniť a aktualizovať prijímané metodiky MMR ČR, organizovať odborné semináre, využívať svoje výstupy ako podklady pre tvorbu strategických dokumentov a pod.

3.4 Slovenská republika

Zmena režimu v roku 1989 a vznik nezávislého štátu so sebou priniesli aj posun vnímania úlohy štátu; na rozdiel od predchádzajúceho centralizovaného režimu sa do popredia dostáva jednotlivec, čo sa odzrkadlilo v samotnej organizácii štátu, z centralizovaného riadenia sa výrazné kompetencie presunuli na miestne samosprávy. Cieľom decentralizácie bolo, aby sa správa vecí verejných realizovala čo najbližšie k občanovi, najlepšie s jeho participáciou.

Súčasný systém rozdelenia a fungovania samosprávy v SR je výsledkom dlhodobého reformného procesu, ktorý sa začal už v roku 1990. Decentralizáciou získali samosprávy viac kompetencií; štát, naopak, niektoré právomoci stratil. Nasledovala fiškálna decentralizácia, inými slovami presun časti finančných zdrojov zo štátu na kraje a obce, aby tieto mohli financovať prenesené kompetencie. Do roku 2005 boli pre obce a VÚC rozhodujúcimi príjmami transfery zo štátneho rozpočtu. Od roku 2005 sa zákonom č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov uskutočnila zmena financovania, v rámci ktorej sa posilnili vlastné príjmy samosprávnych krajov a zmenil sa spôsob rozdeľovania podielu na daniach v správe štátu.

Územné členenie Slovenskej republiky

Územná samospráva je súčasťou verejnej správy v SR. Základné členenie územnej samosprávy v SR vymedzuje **Ústava SR** v jej štvrtej hlave. Podľa čl. 64 Ústavy SR „Územnú samosprávu tvorí **obec** a **vyšší územný celok**.”.

Územné a správne usporiadanie SR upravuje najmä zákon Národnej rady SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov a zákon č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Obec a VÚC sú **samostatné územné samosprávne a správne celky SR**, ktoré združujú osoby s trvalým pobytom na ich území. Súčasne ide o právnické osoby, ktoré samostatne hospodária s vlastným majetkom a finančnými prostriedkami a ktoré na financovanie svojich potrieb využívajú vlastné príjmy, ako aj štátne dotácie.

Územná samospráva sa uskutočňuje na zhromaždeniach obce, miestnym referendom, referendom na území VÚC, orgánmi obce alebo orgánmi VÚC. Orgánmi obce sú obecné zastupiteľstvo a starosta obce. Orgánmi VÚC sú zastupiteľstvo VÚC a predseda VÚC. Na obec a VÚC možno zákonom preniesť výkon určených úloh miestnej štátnej správy, tieto náklady znáša štát. Pri výkone štátnej správy môže obec a VÚC v rámci svojej územnej pôsobnosti na základe splnomocnenia v zákone vydávať všeobecne záväzné nariadenia; takýto výkon štátnej správy zákonom riadi a kontroluje vláda SR.

V SR je 8 samosprávnych krajov (Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský, Banskobystrický, Košický, Prešovský). Celkom je v SR 2 927 obcí,³ z nich 141 predstavujú mestá. Krajskými mestami sú mestá Bratislava (hlavné mesto SR), Košice, Prešov, Žilina, Nitra, Banská Bystrica, Trnava, Trenčín (zoradené vzostupne podľa počtu obyvateľov). Najnižší počet obcí vykazuje Bratislavský samosprávny kraj (ďalej len „BSK”) (89), najväčší počet Prešovský samosprávny kraj (665).

Financovanie územnej samosprávy v Slovenskej republike

Od roku 1990 prebiehal v SR proces decentralizácie, a to v niekoľkých etapách. V dôsledku tohoto procesu nadobudli obce finančnú samostatnosť v rámci určitých finančných nástrojov riadenia obce. Dôsledkom decentralizácie bol vznik tzv. originálnych a prenesených kompetencií obcí, ktoré si žiadali individuálny systém financovania.

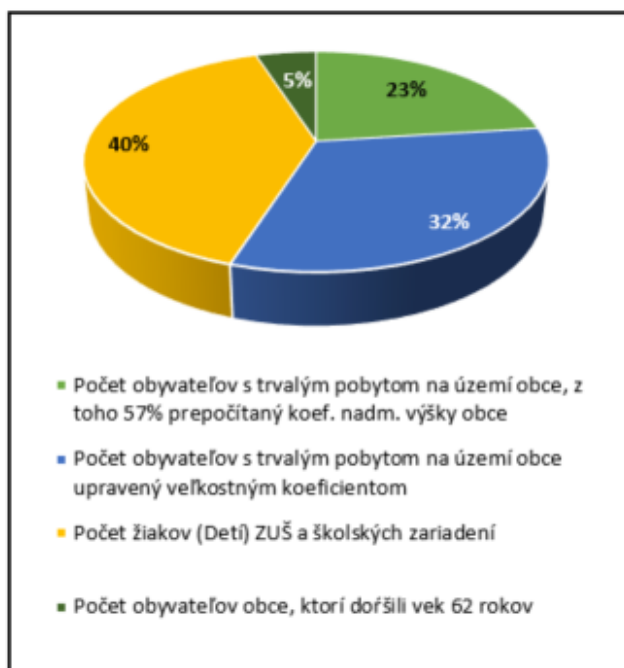
Dôležitým míľnikom, ktorý určoval prechod kompetencií zo štátu na samosprávu, bol zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na VÚC v znení neskorších predpisov. Decentralizácia bola sprevádzaná zmenami vo financovaní verejnej správy, daňovou reformou a odovzdaním majetku, ktorý by umožňoval realizovať odovzdané právomoci. V priebehu rokov došlo k viacerým zmenám a úpravám od januára 2005 došlo k zjednodušeniu a zjednoteniu a financie zo štátu sa prerozdeľujú len podľa nariadenia vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve v znení neskorších predpisov.

Zmena spôsobu financovania a prechod k tzv. dopytovému financovaniu je len jeden faktor umožňujúci rozvíjať inovácie vo verejnom sektore. Mimoriadne veľký význam mala zmena spôsobu rozpočtovania vo forme uplatňovania programového rozpočtovania. Práve koncept Rozpočet = Program je výraznou podmienkou pre financovanie inovácií vo verejnom sektore.

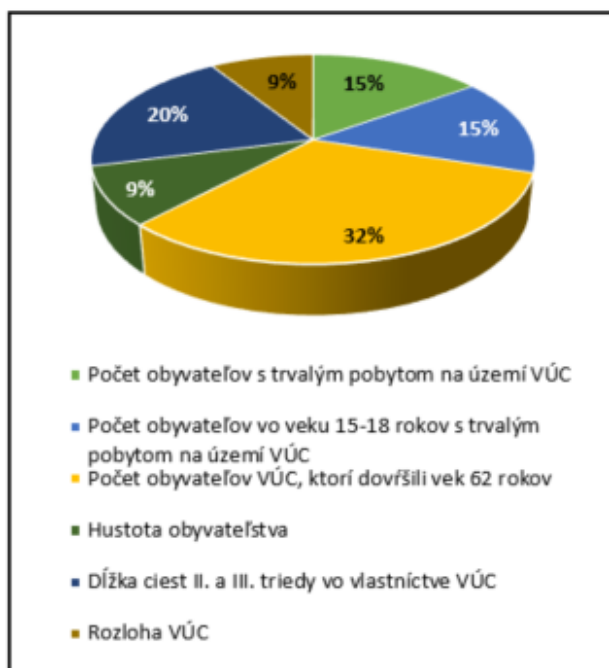
Od 1. januára 2016 je územným samosprávam prerozdeľovaných 100 % z daní z príjmu fyzických osôb v pomere 70 % pre obce a 30 % pre VÚC, pričom pri výpočte podielu sa zohľadňujú nasledujúce kritéria (k 1. 1. predchádzajúceho kalendárneho roka):

- počet obyvateľov,
- počet žiakov (detí) ZUŠ a školských zariadení k 15. 9.,
- počet obyvateľov, ktorí dovŕšili 62+ rokov,
- počet obyvateľov vo veku 15 až 18 rokov,
- hustota obyvateľstva VÚC,
- dĺžka ciest II. a III. triedy VÚC,
- rozloha VÚC
- nadmorská výška obce.

Obrázok 2 Štruktúra podielu dane z príjmu fyzickej osoby - obce

Obrázok 3 Štruktúra podielu dane z príjmu fyzickej osoby - VÚC

Ako možno vidieť, pri výpočte prerozdelenia DPFO medzi samosprávy sa zohľadňujú predovšetkým geografické a demografické údaje o území a obyvateľoch, čo dáva obciam a VÚC pomerne malú mieru možnosti aktívne ovplyvniť výšku tohto príjmu. Výpočet nezohľadňuje napr. reálnu ekonomickú výkonnosť jednotlivých území, teda reálna ekonomická sila miest a regiónov (napr. výška HDP) nemá vplyv na výšku podielu dane z príjmu v danom území. Takýto mechanizmus možno považovať za súlad so záväzkom Európskej charty miestnych samospráv, resp. jej čl. 9 ods. 5 v znení: „ochrana finančne slabších miestnych orgánov zavedením postupov finančného vyrovnávania alebo zodpovedajúcich opatrení na korekciu dôsledkov nerovnomerného rozdelenia finančných zdrojov a finančných záväzkov“. Na druhej strane treba však tiež dodať, že tento model financovania nedáva samosprávam motiváciu aktívne investovať vlastné prostriedky do podpory rastu vysokokvalifikovanej pracovnej sily na svojom území vzhľadom na nízku a len pomerne nepriamu mieru návratnosti investícií. Zároveň aj o samotnej výške dane z príjmu rozhoduje štát na celoplošnej úrovni, pričom v medzinárodnej praxi prevažuje skôr inštitút daňovej autonómie, v ktorom majú samosprávy právomoc stanovovať výšku dane na svojom území podľa vlastných rozvojových a rozpočtových priorít.

Podielové dane a štátne dotácie pritom tvorili v roku 2021 viac ako 60 % príjmov obcí. Zvyšných 40 % tvorila vlastná podnikateľská činnosť, miestne dane a poplatky a ďalšie príjmy plne v kompetenciách obcí, medzi ktoré patrí (1) daň z nehnuteľností, (2) daň za psa, (3) daň za užívanie verejného priestranstva, (4) daň za ubytovanie, (5) daň za predajné automaty, (6) daň za nevýherné hracie prístroje, (7) daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta, (8) daň za jadrové zariadenie, (9) poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady či (10) miestny poplatok za rozvoj. V prípade VÚC je tento pomer ešte väčší – viac ako 80 % rozpočtu VÚC tvoria dane z príjmu fyzických osôb a štátne dotácie. Ako možno vidieť a ako aj potvrdzuje správa Najvyššieho kontrolného úradu SR (ďalej len „NKÚ SR“), možnosti obcí, a ešte vo väčšej miere možnosti VÚC priamo ovplyvniť príjmovú zložku svojich rozpočtov, sú značne obmedzené. Pri svojich investičných aktivitách sa preto samosprávy do veľkej miery spoliehajú na externé financovanie, či už z fondov EÚ alebo iných finančných mechanizmov.

Zhrnutie zrealizovanej podpory v programovom období 2014 – 2020

Projekty zamerané na podporu SCR boli realizované v rámci viacerých operačných programov, pričom môžeme uviesť niekoľko vybraných príkladov. V OP EVS ide napr. o projekt „Smart koncepty v manažmente miestneho a regionálneho rozvoja“, ktorého žiadateľom bola nezisková organizácia (f)ITcubator. Jeho cieľom bola optimalizácia procesov verejnej správy a tvorba kvalitnejších verejných politík vo všetkých oblastiach mestského rozvoja územnej samosprávy mesta Poprad. Rozpočet sa pohyboval na úrovni takmer 398-tisíc eur.⁵⁶

Ďalším vhodným príkladom je výzva „Inteligentný a lepší samosprávny kraj“, kde finančné prostriedky vo výške takmer 23 mil. eur čerpali jednotlivé samosprávne kraje s cieľom uplatniť SCR princípy v rozvoji verejných politík a služieb, budovaní a posilnení strategicko-analytických a implementačných kapacít, zavedení inovačných procesov, lepšom strategickom riadení a pod.⁵⁷ Výstupom niektorých VÚC budú aj samostatné regionálne SMART stratégie, príkladom je BSK, ktorý svoju verziu s názvom Bratislava Smart Region schválil v roku 2022.⁵⁸

Druhým spomenutým operačným program je Integrovaná infraštruktúra (ďalej len „OPII“), kde sa v prechádzajúcom programovom období nachádzali rôzne výzvy spojené s tematikou SCR. Z pohľadu SCR patrili medzi najzaujímavejšie výzvy „Moderné technológie“ a „WiFi pre teba“ v alokácii cca 29 mil. Eur, pričom išlo o zdroj EÚ a štátny rozpočet. Projekty z nich podporené aktuálne realizujú alebo realizovali veľké mestá ako Košice (s rozpočtom 947 156,65 eur), Banská Bystrica (742 890,73 eur), Žilina (943 946,87 eur), ale aj menšie ako Brezno (946 402,58 eur), Kežmarok (946 349,36 eur), Ružomberok (935 475,53 eur) či Tvrdošín (931 886,86 eur). Celkovo sa týkali 504 miest a obcí v celej SR.⁵⁹ Vďaka pomerne pozitívnym ohlasom MIRRI SR následne vyčlenilo ďalších 35 mil. eur zo zdrojov EÚ na modernizáciu integrovaných systémov verejnej hromadnej dopravy, zvýšenie kvality parkovania, kamerové systémy, monitorovanie kvality ovzdušia i mostov, ako aj na budovanie WiFi pripojení. Dopytová výzva „Moderné technológie II“ je určená pre krajské mestá a VÚC okrem hlavného mesta Bratislava a BSK a aj v tomto prípade uvedená alokácia predstavuje zdroj z EÚ.⁶⁰ V neposlednom rade treba poukázať aj na dopytovú výzvu „Wifi pre Teba II“ v alokácii 5 mil. Eur zo zdrojov EÚ, ktorá v nadväznosti na pôvodnú výzvu „Wifi pre teba“ má za cieľ podporiť projekty zamerané na vybudovanie bezplatného pripojenia Wi-fi na verejných priestranstvách v obciach mimo Bratislavského kraja.

Ministerstvo hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“) vyčlenilo v minulom období približne 1,5 mil. eur v dvoch kolách výziev na podporu SCR projektov. Išlo o dotácie na podporu MSP pri implementovaní inovatívnych riešení v mestách. V prípade úvodnej (pilotnej) výzvy išlo o prvý podporný mechanizmus pre Smart city riešenia priamo zo štátneho rozpočtu. Predmetom schémy bolo poskytovanie tzv. pomoci de minimis vo forme dotácie určenej inovatívnym MSP na vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti a aplikovanie jej výsledkov do praxe. Schéma bola realizovaná prostredníctvom dvoch fáz: prvá fáza zameraná na vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti, ktorej cieľom bolo zhodnotiť a analyzovať potenciál projektu a pomôcť pri rozhodovaní prostredníctvom objektívneho a racionálneho odhalenia silných a slabých stránok projektu, jeho možností a rizík, ako aj identifikovať zdroje potrebné na jeho realizáciu a jeho udržateľnosť. Maximálna výška pomoci v rámci prvej fázy predstavovala

⁵⁶ ITMS2014+, 2022. [online]. Dostupné na: <https://www.itms2014.sk/schvalena-zonfp?id=1fc3b211-351b-47db-a3ab-0da9ed604fd2>

⁵⁷ MV SR, 2022. Inteligentný a lepší samosprávny kraj. [online]. Dostupné na: <http://www.reformuj.sk/vyzva/inteligentny-a-lepsi-samospravny-kraj/>.

⁵⁸ BSK, 2022. Bratislava SMART Region (SMART stratégia). [online]. Dostupné na: <https://bratislavskykraj.sk/urad-bsk/eurofondy-a-regionalny-rozvoj/projekty-bsk-ktore-su-financovane-z-externych-zdrojov/bratislava-smart-region/>.

⁵⁹ Ide o údaj k 19. októbru 2022.

⁶⁰ MIRRI SR, 2021. Výzva č. OPII-2021/7/17-DOP na predkladanie Žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku so zameraním na „Moderné technológie II. [online]. Dostupné na: <https://www.mirri.gov.sk/projekty/projekty-esif/operacny-program-integrovana-infrastruktura/prioritna-os-7-informacna-spolocnost/vyzvania-a-vyzvy/vyzva-c-opii-2021-7-17-dop-moderne-technologie-ii/index.html>.

20 tis. eur. Druhá fáza sa zamerala na podporu implementácie konkrétneho projektu v slovenských mestách prispievajúceho k zvýšeniu konkurencieschopnosti príjemcu pomoci prostredníctvom aplikovania inovácií do praxe. Maximálna výška pomoci pre príjemcu v rámci druhej fázy predstavovala 150 tis. eur. V rámci pilotnej výzvy vyhlásenej v roku 2018 MH SR podporilo 10 projektov inovatívnych malých a stredných firiem v rôznych oblastiach aplikácie technológií za účelom zlepšenia života v mestách Bratislava, Nitra, Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Poprad, Hlohovec, Banská Štiavnica, Dolný Kubín a Senec. V druhom kole výzvy stúpol počet zapojených projektov na 29.⁶¹

Neoddeliteľnou súčasťou udržateľného a smart rozvoja je aj tematika ochrany a zveľaďovania životného prostredia. Ministerstvo životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“) poskytovalo v minulom období napr. prostriedky v rámci výziev programu LIFE, pričom vystupovalo ako národný orgán pre tento program. V tomto smere môžeme uviesť úspešné projekty ako „Klimaticky inteligentné obhospodarovanie lesov“ s rozpočtom cca 5,6 mil. eur alebo „Úloha siete Natura 2000 a správa niektorých prioritných biotopov v rámci integrovanej ochrany krajiny“ s rozpočtom viac ako 16,6 mil. eur.⁶²

V Operačnom programe Kvalita životného prostredia (ďalej len „OP KŽP“) ide o podporu najmä v prípade výzvy od Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (ďalej len „SIEA“), z ktorej sa realizoval projekt „Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach vrátane verejných budov“ v hodnote takmer 45 mil. eur. Týkal sa najmä oblasti nízkouhlíkového hospodárstva, kde je cieľom OP KŽP v rámci finančných nástrojov podporiť výrobu a distribúciu energie z obnoviteľných zdrojov, ako aj zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE vo verejnej infraštruktúre.⁶³ Environmentálne projekty majú vysoký potenciál prispieť k dlhodobému a udržateľnému rozvoju, no je dôležité, aby inteligentné riešenia využívali aj na jeho nižších štrukturálnych stupňoch (nástroje, princípy, ciele).

Ako možno vidieť, v programovom období 2014-2020 nebola finančná podpora rozvoja inteligentných miest a regiónov dostatočne koordinovaná a pre samosprávy neexistoval jeden kontaktný bod, ktorý by systematicky a strategicky plánoval cielenie podpory alebo poskytoval komplexné informácie o možnostiach financovania smart projektov. To malo za následok zjavnú nesúrodosť vo vyhlasovaných výzvach, pri ktorých samosprávy často nemuseli mať dostatok času na prípravu projektových žiadostí v súlade s vlastnými rozvojovými prioritami. Pre detailnejšie vyhodnotenie efektívnosti investícií do smart rozvoja samospráv bude potrebné vyhotoviť podrobnejšiu správu, s čím počíta aj projekt OP EVS „Metodicko-hodnotiaci jednotka a expertná platforma pre podporu rozvoja inteligentných miest a regiónov“, do budúcnosti sa však javí ako vhodné zabezpečiť lepšiu koordináciu podpory z prostriedkov EÚ v súlade s cieľmi rozvoja samospráv na národnej úrovni.

3.5 Zhrnutie komparácie vybraných modelov

Fínsko, Dánsko a ČR predstavujú úspešné inteligentné a inovatívne krajiny, ktoré implementujú technologické a netechnologické riešenia s významným dosahom na kvalitu života celých komunít a efektívnejší hospodársky výkon na miestnej, lokálnej a národnej úrovni. Zatiaľ čo Fínsko a Dánsko sú významní reprezentanti tzv. nordického, resp. severského modelu, ČR má k SR najbližšie z pohľadu geografickej blízkosti, ale tiež v zmysle podobného systému verejnej správy.

⁶¹ MH SR, 2019. Ministerstvo hospodárstva SR pokračuje v podpore projektov Smart City. [online]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/press/ministerstvo-hospodarstva-pokracuje-v-podpore-projektov-smart-city>.

⁶² MŽP SR, 2021. Výzvy EK v rámci programu LIFE. [online]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/life/vyzvy-ek-ramci-programu-life.html>.

⁶³ ITMS2014+, 2022. [online]. Dostupné na: <https://www.itms2014.sk/schvalena-zonfp?id=ecb5b3b8-597b-4220-8a01-adb3158c276b>.

V prípade všetkých troch krajín môžeme konštatovať, že **kľúčom k rozvoju samospráv boli pomerne výrazné a úspešné územnosprávne reformy**. Reformy boli koncipované na úrovni ústrednej vlády. Zatiaľ čo Fínsko pri pozvoľnom tempe reforiem (2001-2020) aplikovalo princíp dobrovoľnosti, v prípade Dánska (2002-2007) motiváciu k reformám vyvinula vláda s deklarovanou pripravenosťou zaviesť fúziu samospráv, ak sa nedokážu vzájomne dohodnúť⁶⁴. Tu možno nájsť čiastočnú odpoveď, prečo v Dánsku možno evidovať, že reforma účinná od r. 2007 priniesla redukciu s výslednou fúziou samospráv v počte 98 (z ich pôvodného počtu 271) a zníženie počtu regiónov v počte 5 (z ich pôvodného počtu 13), zatiaľ čo vo Fínsku reformy priniesli redukciu (na báze dobrovoľnosti) „len“ v počte 310 samospráv (z pôvodného počtu 448). Za zmienku stojí tiež, že z pohľadu priemerného počtu obyvateľov v samosprávach figuruje v Dánsku rozpätie od 20 100 do 55 600 obyvateľov a vo Fínsku od 11 600 do 17 800 obyvateľov.

Dôsledkom reformného úsilia **Dánska a Fínska** je silná kompetenčná pôsobnosť miestnej samosprávy, ktorá má oporu aj v ústavách krajín. Miestne orgány (samosprávne jednotky, okresy, župy, regióny) v nich zohrávajú významné postavenie pri poskytovaní sociálnych a verejných služieb, sčasti tiež v oblasti vzdelávania a zdravotnej starostlivosti. Miestna samospráva ťaží tiež z určitej zábezpeky v podobe primeraných príjmov cestou vlastného alebo zdieľaného zdaňovania, systému v prideľovaní grantov a finančného vyrovnávania. Pritom väčšinu prípadov definuje, že financovanie štátu sprevádza delegovanie či decentralizácia úloh.

Princíp koncentrácie kompetencií pre väčšie celky uplatňuje aj ČR, keďže kompetencie samospráv sú diferencované v 3 stupňoch podľa ich veľkosti. Vybrané funkcie majú iba väčšie obce, ktoré ich dokážu kvalitne plniť. Ide najmä o prenesené kompetencie miest a obcí (stavebné konanie, matrika, ochrana prírody a krajiny). Predmetné treba vnímať aj z pohľadu fungujúcich 6 258 obcí, 206 správnych obvodov obcí s rozšírenou pôsobnosťou a 393 správnych obvodov obcí s povereným obecným úradom v ČR.

Z pohľadu **SR** býva pri súčasnom fungovaní samospráv uvádzaný ako problém **veľká rozdrobenosť miestnej samosprávy s veľkým počtom malých obcí**:⁶⁵ v SR je v súčasnosti 2 927 obcí,⁶⁶ z nich sú dve tretiny menšie ako 1 000 obyvateľov a 92 % obcí má menej ako 3 000 obyvateľov. Optikou EÚ a OECD býva upozorňované, že priemerný počet obyvateľov obce v SR je 3-krát menší než priemer EÚ 28 a 5-krát menší než priemer OECD.⁶⁷ Dôsledkom rozdrobeného charakteru samospráv v SR je neefektívne vykonávanie ich kompetencií či slabá schopnosť zabezpečiť odborníkov pre vlastnú agendu a vlastný rozvoj. COVID-19 a jeho dozvuky túto nelichotivú štatistiku ešte väčšmi prehĺbili.

V zmysle odporúčaní **OECD**⁶⁸ pre SR (2014) sa ako optimálna cesta javí sústrediť výkon správy obcí do silnejších celkov, čo by mohlo priniesť efektívnejšie služby pre občanov bez potreby zvýšenia daňového zaťaženia a tiež rozvoj samosprávy a zároveň by malé obce mohli čerpať prostriedky z fondov EÚ. Dané vykazuje kompatibilitu aj s dianím v **EÚ**, keďže aj na úrovni EÚ sa ako efektívne ukázalo zlepšiť fungovanie samospráv ich fúziou do silnejších a efektívnejších celkov. Zlučovanie prinieslo zdroje na ďalší rozvoj samospráv a poskytovanie nových a kvalitnejších verejných služieb pri nezmenených daniach; príkladom tohto trendu sú vyššie popísané Fínsko a Dánsko. Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií SR (ďalej len „MF SR“) a Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave v tejto súvislosti uvádza, že „veľkostná kategória obcí od 20-tisíc do 50-tisíc obyvateľov je vo výkone správy najefektívnejšia.“

⁶⁴ SKLINTERNATIONAL. Local government in the nordic and baltic countries [online]. Sweden: Skl international, 2016. ISBN: 978-91-983336-0-2. Dostupné na: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf>.

⁶⁵ Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií SR a Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave: Skrytý poklad v samospráve: Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach.

⁶⁶ Stav k júnu 2017.

⁶⁷ Stav k júnu 2017.

⁶⁸ Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií SR a Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave: Skrytý poklad v samospráve: Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach.

Predmetnému sa najviac približuje Dánsko, ktoré však k aktuálnemu stavu, t. j. jestvujúcej jednej desatine samospráv z ich pôvodného počtu, dospelo postupne od 70-tych rokov 20. storočia v rámci dvoch fáz samosprávnej reformy. V prípade Fínska a Dánska možno zároveň povedať, že vyššia miera fiškálnej decentralizácie im poskytuje vyššiu mieru konkurencieschopnosti.

Ak by sme mali všeobecne zhodnotiť prístup k rozvoju agendy inteligentných miest a regiónov, aj napriek zjavnej vyššej miere nezávislosti samospráv v prípade fínskej stratégie 6Aika malo silné postavenie centrálného koordinátora Ministerstvo hospodárstva a zamestnanosti Fínska. V ČR bolo zase spúšťačom MMR ČR, ktoré z pozície gestora regionálneho rozvoja a inteligentných miest a v úzkej súčinnosti s jednotlivými rezortmi, resp. gestormi obsiahnutých komponentov, predstavilo v marci 2021 materiál Koncepce Smart Cities – odolnost prostřednictvím SMART řešení pro obce, města a regiony a následne v máji 2022 schválilo implementačný plán tejto koncepcie vrátane špecifických príloh zahrňujúcich konkrétne smart opatrenia spolu s návrhmi ich možného financovania.

Vo svetle vyššie uvedených skutočností je zrejmé, že pri príp. realizácii stratégie urbánneho rozvoja v SR spojenej s nasadzovaním nových inovatívnych a inteligentných riešení je - podobne ako v prípade Fínska a ČR - kľúčové **výrazné postavenie centrálného koordinátora**, ktorým je v podmienkach SR MIRRI SR. I keď v SR nie je rozvinutý taký stupeň miestnej samosprávy ako vykazujú príklady Fínska a Dánska, je zrejmé, že vzhľadom na kompetenčnú pôsobnosť MIRRI SR jestvuje veľký potenciál prispieť systémovými krokmi k racionalizácii a efektizácii agendy inteligentného rozvoja miest a regiónov v podmienkach SR a dosiahnuť podstatné zlepšenie kvality života všetkých občanov.

4 AKČNÝ PLÁN 2023 – 2026: PODPORA INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV

Ako možno vidieť v predchádzajúcich častiach, problematika inteligentných samospráv si v SR v posledných rokoch získava rastúci záujem a s podporou „smart“ projektov miest a regiónov sa počíta aj v rozbiehajúcim sa programovom období 2021-2027. Doteraz však v SR absentovala jednoznačná autorita schopná definovať priority, koordinovať aktivity a vystupovať voči samosprávam ako kontaktný bod v otázkach podpory inteligentného rozvoja miest a regiónov. Iniciatíva MIRRI SR zastrešiť túto agendu je teda logickým vyústením doterajších aktivít a snahou uchopiť problematiku a štruktúrovať odbornú diskusiu o podpore SCR na národnej úrovni s cieľom zabezpečiť efektívnejšie využívanie dostupných zdrojov a IKT vo verejnej správe.

Na národnej úrovni existuje viacero orgánov štátnej správy, ktorých činnosti možno považovať za relevantné pre agendu inteligentných samospráv. V nasledujúcej časti bude zmapované existujúce inštitucionálne prostredie spolupráce a vzťahy medzi štátnou správou a samosprávou a identifikované synergie medzi budúcimi aktivitami MIRRI SR a činnosťami ostatných ÚOŠS. Cieľom je porozumieť týmto vzťahom a ich vplyvu na inteligentný rozvoj a v dlhodobom horizonte navrhovať v spolupráci s relevantnými inštitúciami opatrenia vedúce k ešte väčšej akcelerácii rastu kvality života a udržateľného rozvoja na úrovni miest a regiónov.

4.1 Kľúčové orgány štátnej správy a ich rola v agende inteligentných miest a regiónov

- **Úrad vlády SR** (ďalej len „ÚV SR“) plní úlohy strategickej a metodologickej koordinácie v oblasti výskumu, vývoja a inovácií prostredníctvom sekcie výskumu, vývoja a inovácií s dosahom na rozvoj inteligentných miest a regiónov. Okrem iného je Národnou implementačnou a koordinačnou autoritou pre koordináciu a riadenie POO SR. Samotný POO SR do roku 2026 počíta s niekoľkými reformami a investíciami súvisiacimi s agendou inteligentných miest a regiónov, či už priamo formou reforiem v doménach

samosprávnych úloh a kompetencií alebo formou investícií do infraštruktúry a inovatívnych riešení, o ktoré sa budú samosprávy môcť uchádzať.

- **Rada vlády SR pre vedu, techniku a inovácie** (ďalej len “RVVTI”) je centrálnym koordinačným a poradným orgánom vlády SR pre jednotnú tvorbu politiky v oblasti výskumu, vývoja a inovácií. Jej úlohou je monitorovať a analyzovať politiky výskumu, vývoja a inovácií v SR a v zahraničí a zároveň koordinovať spoluprácu ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy, sektora vysokých škôl, sektora verejných výskumných inštitúcií, podnikateľského sektora a neziskového sektora v oblasti výskumu, vývoja a inovácií za účelom transformácie SR na inovatívny štát, ktorý dokáže dynamicky riešiť najväčšie spoločenské výzvy.. Súčasná predsedníčka Sekretariátu Rady vlády SR pre vedu, techniku a inovácie zároveň zastáva post splnomocnenkyne pre inovácie (tzv. Chief Innovation Officer) a zodpovedá aj za implementáciu priority „Veda, výskum, inovácie“ z POO SR.
- **Ministerstvo vnútra SR** (ďalej len „MV SR“) zabezpečuje koordináciu výkonu štátnej správy uskutočňovanej obcami, VÚC a orgánmi miestnej štátnej správy, ako aj koordináciu vzdelávania zamestnancov obcí aj VÚC plniacich úlohy štátnej správy. MV SR je tiež ÚOŠS pre všeobecnú vnútornú správu vrátane vecí územného a správneho usporiadania SR. MV SR koordinuje aj prípravu návrhu komplexnej reformy verejnej správy.
- **Ministerstvo financií SR** (ďalej len “MF SR”) - vo vzťahu k obciam a VÚC najmä (1) vypracúva návrh zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, návrh zákona o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a návrh nariadenia vlády o rozdeľovaní a poukazovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy, metodicky usmerňuje obce, VÚC a orgány štátnej správy pri aplikácii týchto predpisov; (2) poskytuje obciam a VÚC schválené dotácie zo štátneho rozpočtu z rozpočtovej kapitoly Všeobecná pokladničná správa a dotácie zo štátneho rozpočtu podľa osobitného predpisu; (3) vypracúva a predkladá návrhy rozpočtov subjektov územnej samosprávy vrátane viacročného rozpočtu za obce a VÚC a ich rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie a dopravné podniky v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí.
 - V štruktúre MF SR sa nachádza aj **Útvar hodnoty za peniaze** (ďalej len “ÚHP”) a **Inštitút finančnej politiky** (ďalej len “IFP”) – špecializované organizačné útvary ministerstva, ktoré v úzkej spolupráci analyzujú a predpovedajú vývoj slovenskej ekonomiky, príjmy verejných rozpočtov a dlhodobú finančnú udržateľnosť a zabezpečujú revíziu verejných výdavkov.
- **Ministerstvo dopravy SR** (ďalej len „MD SR“) je podľa kompetenčného zákona ÚOŠS (medzi iným) pre cestnú, dráhovú a kombinovanú dopravu, telekomunikácie, verejné práce, bytovú politiku a politiku mestského rozvoja, cestovný ruch a energetickú hospodárnosť budov – t. j. domény s významným prínosom pre kvalitu života v mestách a pre udržateľný rozvoj.
- **Ministerstvo životného prostredia SR** (ďalej len “MŽP SR”) je ÚOŠS pre tvorbu a ochranu životného prostredia vrátane ochrany prírody a krajiny, vodného hospodárstva, ochrany ovzdušia, ekologických aspektov územného plánovania, odpadového hospodárstva či posudzovania vplyvov na životné prostredie. Pre oblasť inteligentných samospráv ide o významné oblasti s veľkým vplyvom na kvalitu života a udržateľný rozvoj miest a regiónov. V programovom období 2021-2027 bude MŽP SR pôsobiť ako sprostredkovateľský orgán pre implementáciu fondov z cieľa politiky 2.2 – Životné prostredie.
- **Ministerstvo školstva, vedy, výskumu, a športu SR** (ďalej len „MŠVVŠ SR“) medzi svoje úlohy s relevanciou pre (inteligentné) mestá a regióny radí hlavne správu siete škôl, školských zariadení, stredísk praktického vyučovania, výkon financovania regionálneho školstva a kontrolu použitia týchto prostriedkov, výkon zberu údajov o počtoch detí a žiakov pre rozpočtové účely alebo vydávanie a zverejňovanie štátnych vzdelávacích programov, rámcových učebných a vzdelávacích štandardov. Pre rozvoj a napredovanie inteligentných samospráv je však rovnako kľúčová aj štátna politika podpory

vedy, výskumu a inovácií a terciárneho vzdelávania ako „dodávateľov“ kvalifikovanej pracovnej sily a inovatívnych riešení založených na dátach a najnovších vedeckých poznatkoch.

- **Ministerstvo hospodárstva SR** (ďalej len „MH SR“) riadi o. i. aj stratégiu tvorby a realizácie inovácií v oblasti priemyslu, energetiky, teplárstva a plynárstva, ako aj podporu MSP. Inovácie a MSP tvoria neoddeliteľnú súčasť ekosystému inteligentných miest a regiónov ako hybná sila inteligentného rozvoja a poskytovania lokálnych riešení na výzvy, ktorým samosprávy čelia.
- **Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR** (ďalej len „MIRRI SR“) je ústredným orgánom štátnej správy pre riadenie, koordináciu a dohľad nad využívaním finančných prostriedkov z fondov Európskej únie, oblasť informatizácie spoločnosti, oblasť investícií a oblasť regionálneho rozvoja. Plní tiež úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečovaním činnosti podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu.
- **Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR** (ďalej len „MPRV SR“) plní úlohy súvisiace s rozvojom vidieka, a je ústredným orgánom štátnej správy pre poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, pozemkové úpravy a ochranu poľnohospodárskej pôdy, a uznesením vlády SR č. 94/2022 bolo určené riadiacim orgánom pre Strategický plán spoločnej poľnohospodárskej politiky na roky 2023 – 2027.
- **Ministerstvo kultúry SR** (ďalej len „MK SR“) prispieva k rozvoju inovácií na regionálnej úrovni prostredníctvom aktivít súvisiacich s implementáciou IROP Prioritná os 3, ktorá prispieva k riešeniu aktuálnych potrieb v kultúrnom a kreatívnom sektore vytváraním priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a inovácií. Rozvoj založený na využívaní kultúrnych a kreatívnych zdrojov je spôsobom ako sa priblížiť k vedomostnej ekonomike a inováciám, čím sa územia dokážu odlíšiť od ostatných, zvyšuje sa ich konkurencieschopnosť a zároveň sa zlepšujú ich mäkké aktíva so silným sociálnym a environmentálnym zameraním. Ministerstvo kultúry SR reflektuje témy udržateľnosti, rozvoja regiónov a inovácií aj v rámci pripravovanej Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu 2030.
- **Úrad pre verejné obstarávanie** (ďalej len „ÚVO“) vykonáva štátnu správu v oblasti verejného obstarávania (ďalej len „VO“), dohľad nad VO, metodicky usmerňuje účastníkov procesu VO, zabezpečuje prípravu právnych predpisov v oblasti VO. ÚVO je tiež zriaďovateľom Inštitútu verejného obstarávania, ktorého ambíciou je budovať proklientsky orientovaný ÚVO, nápomocný verejným obstarávateľom, nezameriavajúci sa iba na kontrolu pochybení pri verejnom obstarávaní, ale aj na zvyšovanie povedomia, odborných kapacít obstarávateľov a správneho výkladu zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Pre agendu inteligentných samospráv kľúčová rola ÚVO spočíva v podpore obstarávania inovatívnych riešení.
- **Úrad pre územné plánovanie a výstavbu SR** (ďalej len „ÚpÚPaV SR“) vznikol 1. júna 2022, a do jeho pôsobnosti podľa zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní spadá činnosť správcu a prevádzkovateľa informačného systému ako nadrezortného informačného systému verejnej správy určeného na plnenie úloh územného plánovania a výstavby. Stavebný poriadok a územné plánovanie patrí medzi základné samosprávne pôsobnosti obcí, miest a VÚC, ktoré nie je možné opomenúť pri vytváraní inteligentných miest a regiónov. ÚpÚPaV SR plánuje k 1. aprílu 2024 spustiť jednotný informačný systém Urbion, ktorý umožní digitalizáciu územného plánovania a výstavby, ako aj jednotný pohľad na dáta a integrované systémy cez rozhrania výmeny štandardizovaných dát.
- **Štatistický úrad SR** (ďalej len „ŠÚ SR“) má medzi hlavnými úlohami ako ÚOŠS zabezpečovať prípravu, organizovať a vykonávať štatistické zisťovania, zabezpečovať medzinárodnú porovnateľnosť štatistických informácií, sledovať a vyhodnocovať štatistické informácie o stave a vývoji ekonomiky, životného prostredia a spoločnosti v SR a v súčinnosti s ÚOŠS určovať štatistické ukazovatele štátnych štatistických zisťovaní a spôsob ich získavania.

- **Najvyšší kontrolný úrad SR** (ďalej len „NKÚ SR“) kontroluje hospodárenie s majetkom, majetkovými právami, finančnými prostriedkami, záväzkami a pohľadávkami obcí, VÚC, právnických osôb s ich majetkovou časťou alebo nimi zriadenými. Zistené nedostatky NKÚ SR oznámi tomu orgánu obce alebo VÚC, ktorý koná v mene obce alebo VÚC v súvislosti s činnosťou kontrolovaného subjektu. Ak je kontrolovaným subjektom obec alebo VÚC, NKÚ SR oznámi kontrolou zistené nedostatky zastupiteľstvu obce alebo zastupiteľstvu VÚC.

V nedávnej minulosti NKÚ SR skúmal a prezentoval zistenia napr. ohľadom zadlženosti vybraných obcí, napĺňania opatrení na zníženie administratívnej záťaže občanov, tvorbu a implementáciu verejných politík na úrovni VÚC a pod. Vo svojich správach NKÚ SR často upozorňuje na nutnosť pokračovať v nedokončenej reforme verejnej správy, problémy spôsobované nie celkom jasnou a nejednoznačnou legislatívnou úpravou procesov týkajúcich sa rôznych aspektov a činností územnej správy a nedostatočné financovanie úloh, ktoré štát na samosprávy prenáša.

4.2 Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky ako národný koordinátor podpory inteligentných miest a regiónov

Kompetenčný zákon v súčasnom znení explicitne neuvádza agendu inteligentného rozvoja miest a regiónov, ani ju neprideľuje žiadnemu orgánu ÚOŠS. Konkrétne tematické domény, úzko spájané s inteligentným rozvojom miest a regiónov, ako napr. inovácie, energetická efektívnosť, energetická hospodárnosť budov, politika mestského rozvoja či ochrana prírody sú zodpovednosťou jednotlivých príslušných ministerstiev, čomu zodpovedá aj doterajšia chýbajúca koordinácia a roztrieštenosť v rámci podpory inteligentných samospráv v programovom období 2014 – 2020. V záujme zabezpečenia systémovej a synergetickej podpory v súčasnom programovom období a koordinovaného prístupu k inteligentnému rozvoju miest a regiónov je preto dôležité, ako ukazuje aj medzinárodná prax, centralizovať rolu koordinátora tejto agendy na jednom mieste.

MIRRI SR bolo zriadené k 1. júlu 2020 zákonom č. 134/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, ako ÚOŠS pre štyri rozsiahle agendy – koordináciu využívania prostriedkov z fondov EÚ, koordináciu investičných projektov, regionálny rozvoj a riadenie informatizácie verejnej správy. Podpora inteligentných miest a regiónov sa vo svojej podstate týka všetkých týchto oblastí, čo stavia MIRRI SR do vhodnej pozície historicky prvýkrát v štruktúrach ÚOŠS zastrešovať koordináciu tejto agendy na národnej úrovni, ktorá je vo vecnej pôsobnosti na sekcii inovácií, strategických investícií a analýz (HUB), ktorá o. i.:

- koordinuje verejnú politiku inteligentných miest a regiónov,
- zabezpečuje prípravu a aktualizáciu strategických a koncepcných dokumentov pre politiku inteligentných miest a regiónov,
- zabezpečuje implementáciu opatrení prijatých v rámci strategických a koncepcných dokumentov inteligentných miest a regiónov,
- koordinuje agendu inteligentných miest a regiónov s cieľom realizovať integrovaný systémový prístup a budovať odborné kapacity SR v tejto oblasti,
- spolupracuje s organizačnými útvarmi ministerstva, s dotknutými ÚOŠS a inými relevantnými subjektmi verejnej správy, súkromného sektora, akademického sektora a občianskej spoločnosti, ako aj s medzinárodnými organizáciami a zahraničnými subjektmi najmä v oblasti inovácií, smart agendy a na príprave politiky inteligentných miest a regiónov,
- riadi, koordinuje a vykonáva činnosti pri implementácii projektov v predmetnej oblasti.

MIRRI SR zároveň zodpovedalo za nastavenie aktivít a cieľov opatrenia 1.2.2 v procese prípravy P SK a v procese jeho implementácie bude zodpovedná za tvorbu projektov, resp. opatrení a aktivít financovaných z časti

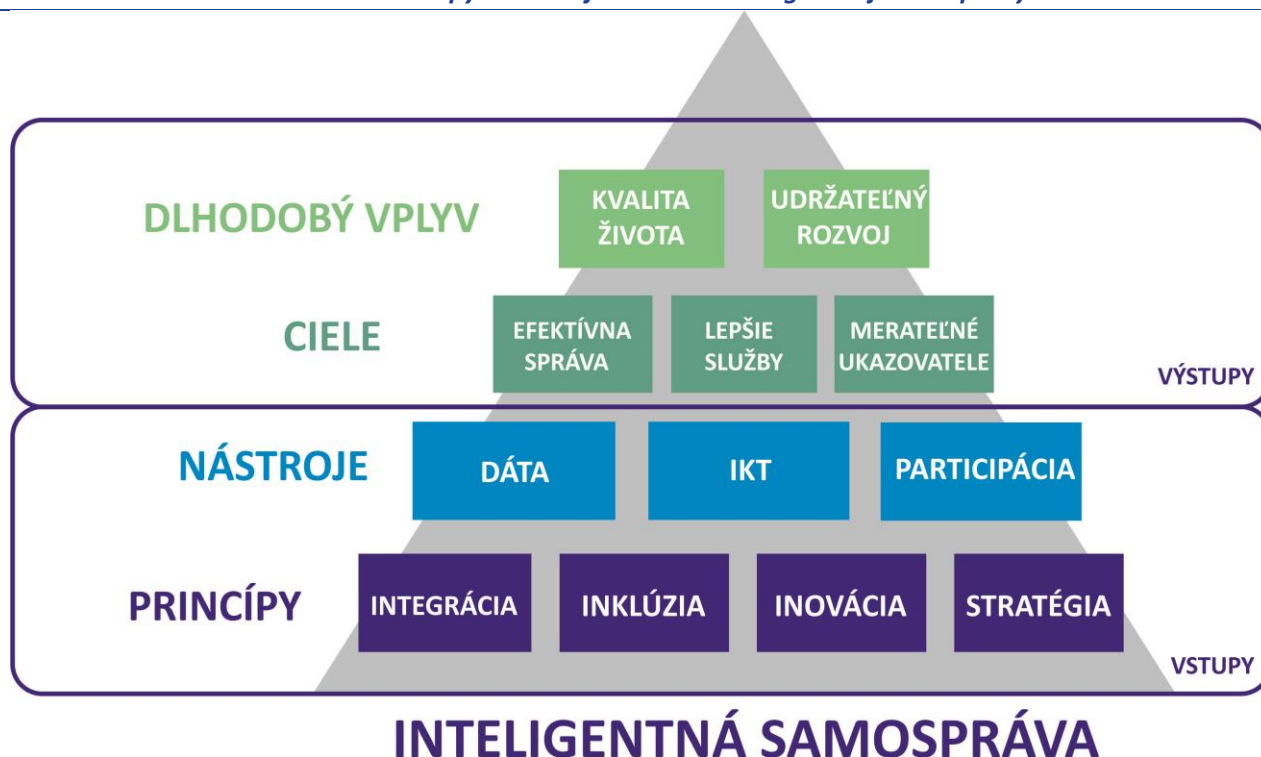
alokácie opatrenia, ktorá nebude určená na čerpanie prostredníctvom IÚS. Časť z tejto alokácie bude využitá práve na financovanie opatrení navrhnutých rámci tohto Akčného plánu.

Koordinácia agendy inteligentných samospráv na národnej úrovni umožňuje zosúlaďovať aktivity jednotlivých odborne špecializovaných orgánov štátnej správy, zabezpečovať synergie a predchádzať duplicitným alebo izolovaným podporným aktivitám bez širšieho napojenia na identifikované potreby a ciele podpory inteligentných samospráv. Vzhľadom na tematickú prierezovosť agendy naprieč viacerými ministerstvami a orgánmi štátnej správy sa pri riadení podpory naďalej počíta so spoluprácou s uvedenými inštitúciami v súlade s kompetenčným zákonom a ďalšími relevantnými nariadeniami. Vo fáze prípravy Akčného plánu tento účel čiastočne plnila neformálna medzirezortná pracovná skupina, do budúcnosti bude podľa potreby vhodné zvážiť možnosť túto spoluprácu formalizovať so zapojením všetkých dotknutých subjektov.

4.3 Ciele podpory v rámci Akčného plánu

Definícia inteligentnej samosprávy z úvodu prvej časti Akčného plánu popisuje 12 súčastí – komponentov (obrázok 4) vizuálne znázornených na štyroch úrovniach (princípy, nástroje, ciele a dlhodobý vplyv), ktoré vychádzajú z identifikovaných reálnych potrieb, príležitostí a výziev slovenských samospráv, ale aj z medzinárodne zaužívanej praxe kumulovane tvoria podstatu inteligentného rozvoja v mestách a regiónoch z pohľadu MIRRI SR. Samosprávy, resp. procesy či projekty nimi riadené bez ohľadu na zdroj ich financovania, ktoré pozitívne zohľadnia jednotlivé komponenty a ich špecifické ciele možno v zmysle tejto definície teda považovať za inteligentné. Z tohto dôvodu sú aj nižšie definované ciele podpory a typy podporných aktivít zoskupené podľa týchto komponentov.

Obrázok 2 Princípy a nástroje riadenia inteligentnej samosprávy

Zdroj: MIRRI SR

Cieľom MIRRI SR je využívať túto definíciu ako nástroj na hodnotenie kvality verejných projektov z pohľadu prínosu k inteligentnému rozvoju samosprávy. Na tento účel bude v samostatnom dokumente rozpracovaná detailnejšia metodika hodnotenia projektov inteligentných miest a regiónov. Rovnako dôležitý význam definície inteligentnej samosprávy však spočíva aj v tom, že umožňuje MIRRI SR, príp. iným inštitúciám skúmať dosah národných politík a analyzovať vplyvy rozhodnutí a aktivít na úrovni vlády SR alebo ústredných orgánov štátnej správy na schopnosti samospráv aplikovať nástroje a princípy inteligentných miest a regiónov do svojej praxe. V procese prípravy tohto Akčného plánu a prehľadu opatrení definícia umožnila zadefinovať špecifické ciele a odporúčané typy podporných aktivít a usmerniť verejnú a odbornú diskusiu o konkrétnych výzvach a navrhovaných riešeniach pre jednotlivé komponenty inteligentného rozvoja.

Komponenty zaradené medzi nástroje a princípy sú označené ako vstupy, pretože vyžadujú aktívny vklad samospráv do riadenia a prípravy projektových zámerov. Ciele a dlhodobý vplyv sú označené ako výstupy, pretože popisujú stav po úspešnej aplikácii nástrojov a princípov do činností samosprávy alebo prípravy projektu.

Otázky a výzvy spojené s financovaním samospráv, územným členením či vertikálnym prerozdelením kompetencií, ktoré boli v rámci analytickej práce prediskutované, otvárajú možnosti hľadať opatrenia a návrhy na väčšie systémové a inštitucionálne zmeny, ktorých prínos sa prejaví na úrovni výstupov, predovšetkým v možnostiach samospráv dosahovať ciele v oblastiach úspory zdrojov, lepších služieb a udržateľného rozvoja. Pre dlhodobý inteligentný rozvoj slovenských samospráv a napĺňanie záväzkov SR voči svojim obyvateľom a EÚ, ako aj v zmysle cieľov Európskej charty miestnej samosprávy, Novej Lipskej Charty či ďalších medzinárodných deklarácií bude nevyhnutné venovať sa aj týmto otázkam a otvárať celospoločenské diskusie zamerané na nápravu existujúcich nespravodlivostí a nesystémových štruktúr vo vzťahu štátu k samosprávam.

Vzhľadom na limitovaný rozsah Akčného plánu, mandát MIRRI SR v tejto tematike a prebiehajúce aktivity iných ÚOŠS, predovšetkým MV SR, bola však prevažná pozornosť zameraná na nástroje a princípy inteligentného rozvoja ako komponenty, v ktorých je možné vďaka cieleným aktivitám a s finančnou podporou z opatrenia 1.2.2 P SK dosiahnuť v krátkodobom horizonte troch rokov relatívne vysokú pridanú hodnotu pre rozvoj inteligentných samospráv a ďalší posun v diskusii o ich potrebách. Pri implementácii Akčného plánu sa budú zároveň zohľadňovať všetky relevantné právne predpisy na úseku štátnej pomoci.

Pre tieto komponenty boli v spolupráci so zástupcami štátneho a verejného sektora, so zohľadnením doterajších domácich aj zahraničných skúseností zadefinované a následne počas širšej participácie so zástupcami obcí, samosprávnych krajov a ďalších organizácií spresnené špecifické ciele a hlavné typy podporných aktivít pre ich dosahovanie. Nasledujúca časť prezentuje výsledky týchto diskusií v podobe bližšieho popisu jednotlivých komponentov, špecifických cieľov a najdôležitejších typov podporných aktivít reagujúcich na identifikované potreby samospráv.

Integrácia

Najúspešnejšie projekty inteligentných miest a krajov sú tie, ktoré v sebe prepájajú viacero nezávislých aktérov alebo reagujú na problémy a požiadavky viacerých tematických oblastí v správe samosprávy. Integrácia ako princíp inteligentného rozvoja má za cieľ zabezpečiť, že samosprávy združujú svoje kapacity a spájajú sily a prostriedky do tvorby projektov a iniciatív, ktoré riešia viac ako jeden problém súčasne. Výzvy najčastejšie spájané s implementáciou princípu integrácie sú nedostatočná spolupráca naprieč úrovňami štátnej správy, chýbajúca kooperácia a výmena skúseností medzi samosprávami, navzájom a nejasné alebo nedostatočné inštitucionálne a legislatívne prostredie pre organizáciu spoločných aktivít samosprávnych a štátnych inštitúcií.

INTEGRÁCIA	
CIEĽ	TYPY AKTIVÍT
Samosprávy implementujú projekty a riešenia s pridanou hodnotou, prínosom alebo potenciálom využitia pre viac ako jednu špecifickú oblasť alebo jednu územnú jednotku. Samosprávy spolupracujú navzájom po horizontálnej (obce-obce; kraje-kraje) aj vertikálnej (obce-kraje-štát) osi a prepájajú rôzne domény riadenia vo svojom vnútri (bývanie-doprava-životné prostredie-školsstvo-...) pomocou integrovaných projektov.	• Podpora spolupráce medzi územnými jednotkami v oblasti koordinácie a plánovania investícií • Podpora spolupráce medzi štátom a samosprávami v oblasti koordinácie a plánovania investícií • Podpora škálovania a replikácie dobrých riešení a výmeny skúseností • Podpora zavádzania otvorených a modulárnych platforiem, napríklad formou otvoreného rozhrania pre programovanie aplikácií (ďalej len „API“) • Podpora poskytovania a zabezpečovania zdieľaných služieb samospráv

Inklúzia

Rozhodnutia samospráv ako inštitúcií najbližšie pri občanoch majú často priamejší vplyv na životy obyvateľov než rozhodnutia z národnej úrovne. Pri rozhodovaní o politikách a investíciách inteligentných miest a regiónov je preto nevyhnutné brať špecifický ohľad na to, ako sa tieto rozhodnutia dotknú všetkých obyvateľov, obzvlášť tých najzraniteľnejších skupín. Medzi kľúčové výzvy v tejto oblasti patrí predovšetkým zabezpečiť prístupnosť v súlade s článkom 9 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v súbehu s odsekom 6 preambuly, článkom 9 a článkom 73 nariadenia o spoločných ustanoveniach.

INKLÚZIA	
CIEĽ	TYPY AKTIVÍT
Samosprávy aktívne predchádzajú negatívnym vplyvom svojich politík na znevýhodnené, či ohrozené skupiny, s prihliadnutím na podporu diverzity a rodovej rovnosti. Samosprávy zohľadňujú potreby obyvateľov ohrozených vylúčením a identifikujú vhodné metódy zabezpečenia prístupu k poskytovaným službám pre všetkých ľudí v danej cieľovej skupine.	• Podpora rovnosti príležitostí prostredníctvom inovatívnych opatrení • Podpora odstraňovania fyzických a administratívnych bariér pre všetky skupiny obyvateľov • Posilňovanie digitálnej gramotnosti skupín ohrozených vylúčením, znižovanie rizika digitálneho vylúčenia • Podpora inklúzie a vzájomného prepájania rôznych skupín obyvateľov v projektoch financovaných z verejných zdrojov

Inovácia

Otvorenosť k skúšaniam nových prístupov a nástrojov a učenie sa zo získaných skúseností patrí medzi kľúčové aspekty inteligentnej samosprávy. Neustále sa meniace spoločenské, ekonomické, sociodemografické, technologické či environmentálne prostredie, v ktorom žijeme, si vyžaduje sústavné prehodnocovanie zaužívaných postupov a hľadanie efektívnych spôsobov poskytovania verejných služieb podľa aktuálnych a očakávaných potrieb mesta a jeho obyvateľov. Medzi hlavné výzvy pri naplňovaní princípu inovácie patrí

motivácia samospráv experimentovať, zložité legislatívne aj technologické prostredie pre obstarávanie inovácií vo verejnej správe, ako aj nedostatok príležitostí na otvorenú spoluprácu samospráv s inovatívnymi podnikmi a inštitúciami a nízke povedomie o možnostiach spolupráce.

INOVÁCIA	
CIEĽ	TYPY AKTIVÍT
Samosprávy otvorené hľadaniu nových prístupov k správe vecí verejných a kontrolovanému overovaniu inovatívnych postupov, nápadov či riešení v praxi. Samosprávy dávajú priestor novým spôsobom riešenia nových aj existujúcich výziev, aplikácií inovatívnych produktov a procesov vo svojom riadení a vyhodnocujú ich efektívnosť podľa stanovených kritérií.	• Podpora spolupráce medzi samosprávami a akademickým, výskumno-vývojovým a inovačným sektorom • Podpora a metodické usmerňovanie samospráv vo využívaní inovatívnych foriem verejného obstarávania • Podpora testovania pilotných a inovatívnych riešení v mestách a regiónoch • Podpora výskumu a vývoja inovatívnych riešení pre mestá a regióny • Podpora a rozvoj inovatívnych foriem spolupráce medzi verejným sektorom, súkromným sektorom a obyvateľmi • Podpora inovatívnych prístupov k riadeniu samosprávy, identifikácii výziev a navrhovaniu riešení

Stratégia

Stratégia ako jeden z princípov inteligentného rozvoja predstavuje záväzok samospráv pri plánovaní svojho rozvoja, investícií a priorít postupovať strategicky, vyhýbať sa impulzívnym rozhodnutiam a preferovať aktivity vychádzajúce z alebo preukázateľne prispievajúce k cieľom definovaným v existujúcich strategických dokumentoch na lokálnej, regionálnej, národnej či medzinárodnej úrovni. Vychádza sa pritom z predpokladu, že už príprava týchto stratégií prebehla v súlade so zásadami tvorby strategických dokumentov a ich ciele a odporúčania predstavujú výsledok odbornej, analytickej a participatívnej činnosti. Hlavnými výzvami pri tomto princípe sú odborné kapacity pri tvorbe miestnych stratégií či povedomie a strategický prístup k plneniu existujúcich záväzkov a cieľov.

STRATÉGIA	
CIEĽ	TYPY AKTIVÍT
Samosprávy rozhodujúce sa v súlade so záväznými strategickými dokumentami na úrovni mesta, regiónu či krajiny. Samosprávy implementujú projekty smerujúce k napĺňaniu potrieb a cieľov identifikovaných v existujúcich stratégiách, akčných plánoch.	• Šírenie povedomia o existujúcich medzinárodných, národných, regionálnych a lokálnych cieľoch a záväzkoch. • Analýza ukazovateľov vybraných stratégií a indexov, navrhovanie opatrení na zlepšenie výkonnosti samospráv v týchto ukazovateľoch • Podpora tvorby lokálnych stratégií a zapájania do medzinárodných iniciatív (Dohovor starostov a primátorov o klíme a energetike,...) • Podpora strategického prístupu k plánovaniu rozvoja samosprávy

Dáta

Dáta predstavujú integrálny nástroj inteligentného rozvoja samospráv. Samosprávy potrebujú pre svoj rozvoj prístup k otvoreným dátam, využiteľný pre informované plánovanie investícií a politík vo svojej kompetencii. Pritom údaje relevantné pre plánovanie rozvoja miest a krajov nemusia pochádzať len z vlastnej činnosti samotných samospráv – často sú to práve orgány štátnej správy či iné verejné aj neverejné inštitúcie, ktoré generujú alebo zhromažďujú informácie potrebné pre smart rozvoj samospráv. Najväčšou výzvou pre štát pri podpore rozhodovania samospráv na základe dát bude preto umožniť samosprávam prístup k presným, kvalitným a zrozumiteľným dátam a podporovať rozvoj odborných kapacít zamestnancov vo verejnej správe schopných tieto dáta identifikovať, využívať a interpretovať.

DÁTA	
CIEĽ	TYPY AKTIVÍT
Samospráva sa rozhoduje na základe relevantných faktov a informácií, svoje rozhodnutia podkladá dátami, overenými poznatkami a expertnými prognózami o meste, území, obyvateľoch a krajine. Samospráva má prístup a aktívne vo svojom rozvoji využíva dáta z rôznych zdrojov, zároveň dátami generovanými z vlastných zdrojov prispieva do existujúcich alebo nových otvorených a vzájomne prepojených databáz.	• Budovanie odborných a analytických kapacít pre prácu s dátami na úradoch samospráv • Budovanie a prepájanie existujúcich dátových infraštruktúr medzi štátnou, regionálnou a lokálnou úrovňou • Podpora tvorby otvorených dátových platforiem na miestnych a regionálnych úradoch • Podpora dobudovania ucelených dátových sád na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni a systému ich pravidelného zberu a aktualizácie

Informačné a komunikačné technológie

Využívanie IKT vo verejnej správe miest a regiónov nie je síce nutnou podmienkou, no predstavuje významný faktor pri inteligentnej transformácii samospráv. IKT a moderné technológie pritom nie sú definované ako cieľ sám o sebe, ale ako nástroj pre dosahovanie vyšších cieľov definovaných ako úspora zdrojov, poskytovanie lepších služieb a dosahovanie stanovených merateľných ukazovateľov. Hlavné identifikované výzvy pri podpore rozvoja samospráv inteligentne využívajúcich nástroje IKT sú: sprehľadnenie zložitej spleti technických, technologických legislatívnych a bezpečnostných požiadaviek a rozvoj ľudských zdrojov v týchto oblastiach.

INFORMAČNÉ A KOMUNIKAČNÉ TECHNOLOGIE	
CIEĽ	TYPY AKTIVÍT
Samospráva rozumne využíva potenciál IKT ako nástrojov pre poskytovanie nových a zlepšovanie existujúcich služieb v kompetenciách samosprávy. Samosprávy majú dostatočné zázemie pre rovnocenný dialóg s poskytovateľmi IKT nástrojov a identifikáciu svojich potrieb a požiadaviek v súlade s platnou legislatívou.	• Budovanie odborných kapacít úradov samospráv pre prácu s IKT • Metodické usmerňovanie samospráv v oblasti obstarávania a budovania otvorených a technologicky nezávislých IKT služieb • Identifikácia vhodných technických štandardov, noriem, požiadaviek a odporúčaní pre obstarávanie a implementáciu IKT nástrojov • Podpora budovania zdieľaných IT služieb • Podpora budovania infraštruktúry pre zavádzanie nových technológií

Participácia

Inteligentná samospráva pozná špecifické potreby, nároky a požiadavky obyvateľov vo svojom území a implementuje rozhodnutia reflektujúce na tieto potreby. Participácia v inteligentnom rozvoji preto slúži najmä ako nástroj pre riadenú prácu a komunikáciu s občanmi za účelom získavania informácií a podnetov pre informované rozhodovanie o verejných investíciách adresujúce lokálne potreby. Častými výzvami pri zapájaní obyvateľov do rozhodovacích procesov býva nedostatok ľudských zdrojov a ich odborných kapacít, ako aj nedostatok transparentných nástrojov využiteľných v samospráve na zapájanie obyvateľov do rozhodovania. Neodhateľnou súčasťou je tiež podpora prístupu obyvateľov k včasným a aktuálnym informáciám o práci a činnostiach miest a regiónov, v ktorých žijú.

PARTICIPÁCIA	
CIEĽ	TYPY AKTIVÍT
Samosprávy otvorené spolupráci s obyvateľmi a cieľovými skupinami na hľadani lokálnych riešení výziev, ktorým čelia. Samospráva víta a iniciatívne zapája svojich obyvateľov do identifikácie problémov, cieľov a priorít, ako aj tvorby a implementácie ich riešení.	• Budovanie odborných kapacít samosprávnych úradov pre prácu s obyvateľmi • Podpora budovania nástrojov na aktívnu účasť obyvateľov v rozhodovacom procese samospráv • Podpora transparentnej samosprávy

4.4 Implementačný mechanizmus

Predstavené ciele a hlavné typy aktivít sú výsledkom diskusií so zainteresovanými stranami, ktoré prebiehali v mesiacoch máj a jún 2022 a akcentovali participatívny prístup vybraných partnerov k tvorbe predmetného Akčného plánu. Zároveň diskusie slúžili ako podklad pri identifikácii kľúčových opatrení vedúcich k podpore inteligentných miest a regiónov pri dosahovaní stanovených cieľov. Tieto opatrenia sú podrobnejšie zhrnuté v prílohe č. 1 a predstavujú ťažisko predkladaného materiálu najmä s ohľadom na ich pôvod generovaný v rámci diskusií so zainteresovanými partnermi a s primárnym zreteľom na kľúčové potreby vyplývajúce z reálnej praxe slovenských samospráv v zmysle ich konkrétneho pomenovania. Cieľom týchto opatrení je doplniť podporné mechanizmy štátu a centrálnych inštitúcií pre plnenie cieľov inteligentných samospráv a navrhnúť projekty a aktivity, ktoré v krátkodobom horizonte rokov 2023 – 2026 pomôžu k riešeniu najvypuklejších výziev pri rozvoji v súlade s nástrojmi a princípmi inteligentných miest a regiónov a tým zároveň prispievajú k plneniu cieľov inteligentného rozvoja samospráv ako aj k plneniu cieľov projektu „Metodicko-hodnotiaca jednotka a expertná platforma pre podporu rozvoja inteligentných miest a regiónov“, ktorými sú:

- zvýšenie schopnosti štátnej správy poskytovať komplexnú podporu samospráve pri budovaní inteligentných miest a regiónov,
- zvýšenie schopnosti miest a regiónov uviesť do praxe koncepty inteligentných miest a regiónov.

Plnenie týchto cieľov bude monitorované prostredníctvom hlavného merateľného ukazovateľa „**Verejné inštitúcie podporované pri vývoji inovatívnych služieb, produktov a procesov**“ v počte najmenej **37 (do roku 2026)** a v súlade s hlavnými merateľnými ukazovateľmi definovanými v rámci P SK na úrovni výsledku), a zároveň jednotlivými merateľnými ukazovateľmi obsiahnutými v rámci konkrétnych opatrení Akčného plánu.

Implementáciu a monitorovanie plnenia opatrení Akčného plánu bude koordinovať MIRRI SR prostredníctvom sekcie inovácií, strategických investícií a analýz (HUB) v spolupráci s ďalšími organizačnými útvarmi MIRRI SR, relevantnými pre realizáciu jednotlivých opatrení. Sekcia inovácií, strategických investícií a analýz (HUB) bude zároveň v priebehu procesu implementácie opatrení poskytovať asistenciu, konzultáciu, poradenstvo či inú formu podpory. Do procesu monitorovania implementácie týchto opatrení sa predpokladá aj aktívne zapojenie zmienennej neformálnej medzirezortnej pracovnej skupiny zloženej zo všetkých relevantných subjektov v záujme pokračujúcej participatívnej, transparentnej komunikácie a efektívnej implementácie prihliadajúcej na reálne a aktuálne potreby. Okrem zapojenia medzirezortnej pracovnej skupiny sa počíta aj s odpočtom Akčného plánu, ktorý bude realizovaný v dvoch časových fázach – ku koncu roka 2024 a v závere roka 2026.

Zákon č. 121/2022 Z. z. o príspevkoch z fondov Európskej únie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o príspevkoch z fondov EÚ“) určuje konkrétne formy a podmienky poskytovania príspevkov, ktoré môžu byť využité pri implementácii navrhovaných opatrení. Z nich najperspektívnejšou formou sa javia národné projekty podľa § 23, resp. v špecifických prípadoch dopytovo orientované výzvy podľa § 14. Vhodný výber formy poskytovania príspevkov bude definovaný v návrhu implementácie opatrení, prostredníctvom národných projektov alebo dopytovo orientovaných výziev. Národné projekty budú v zmysle vyššie akcentovanej participatívnej zostavené v spolupráci s dotknutými orgánmi štátnej správy, ako aj so samosprávami, ktoré budú podľa preferencií, špecifických daností a doterajších skúseností implementovať vybrané opatrenia formou pilotných projektov zameraných na uvedenie opatrenia do praxe a jeho overenie v reálnom prostredí samospráv. Pre zabezpečenie maximalizovania úžitku z národných projektov a budovanie kapacít naprieč samosprávami sa v národných projektoch počíta s transferom skúseností v rôznych formách. Za vypracovanie národných projektov, dopytovo orientovaných výziev, ako aj monitorovanie plnenia opatrení bude zodpovedné MIRRI SR, ktoré bude zabezpečovať ďalšiu koordináciu so zástupcami samospráv a ostatnými spolupracujúcimi rezortmi a riadenie interných procesov súvisiacich s vypracovávaním a schvaľovaním projektov v súlade s legislatívou a príslušnými riadiacimi aktami, napr. Štatút a Rokovací poriadok monitorovacieho výboru podľa zákona o príspevkoch z fondov EÚ. Ďalej bude koordinovať prácu medzirezortnej pracovnej skupiny pre inteligentné samosprávy, ktorej neformálna činnosť bola iniciovaná už v priebehu prípravy Akčného plánu a v budúcnosti sa počíta s jej aktívnym pôsobením pri implementácii Akčného plánu. Na stretnutia pracovnej skupiny budú naďalej prizývané príslušné relevantné orgány štátnej, územnej a záujmovej samosprávy s cieľom vyhodnocovať plnenie Akčného plánu a jednotlivých opatrení, ako aj stanovovať prioritné aktivity a zosúlaďovať vlastné aktivity relevantné pre rozvoj inteligentných samospráv.

Podrobnosti národných projektov, ako aj dopytovo-orientovaných výziev budú vypracované v širšej spolupráci s mestami, krajmi a ďalšími orgánmi štátnej správy v roku 2023. Cieľom je počas implementácie projektu „Metodicko-hodnotiaci jednotka a expertná platforma pre podporu rozvoja inteligentných miest a regiónov“ a implementácie Akčného plánu mať tieto národné projekty pripravené a schválené.

V neposlednom rade, pri formulácii opatrení v prílohe č. 1 tento Akčný plán prihliadal aj existujúce na opatrenia a podporné mechanizmy. Tieto opatrenia sú označené ako „Existujúce“, nachádzajú sa v prílohe č. 2 a predstavujú prehľad najrelevantnejších aktivít vychádzajúcich z existujúcich akčných plánov, stratégií či projektov, ktoré už prebiehajú alebo budú realizované v rokoch 2023 – 2026 v gescii iných útvarov alebo orgánov štátnej správy. Cieľom bolo zmapovať existujúce prostredie podpory s dopadom na rozvoj agendy inteligentných miest a regiónov a prebiehajúce aktivity, ktoré prispievajú k definovaným cieľom inteligentného rozvoja. Tieto opatrenia budú implementované podľa mechanizmov, termínov a zodpovedností identifikovaných v ich materských dokumentoch a na ich realizáciu nemá tento Akčný plán žiadny vplyv. MIRRI SR bude v prípade existujúcich opatrení ich implementáciu nestranne monitorovať a v prípade požiadavky alebo potreby poskytne v rámci svojich kapacít a v spolupráci so spolugestormi, gestormi, partnermi a príslušnými ÚOŠS asistenciu, konzultáciu či inú formu pomoci pri ich implementácii v záujme zabezpečenia súladu s cieľmi tohto akčného plánu.

4.5 Ako merať úspech

Rôzne akademické a výskumné inštitúcie, záujmové skupiny či komerčné spoločnosti po celom svete sa už roky snažia prísť na to ako kvantifikovať a vzájomne porovnávať mieru inteligentnosti miest a regiónov. Vznikajú tak rebríčky, tzv. Indexy alebo benchmarky, ktoré využitím najrôznejších metodík a dátových zdrojov pravidelne pútajú pozornosť vyhlasovaním najinteligentnejších samospráv roku.

Jeden z najznámejších je napríklad Global Smart City Index vypracovávaný Singapurskou univerzitou technológií a dizajnu v spolupráci s Institute of Management Development s využitím dát z UN Human Development Indexu a prieskumov verejnej mienky na vzorke 120 obyvateľov v každom z vybraných miest. Tí odpovedajú na 39 otázok o subjektívnych pocitoch na tému ako sa mestu darí v piatich kľúčových oblastiach: zdravie a bezpečnosť, mobilita, aktivity, príležitosti a správa vecí verejných (governance). Rebríček v roku 2021 už druhý rok po sebe viedol mestský štát Singapur; jediné hodnotené slovenské mesto, Bratislava, sa umiestnilo na 96. mieste z celkového počtu 118, a to so značným medziročným poklesom zo 76. miesta v roku 2020.

V SR sa o vôbec prvú indexáciu samospráv podľa inteligentnosti pokúsilo zoskupenie zástupcov Fakulty sociálnych vied Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a Obchodnej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave. Na základe 31 indikátorov v 6 kľúčových oblastiach (hospodárstvo, ľudia, správa vecí verejných, mobilita, životné prostredie a bývanie) už od roku 2019 hodnotia 252 samospráv s viac ako 3 000 obyvateľmi.

Rastúce množstvo odborníkov však upozorňuje na limitovaný potenciál Smart city indexov a relatívnosť porovnávania miest medzi sebou. Projekt CITYkeys podporený finančným príspevkom z programu Horizont 2020 už v roku 2016 vyhodnotil, že mestá samotné, upozorňujúc na svoje jedinečné danosti, nevidia v indexoch pridanú hodnotu a Smart city indexy slúžia primárne komerčným záujmom súkromných spoločností vidiacich v samosprávach viac obchodných partnerov ako záujemcov o analýzu výkonnosti v „smart“ indikátoroch.

Častým problémom mnohých indexov je aj to, že sa usilujú pokryť široké spektrum ukazovateľov a kvantifikovať všetky aspekty života v meste, pričom však nezohľadňujú rozdiely v kompetenciách a povinnostiach, ktoré mestá a regióny v rozličných krajinách môžu mať alebo kvalitu a úroveň, na ktorej sa posudzované dáta zbierajú. Takto sa potom môže stať, že mestá sú posudzované a umiestňované na rebríček na základe kritérií, na ktoré nemajú žiadny alebo majú len minimálny priamy dosah. V prostredí SR za takéto môžeme považovať napr. ukazovatele zamestnanosti, podpory podnikania, hospodárskeho rastu či vysokoškolského vzdelávania, pri ktorých mestá a regióny nemajú v rukách takmer žiadne nástroje, ktorými by vedeli výslednú hodnotu na svojom území priamo ovplyvniť, v dôsledku čoho sa mnohé z týchto ukazovateľov ani na úrovni samospráv nepublikujú. Príkladom je aj spomínaný slovenský Smart City Index, kde všetkých 23 posudzovaných samospráv Bratislavského kraja obsadilo prvých 25 miest indexu, pravdepodobne z dôvodu využitia dát regionálnej úrovne favorizujúcich ekonomicky rozvinutý región hlavného mesta (počet patentov, HDP na osobu, nezamestnanosť, počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí a pod). Tieto a podobné ukazovatele sú pritom dôležitým indikátorom inteligentnosti miest a regiónov aj podľa našej vlastnej definície SCR, keďže môžu poskytovať hodnotné výpovede o udržateľnom raste a kvalite života v regióne.

5 INTELIGENTNÉ MESTÁ A REGIÓNY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE – STREDNODOBÁ A DLHODOBÁ VÍZIA

Účelom tohto Akčného plánu bolo v prvom kroku zanalyzovať a popísať súčasný stav, kapacity, kompetencie a hlavné výzvy slovenských miest a regiónov v snahe napredovať v inteligentnom rozvoji podľa vyššie uvedenej definície, pričom sú tu zohľadnené aj skúsenosti a dobrá prax zo zahraničia formou komparatívnej analýzy SR s vybranými krajinami. Na tomto základe Akčný plán odporúča sériu opatrení a aktivít s vysokou pridanou hodnotou, ktorých cieľom je v krátkodobom horizonte 2-3 rokov naštartovať aktivitu MIRRI SR v oblasti inteligentných miest a regiónov a urýchliť proces inteligentného rozvoja samospráv.

Koncept inteligentných miest a regiónov by mal slúžiť ako nástroj riadenia mesta alebo regiónu, zvyšovať kvalitu života obyvateľov a pomôcť nastavovať si udržateľné ciele v rozvoji danej samosprávy pomocou dát a technológií. Ako je uvedené v záveroch komparatívnej analýzy, a teda ako môžeme vidieť na príkladoch iných úspešných štátov, je vhodné na tento účel zvoliť centrálného koordinátora aktivít v tejto oblasti.

Krátkodobým cieľom na roky 2023 – 2026 je teda v prvom rade stabilizovať pozíciu MIRRI SR ako kľúčového kontaktného bodu s dostatočnými kapacitami a zdrojmi pre adekvátnu podporu samospráv v oblasti prípravy inteligentných projektových zámerov a rozvojových stratégií, pričom samosprávy budú na tento rozvoj môcť využívať expertné kapacity, odborné podklady a finančnú podporu MIRRI SR a P SK. Podporný mechanizmus bude zahŕňať interné analytické a externé kapacity schopné vyhodnocovať dosah štátnych politík na kapacity samospráv a navrhovať štrukturálne a legislatívne opatrenia na zlepšenie schopnosti slovenských samospráv samostatne sa rozvíjať ako inteligentné mestá a regióny.

Víziou úspešnej implementácie definovaných opatrení Akčného plánu je vytvoriť optimálny model poskytovania verejných služieb samosprávam a ich efektívne riadenie. Vďaka aktívnej komunikácii zúčastnených strán vznikne forma vertikálnej spolupráce, založenej na viacúrovňovom riadení, vďaka ktorej budú mať samosprávy väčšiu slobodu v rozhodovaní o tom, ktoré činnosti sú pre nich kľúčové.

Prostredníctvom implementácie spoločného, flexibilného a dobre koordinovaného procesu sa budú inovatívne aktivity vykonávať nielen vo vybranej samospráve, ale komplexne naprieč všetkými samosprávami v súlade s opatreniami a cieľmi vyplývajúcimi z Akčného plánu. Podporný mechanizmus MIRRI SR zahŕňajúci platformu pre podporu rozvoja inteligentných miest a regiónov, Akčný plán a metodiky uľahčí samosprávam využívať informácie na podporu rozhodovania a nasmerovania ich činností pre zavedenie efektívnych inovatívnych riešení. Všetky činnosti samospráv budú transparentné a integrované do fungovania miest a obcí, s cieľom rozvíjať a šíriť nové, inovatívne riešenia.

Vďaka implementácii opatrení Akčného plánu budú samosprávy disponovať odbornými a analytickými kapacitami s dostatočnými vedomosťami a schopnosťami najmä pre prácu s dátami. Vzdelávanie zamestnancov bude zároveň aktívne podporované na národnej úrovni prostredníctvom programov dlhodobého vzdelávania, zameraných na inteligentné riadenie a inovácie.

Podstatou úspešnej transformácie samospráv je národná platforma pre výmenu dát, ktorá bude prepájať dáta na vertikálnej aj horizontálnej úrovni. Vďaka národnej platforme budú mať zúčastnené strany zabezpečený prístup ku kvalitným elektronickým službám a otvoreným dátam. Integrácia IS štátnej správy do národnej platformy odbremení zamestnancov samospráv od množstva administratívnych činností a zefektívni ich procesy, čím sa výrazne znížia náklady samospráv a zvýši úspora ich financií. Otvorené dáta pomôžu vytvoriť komplexnú inteligenciu samospráv a umožnia tak reagovať na potreby občanov rýchlejšie, flexibilnejšie a zároveň ich zapájať do ich rozhodovacích procesov. Analytické výstupy národnej platformy pomôžu samosprávam predchádzať negatívnym udalostiam a pripraviť ich na krízové situácie.

Vytváranie, prototypovanie a testovanie inovácií bude prebiehať v testovacích prostrediach, tzv. „living laboch“, v ktorých samosprávy v spolupráci so súkromným a verejným sektorom vytvoria nové inovatívne riešenia a postupy. Vzhľadom na špecifiká každej samosprávy neexistuje univerzálny postup na to, ako sa stať „smart“, preto je potrebné zhodnotiť priority, na základe ktorých sa určí zameranie testovaných projektov. Living laby uľahčia vytvárať a testovať nové produkty a služby v reálnych mestských prostrediach, využívajúc inovačné spôsoby verejného obstarávania, ktoré prispievajú k efektívnemu využívaniu verejných finančných prostriedkov a podporia dopyt po inovatívnych tovaroch a službách. Obstarávanie inovácií vytvorí príležitosti najmä pre MSP, ktoré sú dostatočne flexibilné na to, aby splnili špecifické potreby verejných obstarávateľov. Po úspešnej implementácii inovatívnych riešení vo vybraných testovacích centrách budú odskúšané postupy zavádzané v ostatných samosprávach SR. Implementácia už odskúšaných a overených projektov zvýši samosprávam úspory z rozsahu, vďaka čomu sa znížia náklady na vytváranie a testovanie vlastných postupov.

Budovanie inteligentných miest a regiónov vyžaduje komplexný prístup a účasť širokej škály zúčastnených strán. Pre zabezpečenie dlhodobej a kontinuálnej udržateľnosti inovatívnych riešení je nutné motivovať a podporovať zvýšenie záujmu obyvateľov participovať na ich zavádzaní. Inteligentné technológie by mali regióny využívať na pretváranie životného a pracovného prostredia, ktoré v mestskom plánovaní často absentuje. Úspešná implementácia opatrení Akčného plánu a jeho nástupných krokov prispeje k významnému pokroku pri plnení záväzných cieľov a merateľných ukazovateľov udržateľného rozvoja.

VÍZIA A SMEROVANIE INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV	
ŠTÁTNA SPRÁVA	SAMOSPRÁVA
2026	
MIRRI SR ako dôveryhodný partner pre samosprávy, s dostatočnými personálnymi kapacitami a vedomostnou základňou pre podporu rozvoja inteligentných projektov a stratégií samospráv	Samosprávy úspešne rozvíjajú svoje kapacity tvoriť a implementovať inteligentné projekty a integrovať smart princípy do tvorby stratégií s využitím odbornej podpory MIRRI SR a finančnej podpory P SK.
2027	
Posilnené schopnosti štátu (MIRRI SR) reagovať na potreby a požiadavky samospráv vedúce k lepším kapacitám ich samostatného inteligentného rozvoja, realizovaná podpora z P SK pre inteligentné projekty s preukázateľným príspevkom k rozvoju samospráv.	Merateľný pokrok v inteligentnom rozvoji miest a regiónov a rastúcej kvalite života obyvateľov; samosprávy implementujú smart postupy do svojho riadenia, tvorby a prioritizácie projektov, a svojimi aktivitami prispievajú k plneniu medzinárodných aj národných záväzkov oblasti udržateľného rozvoja.
2030+	
Vybudované analytické a expertné kapacity a funkčné mechanizmy vyhodnocovania dosahu štátnych politík na samosprávy a navrhovania štrukturálnych a legislatívnych opatrení na zlepšenie schopnosti slovenských samospráv samostatne sa rozvíjať ako inteligentné mestá a regióny.	Slovenské samosprávy sú stredoeurópskymi lídrami v aplikácii inovatívnych postupov a riešení vo svojom riadení, tvorbe a implementácii inteligentných projektov.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

AP DTS 2019 - 2022 – Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2019 – 2022

AP DTS 2023 - 2026 – Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2023 – 2026

API – Rozhranie pre programovanie aplikácií (Application Programming Interface)

AVI agentúra – Regionálna štátna správna agentúra (vo Fínsku)

BCO – Kancelária pre širokopásmové pripojenie (Broadband Competence Office)

BSK – Bratislavský samosprávny kraj

ČR – Česká republika

DEÚS – DataCentrum elektronizácie územnej samosprávy Slovenska

DPFO – Daň z príjmu fyzických osôb

DPPO – Daň z príjmov právnických osôb

EDP – Proces podnikateľského objavovania

EFRR – Európsky fond regionálneho rozvoja

EK – Európska komisia

ELY centrum – Centrum pre hospodársky rozvoj, dopravu a životné prostredie (vo Fínsku)

EMP – Elektromagnetické pole, resp. polia

ENRAF – Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond

ESF+ – Európsky sociálny fond

ESFRI – Európske strategické fórum o výskumných infraštruktúrach

EÚ – Európska únia

EUI – Európska urbánna iniciatíva

FST – Fond spravodlivej transformácie

GIS – Geografické informačné systémy

HDP – Hrubý domáci produkt

IKT – Informačné a komunikačné technológie

IS – informačný systém

IÚI – Integrované územné investície

IÚS – Integrované územné stratégie

KF – Kohézny fond

KPI – Merateľný ukazovateľ

LAU – Miestne administratívne jednotky

MD SR – Ministerstvo dopravy SR

MF SR – Ministerstvo financií SR

MH SR – Ministerstvo hospodárstva SR

MIRRI SR – Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

MMR ČR – Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

MPSVR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

MSP – Malé a stredné podniky

MŠVVŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

MV SR – Ministerstvo vnútra SR

MZVEZ SR – Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia SR

NIP SR – Národný investičný plán SR

NKÚ SR – Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

NSDZaAP – Národná stratégia digitálnych zručností SR a Akčný plán na roky 2023 - 2026

NSVVAI 2030 – Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií 2030

NUA – Nová urbánna agenda

OECD – Organizáciu pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OP EVS – Operačný program Efektívna verejná správa

OPII – Operačný program Integrovaná infraštruktúra

OP KŽP – Operačný program Kvalita životného prostredia

OSN – Organizácia Spojených národov

OZE – Obnoviteľné zdroje energie

PHRSR – Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja

POO SR – Plán obnovy a odolnosti SR

P SK – Program Slovensko 2021 – 2027

RE – Rada Európy

RRP – Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti

RÚ, resp. ÚREKPS – Úrad pre regulácie elektronických komunikácií a poštových služieb

SCR – Inteligentné mesto a región

SDG – Ciele v oblasti udržateľného rozvoja

SIEA – Slovenská inovačná a energetická agentúra

SK RIS3 2021+ – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021-2027

SR – Slovenská republika

ŠÚ SR – Štatistický úrad SR

UIA – Urban Innovative Actions (Mestské inovatívne akcie)

UFB – Ultra-rýchle širokopásmové pripojenie

ÚGKK SR – Úrad geodézie, kartografie a katastra SR

UIA – Urbánne inovatívne akcie (Urban Innovative Actions)

UMR – Udržateľný mestský rozvoj

ÚOŠS – Ústredný orgán štátnej správy

ÚpÚPaV SR – Úrad pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky

ÚPVII – Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu

ÚREKPS, resp. RÚ – Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb

ÚV SR – Úrad vlády SR

ÚVO – Úrad pre verejné obstarávanie

VO – Verejné obstarávanie

VÚC – Vyšší územný celok

VVAI – Výskum, vývoj a inovácie

VZ OSN – Valné zhromaždenie OSN

ZMOS – Združenie miest a obcí Slovenska

PRÍLOHA Č. 1: PREHĽAD OPATRENÍ AKČNÉHO PLÁNU INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV NA ROKY 2023 – 2026

OPATRENIE N01 Budovanie a rozširovanie personálnych kapacít pre podporu inteligentných samospráv na národnej úrovni	
Popis opatrenia	Aktuálna situácia v SR poukazuje na nedostatok odborných kapacít v oblasti inteligentných miest a regiónov na mestskej, regionálnej a národnej úrovni. Pretrvanie tejto situácie môže okrem iného negatívne ovplyvniť schopnosť verejnej správy maximálne využiť potenciál inovatívnych riešení a prístupov pre zabezpečenie udržateľného rozvoja územia, ako aj efektívnu implementáciu Programu Slovensko. Pre dlhodobú koordináciu a ďalší rozvoj agendy inteligentných miest a regiónov na národnej úrovni je preto nevyhnutné zabezpečiť odborné kapacity pre túto oblasť počas celého programového obdobia 2021 – 2027 a po jeho skončení. MIRRI SR ako národný koordinátor agendy inteligentných miest a regiónov pripraví návrh konceptu posilnenia a rozvoja odborných kapacít s jasne definovanými kompetenciami a odbornosťou pre pokrytie okamžitých potrieb agendy a implementácie Akčného plánu inteligentných miest a regiónov na roky 2023 – 2026, ako aj strednodobých a dlhodobých potrieb.
Ciele opatrenia	• Zvýšenie schopnosti štátnej správy poskytovať komplexnú podporu samosprávam pri budovaní inteligentných miest a regiónov. Podpora aktivít samospráv súvisiacich s prípravou a realizáciou politík zameraných na inteligentný, dátovo riadený rozvoj, inteligentné riešenia a inovácie. • Zvýšenie schopnosti samospráv pripraviť a implementovať aktivity zamerané na rozvoj inteligentných miest a regiónov.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Zabezpečenie komplexnej podpory samospráv prostredníctvom odborných kapacít MIRRI SR pri budovaní inteligentných a inovatívnych miest a regiónov, na lokálnej, národnej a EÚ úrovni. • Zabezpečenie dlhodobej činnosti odborných a koordinačných kapacít MIRRI SR v podobe odboru inovácií a smart agendy zameraného, o. i. na kontinuálnu podporu digitálnych inovácií v samospráve (v zmysle AP DTS 2023-2026). • Navrhnutie konceptu posilnenia a rozvoja odborných a analytických kapacít v oblasti inteligentných a inovatívnych miest a regiónov s jasne definovanými kompetenciami a odbornosťou. Koncept zároveň zanalyzuje a navrhne optimálny model fungovania s dôrazom na prítomnosť kapacít v území, využitie existujúcich sietí relevantných regionálnych aktérov, resp. integráciu kapacít do vhodných existujúcich štruktúr verejnej správy. • Zabezpečenie expertnej podpory samospráv v súlade s navrhnutým konceptom pri príprave a implementácii projektov v oblasti inteligentných a inovatívnych miest a regiónov.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet podporených verejných inštitúcií pri vývoji/implementácii inovatívnych služieb, produktov a procesov - 37 • Počet podporených projektov a iniciatív na medzinárodnej, národnej, regionálnej a lokálnej úrovni - 4

Gestor	MIRRI SR
Ďalší partneri	Samosprávy, MV SR, MZVEZ SR, ÚV SR
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N02	
Program dlhodobého vzdelávania pre inteligentné riadenie a inovácie vo verejnej správe	
Popis opatrenia	Subjekty verejnej správy často nedokážu aktívne reagovať na zložité požiadavky súčasnej doby, najmä v oblasti inovácií, inteligentného riadenia, dát či IKT nástrojov. Cieľom opatrenia je preto vytvoriť program vzdelávania pre súčasných aj budúcich zamestnancov štátnej správy a samospráv zameraný na doplnenie odborných zručností a vedomostí v predmetnej oblasti. Multidisciplinárny program dlhodobého vzdelávania pre inteligentné riadenie a inovácie pomôže dlhodobo zabezpečovať profesionálny výkon štátnej správy a samosprávy. Jeho účelom je zabezpečiť kvalitný výkon zamestnancov verejnej správy a volených predstaviteľov schopných reagovať na aktuálne potreby obyvateľov, aj požiadavky ÚOŠS. Voľba metód a foriem vzdelávania bude zohľadňovať ciele, obsah vzdelávania a potreby jeho účastníkov, oblasti však budú reflektovať aktuálne, strednodobé a dlhodobé potreby aktérov SCR ekosystému, t. j. najmä národnej úrovne prostredníctvom ÚOŠS, územnej samosprávy či záujmovej samosprávy. Program bude obsahovať aj praktickú formu prenosu vedomostí (tzv. knowledge transferu) zo zahraničia a úspešných príkladov dobrej praxe v dostatočnom rozsahu a obsahu. Zámerom programu je zvýšiť úroveň vedomostí SCR na technickej, ale i vedúcej pozícii (teda aj primátorov, starostov a županov) s cieľom zlepšovať spôsoby implementácie opatrení a tvorby politik na lokálnej úrovni. Program bude vytvorený a realizovaný s využitím aktivít a skúseností akademickej obce a existujúcich odborných kapacít v oblasti inteligentného rozvoja samospráv ako aj skúseností partnerských krajín a medzinárodných partnerov a spolupráce s nimi. Cieľom opatrenia nie je zvyšovať ani vyhlasovať výzvy zamerané na základné digitálne zručnosti v zmysle NSDZaAP.
Ciele opatrenia	• Zvyšovanie odbornej a kvalifikačnej úrovne zamestnancov samospráv vo vyššie uvedených oblastiach. • Budovanie odborných a analytických kapacít pre agendu inteligentného rozvoja samospráv na regionálnej úrovni primárne. • Podpora inovatívnych prístupov k riadeniu samosprávy, identifikácii výziev a navrhovaniu riešení.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Analýza relevantných pracovných činností zamestnancov a odborných kapacít samospráv, verejných poradenských centier, agentúr a iných poskytovateľov projektovej a odbornej podpory, ako základ na stanovenie štandardov vedomostí, nepokrytých/slabo pokrytých schopností, zručností, expertízy a kapacít, a konkretizáciu štruktúry obsahu vzdelávania. Analýza tiež zmapuje aktuálnu ponuku vzdelávania v tejto oblasti, dopyt po tomto vzdelávaní, jeho obsahovú relevantnosť a efektívnosť. • Návrh a realizácia vzdelávacích aktivít, resp. programu zameraného na inteligentné riadenie samospráv, implementáciu inteligentných riešení a inovácií a zároveň vzdelávanie v oblasti dát. Návrh zohľadní potreby samospráv, synergie s existujúcimi vzdelávacími aktivitami, všeobecný

	dopyt po takomto vzdelávaní a prispôsobí obsah, trvanie a formu/formy vzdelávania (formálne a neformálne vzdelávanie, a pod.)
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	- Počet relevantných subjektov z akademického sektora, neziskových organizácií, profesných združení, súkromného sektora a pod., zapojených do vzdelávacích aktivity / študijných program zameraných na rozvoj inteligentných miest a regiónov - 3 - Počet účastníkov v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy so zameraním na agendy inteligentných miest a regiónov - 50
Gestor / Spolugestor	MIRRI SR / MV SR
Ďalší partneri	ÚV SR, MŠVVŠ SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Akademické a vzdelávacie inštitúcie, samosprávy
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N03 Problematika inovácií vo verejnej správe a konceptu inteligentných miest a regiónov ako súčasť strategických dokumentov SR	
Popis opatrenia	Úprava inovácií vo verejnej správe a konceptu inteligentných miest a regiónov v kontexte strategických dokumentov SR súvisí s napĺňaním podmienky „Dobrá správa stratégie pre inteligentnú špecializáciu na národnej alebo regionálnej úrovni“ podľa politického cieľa 1 „Inteligentnejšia Európa vďaka inovácii, digitalizácii, hospodárskej transformácii a podpore malých a stredných podnikov“ v rámci P SK v programovom období 2021 – 2027. Okrem P SK významnú rolu zohráva aj <i>Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027</i>, ktorá môže pomôcť k dynamickému rozvoju obcí, miest a regiónov v SR. Opatrenie podporuje integráciu inovácií vo verejnej správe a konceptu inteligentných miest a regiónov v rámci Procesu podnikateľského objavovania (známeho ako EDP procesu) ako aj prípravy a definovania priorít inovačných, rozvojových a iných strategických dokumentov na miestnej a regionálnej úrovni (napr. smart stratégií, stratégie územného rozvoja, regionálnych inovačných stratégií, a pod.). Verejná správa ako významný partner a investor motivovaný snahou zohľadňovať technologické trendy a riešiť spoločenské výzvy môže v rámci EDP procesu definovať svoje výskumné/vývojové a inovačné priority a môže nadviazať spoluprácu s dôležitými aktérmi v oblasti VVal s cieľom implementovať konkrétne riešenia pre rozvoj inovačného ekosystému.
Ciele opatrenia	- Zvýšenie počtu aktérov, resp. inštitúcií verejnej správy, ktoré zahrnú tému inovácií vo verejnej správe do svojich strategických dokumentov a integrujú koncept inteligentných miest a regiónov do plánovania strategických investícií v regióne a zohľadnia pri príprave týchto aktivít kontinuálny EDP proces. - Zabezpečenie kontinuity, strategického plánovania a integrovaného prístupu k návrhu a realizácii projektov, riešení a investícií v oblasti inteligentných miest a regiónov v súlade s národnými a regionálnymi prioritami.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	Podpora analytických činností v súvislosti s realizáciou a/alebo aktualizáciou strategických dokumentov, aktualizovaním strategických dokumentov, ktoré zohľadňujú plánovanie investícií, opatrení a aktivít miest a/alebo regiónov SR s cieľom integrovať v nich inovácie vo

	verejnej správy a konceptu inteligentných miest a regiónov s cieľom podporiť systematický prístup k rozvoju tejto agendy. • Podpora aktivít súvisiacich so zabezpečením EDP procesu pri identifikácii najvýznamnejších perspektív pre rozvoj inovačného ekosystému a ekosystému inteligentných miest a regiónov v závislosti od potrieb relevantných aktérov v regióne. • Podpora aktivít v oblasti inovatívneho prístupu k zberu dát pre EDP, prepájanie a spolupráca aktérov, ktorí majú v danom regióne významné postavenie pre rozvoj a zavádzanie inovácií do verejnej správy a konceptu inteligentných miest a regiónov.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet podporených stratégií, analýz a štúdií v súvislosti s rozvojom inteligentných miest a regiónov - 16
Gestor	MIRRI SR
Ďalší partneri	ÚV SR
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N04	
Nástroj pre tvorbu a prioritizáciu projektov v oblasti inteligentného mesta/inteligentného regiónu	
Popis opatrenia	Aktuálne absentuje jednotný a praktický spôsob usmernenia tvorby rôznych projektov a iniciatív v oblasti inteligentných miest a regiónov. Ich kvalita tak často závisí najmä od dostupných zdrojov samospráv. Vzhľadom na predpokladaný vysoký počet projektov a iniciatív v nadchádzajúcom období, zabezpečenie praktického spôsobu kontroly kvality projektov a iniciatív pomôže zefektívniť proces prípravy a má potenciál pozitívne vplývať na dosahovanie ich cieľov a výstupov. Výstupom opatrenia bude usmernenie v procese prípravy, efektívnej a kontinuálnej analýzy a zvyšovania zrelosti projektov, ako aj prioritizácie projektov a investícií v oblasti inteligentných miest a regiónov. Zároveň bude vytvorený pomocný nástroj na analýzu pripravovaných projektov, resp. iniciatív v oblasti inteligentných miest a regiónov (tzv. check list). Koncept inteligentných miest a regiónov bude rozpracovaný predovšetkým na úrovniach: • špecifických cieľov a KPI pre jednotlivé oblasti, • činiteľov, ktoré budú podporovať napĺňanie vytvorenej vízie a cieľov, • bariér a rizík, ako aj návod pre ich mitigáciu.
Ciele opatrenia	• Podpora prípravy a realizácie projektov a investičných zámerov v rámci implementácie lokálnych stratégií a ich akčných plánov. • Efektívne investície v oblasti budovania inteligentných miest a regiónov, predovšetkým pre čerpanie finančných prostriedkov z opatrenia 1.2.2. P SK (vrátane IUI a UMR).
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Analýza ukazovateľov vybraných stratégií akčných plánov, indexov a pod. a navrhovanie opatrení na zlepšenie výkonnosti samospráv v týchto ukazovateľoch. • Vytvorenie pilotnej verzie usmernenia v procese prípravy, efektívnej a kontinuálnej analýzy a zvyšovania zrelosti projektov, ako aj prioritizácie projektov a investícií v oblasti inteligentných miest a regiónov. Počas realizácie tohto Akčného plánu bude pilotná verzia vyhodnotená a ďalej

	rozvinutá, resp. integrovaná do kľúčových hodnotiacich a rozhodovacích procesov implementácie P SK.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	Počet podporených projektov a iniciatív v oblasti inteligentných miest a regiónov - 26
Gestor	MIRRI SR
Ďalší partneri	Akademické a vzdelávacie inštitúcie, samosprávy, ÚV SR
Súvisiace strategické dokumenty	Národná stratégia pre výskum, vývoj a inovácie; najmä časť 3: Nasmerovanie zdrojov a úsilia.
Zdroj financovania	OP EVS; P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N05 Rozvoj prostredia pre zber, spracovanie a analytické využitie dát z inovatívnych riešení a podpora toku a výmeny dát medzi štátnou správou a samosprávou	
Popis opatrenia	Výmena dát a informácií medzi štátnou správou a samosprávou v súčasnosti vyžaduje nadmerné množstvo personálnych kapacít zamestnancov samosprávnych úradov. V prostredí samospráv túto situáciu komplikuje aj fakt, že orgány miestnej a regionálnej samosprávy často generujú alebo pracujú s novými typmi dát, pre ktoré absentuje jednotný postup a prostredie pre ich tvorbu, spracovanie a agregáciu. Výsledkom opatrenia bude rozvoj prostredia pre zber, spracovanie, analytické a agregované využitie dát samosprávou a tvorby nových dát, najmä z inovatívnych riešení nad rámec konvenčnej agendy samospráv – v podobe konkrétnej jednotnej dátovej platformy, resp. zariadenia architektúry, rozhraní a funkcionalít takejto otvorenej a modulárnej platformy pre maximálne využitie a synergie s existujúcimi/implementovanými riešeniami aj prostredníctvom komerčných dodávateľov. Opatrenie zároveň podporí obojsmernú výmenu dát medzi samosprávou a štátnou správou a prepojenie existujúcich štátnych informačných systémov na platformu umožní ÚOŠS a ďalším inštitúciám štátnej správy prístup k existujúcim dátam a podporí výmenu dát medzi samosprávou a štátnou správou. Súčasťou opatrenia bude aj podpora implementácie navrhnutého riešenia.
Ciele opatrenia	• Rozšírenie možností pre samosprávy pri systematickom zbere, spracovaní a analýze dát z inovatívnych riešení a podpory ich implementácie. • Zefektívniť plánovacie a rozhodovacie procesy samosprávy a VÚC a umožniť vytvárať kvalifikované rozhodnutia na základe získaných a vyhodnotených dát. • Znížiť administratívnu záťaž samosprávnych úradov prostredníctvom integrácie dát z inovatívnych riešení inteligentného riadenia a informačných systémov štátnej správy v rámci jednotného prostredia. • Posilňovať povedomie o existujúcich a nových dátových registroch a informačných systémoch. Podpora dobudovania ucelených dátových sád (najmä z inovatívnych riešení) na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni a systému ich pravidelného zberu a aktualizácie.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Zmapovanie a analýza aktuálneho stavu využitia dátovo-analytických a integračných platforiem na území SR spolu s ich špecifikami, najmä funkcionalít, technických požiadaviek a požiadaviek na interoperabilitu a/alebo integráciu s existujúcimi platformami, IS, analytickými a modelovacími nástrojmi (napr. KAV⁶⁹ a iné), ako aj rozsahu prístupnosti platformy v rámci SR. • Navrhnutie detailného konceptu a architektúry a následný rozvoj optimálneho prostredia pre zber, spracovanie a analytické využitie dát a podpora toku a výmeny dát medzi štátnou správou a samosprávou (najmä dát z inovatívnych riešení nad rámec konvenčnej agendy samospráv).

⁶⁹ KAV, resp. *Konsolidovaná analytická vrstva* - využitie dát pre zlepšenie fungovania inštitúcií verejnej správy - projekt MIRRI SR, ktorého cieľom je priniesť nové spôsoby využitia údajov, ktoré má SR k dispozícii. Má pomôcť vybraným inštitúciám verejnej správy vo vybraných otázkach dátovej infraštruktúry v záujme lepšieho využitia analytických údajov v rozhodovacích procesoch verejnej správy.

	• Podpora tvorby/implementácie nástrojov a riešení pre integráciu, spracovanie a analyzovanie interných relevantných dát z inovatívnych riešení, vrátane dát slúžiacich na riadenie organizácií zriadených a založených samosprávou za účelom podpory inteligentného riadenia (vrátane rozhodovania založeného na dátach). • Zavádzanie navrhnutých otvorených dátových platforiem so zameraním na dáta z inovatívnych riešení nad rámec konvenčnej agendy v rámci miestnej a regionálnej samosprávy vrátane modulárnych platforiem s integračným potenciálom, napríklad formou otvorených API. • Poskytnutie podpory pre projekty zamerané na dobudovanie ucelených dátových sád (najmä inovatívnych riešení) na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni a systému ich pravidelného zberu a aktualizácie. Súčasťou bude zabezpečenie odborných kapacít, zdieľaných služieb a technickej podpory.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet zavedených riešení na národnej, regionálnej a/alebo lokálnej úrovni - 4 • Počet informačných aktivít zameraných na ciele a aktivity opatrenia - 4
Gestor / Spolugestor	MIRRI SR / DEÚS, ÚV SR
Ďalší partneri	ÚOŠS, samosprávy, ŠÚ SR, ÚpÚPaV SR
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N06 Rozvoj systému zberu a spracovania priestorových informácií a ich sprístupnenie pre rozhodovanie miest a krajov	
Popis opatrenia	Pre úspešné plánovanie investícií a rozvoja miest a krajov je nevyhnutné disponovať aktuálnymi a podrobnými priestorovými dátami o území, jeho obyvateľoch a prostredí. Mnohé z týchto dát už dnes existujú naprieč rôznymi registrami, databázami či štatistikami, ich praktická využiteľnosť je však v mnohých prípadoch obmedzená vzhľadom na ich nedostatočné spracovanie pre analytické potreby, granularitu a lokalizáciu, kvalitu či frekvenciu aktualizácie. Dôvodom rozvoja informačných systémov je potreba inventarizácie, zhromažďovania, triedenia, vyberania a prezentovania údajov. Plánovanie, riadenie a rozhodovanie na základe dát na národnej úrovni a úrovni samospráv podporí rozšírenie využívania geografických informačných systémov (GIS). Prepojenie existujúcich dátových zdrojov spolu s vlastnými mapovými portálmi miest a regiónov umožnia lepšie predpovedať vývoj, plánovať ďalší rozvoj a robiť informované rozhodnutia v danom území. Súčasťou opatrenia bude inventarizácia mapových a dátových podkladov a metodické usmernenie rozvoja GIS na Slovensku, po vzore existujúcich GIS na území SR a v súlade s EÚ smernicami (napr. INSPIRE) a praxou. Opatrenie bude komplementárne k opatreniu N05, a to so špecifickým zameraním na rozvoj a využívanie GIS podkladov vrátane budovania kapacít a povedomia o prínosoch využívania GIS mapových vrstiev pri práci samospráv.
Ciele opatrenia	• Podporiť rozvoj, tvorbu automatizovaného (automaticky a pravidelne aktualizovaného) a využívanie systému pre zber, spracovanie a vyhodnocovanie GIS mapových údajov v mestách. • Umožniť zástupcom miest a krajov robiť kvalifikované strategické, riadiace a plánovacie rozhodnutia v území na základe podrobných a aktuálnych údajov v kontexte daného územia. • Podporiť dobudovania ucelených dátových sád na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni a systému ich pravidelného zberu a aktualizácie. • Podporiť budovanie infraštruktúry pre zavádzanie nových technológií.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Analýza aktuálneho stavu regionálnej priestorovej a otvorenej infraštruktúry priestorových informácií v prostredí SR a existujúcich GIS iniciatív, existujúcich mapových výstupov a geo-priestorových dát v kontexte inventarizácie iniciatívy INSPIRE (a výstupov projektov ESPUS⁷⁰ a JPPÚS⁷¹). Súčasťou bude ďalší rozvoj repozitára dostupných priestorových dát, primárne v prostredí SR (v nadväznosti na výstupy projektu ESPUS) a rozvoj konceptu a metodického usmernenia tvorby GIS na Slovensku, po vzore existujúcich GIS na území SR a v súlade s EÚ smernicami (napr. INSPIRE) a praxou. Koncept vyhodnotí vhodnosť a prípadne kroky pre rozvoj národnej integračnej platformy pro priestorové informácie (resp. vhodnej alternatívy, ako napr. formou synergií s existujúcimi integračnými platformami a výstupmi opatrenia N05). • Realizácia projektov na rozvoj GIS v prostredí SR, resp. územných samospráv v súlade s navrhnutým konceptom a metodickým usmernením, vrátane technickej podpory implementácie a budovania kapacít pre rozvoj a využívanie GIS.

⁷⁰ Projekt MD SR – OP II: <https://inspiresr.sazp.sk/projekty/espus>

⁷¹ MŽP SR – OP EVS: <https://inspiresr.sazp.sk/projekty/jppus>

Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Podiel počtu samospráv využívajúcich priestorové informácie sa zvýši o 15 %, • Počet podporených aktivít na rozvoj GIS platforiem a využívanie priestorových informácií v praxi - 8
Gestor / Spolugestor	MIRRI SR / DEÚS
Ďalší partneri	MŽP SR, ŠÚ SR, ÚGKK SR, ÚV SR, ÚpÚPaV SR, akademické a vzdelávacie inštitúcie, samosprávy
Typ opatrenia	Organizácia
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N07 Metodický rámec pre inteligentné riadenie v samospráve podporené dátami	
Popis opatrenia	Dáta – vrátane dát z inovatívnych riešení - sú pre kvalitný a bezproblémový chod, riadenie a plánovanie rozvoja obcí, miest a regiónov kľúčovým faktorom. Ich spracovanie a analýza si však vyžaduje systematický prístup už v momente ich tvorby. Metodický rámec poskytne usmernenie a nastaví jednotný postup pre systematickú tvorbu, spracovanie, analýzu a agregáciu nových typov dát a dátových sád, najmä z inovatívnych riešení nad rámec konvenčnej agendy samospráv, v súlade so zákonnými povinnosťami a usmerneniami. Predmetný metodický rámec poskytne odporúčania konkrétnych dátových sád v rámci inovatívnych riešení inteligentných miest a regiónov pre plánovacie, riadiace a rozhodovacie procesy samosprávy a na národnej úrovni, ako aj informácie o tom ako treba dáta tvoriť – ich štruktúre a štandardoch ich tvorby, možnosti ich využitia. Metodický rámec bude vychádzať zo skúseností a potrieb samospráv a aktérov na národnej úrovni, nadviaže a integruje v sebe existujúce iniciatívy SR a EÚ v oblasti štandardizácie dát a zároveň bude rešpektovať aktuálne štandardy a trendy EÚ v oblasti otvorených dát a bezplatného prístupu k údajom. Súčasťou opatrenia budú aj aktivity zamerané na nastavenie periodického procesu katalogizácie dátových sád vo vybraných oblastiach, vzdelávacie a podporné aktivity na zabezpečenie súladu pripravovaných projektov s metodickým rámcom.
Ciele opatrenia	• Zvýšiť koordináciu systematického zberu, spracovania a analýz dát – najmä z inovatívnych riešení nad rámec konvenčnej agendy samospráv. • Podporiť interoperabilitu a štandardizáciu vytváraných dát a analytických výstupov najmä z inovatívnych riešení nad rámec konvenčnej agendy samospráv a poskytnutie metodologickej podpory pri príprave a implementácii riešení/projektov. • Podporiť zdieľanie dátových sád a dátovej základne medzi samosprávami, súkromným sektorom, mimovládnyimi organizáciami, akademickými a vzdelávacími inštitúciami, tretím sektorom a občanmi SR • Zefektívniť plánovacie a rozhodovacie procesy samosprávy a VÚC za použitia celonárodne integrovaných a prepojených dát a dát z inovatívnych riešení nad rámec konvenčnej agendy samospráv podporujúcich inteligentné riadenie. • Zefektívniť plánovacie a rozhodovacie procesy samosprávy za použitia nástrojov a riešení pre integráciu, spracovanie a analyzovanie dát, vrátane dát slúžiacich na riadenie organizácií zriadených a založených samosprávou za účelom podpory inteligentného riadenia (vrátane rozhodovania založeného na dátach). • Posilňovať povedomie o existujúcich a nových dátových sádach, informačných systémoch, otvorených dát a bezplatného prístupu k nim, a zvyšovať odbornosť kapacít na národnej a samosprávnej úrovni.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Zmapovať a analyzovať momentálne tvorené a využívané datasety, najmä týkajúce sa témy inteligentných a inovatívnych miest a regiónov v prostredí samosprávy SR, a tiež osvedčené datasety zo zahraničia. • Nadviazať na výstupy a plánované aktivity MIRRI SR - Publikačné minimum samosprávy so zameraním na high value datasety.

	• Vytvoriť metodický rámec pre inteligentné riadenie v samospráve podporené dátami, vrátane katalógu dátových sád a jeho periodickej aktualizácie. • Zabezpečiť adekvátnu úroveň vzdelávacích aktivít k vytvorenému rámcu pre odborné kapacity, naprieč samosprávou a na národnej úrovni. • Popularizačné aktivity.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet popularizačných a vzdelávacích aktivít zameraných na inteligentné riadenie v samospráve na základe dát – 4
Gestor / Spolugestor	MIRRI SR
Ďalší partneri	ÚV SR, MV SR, samosprávy, mimovládne a záujmové združenia v oblasti IT, ŠÚ SR
Zdroj financovania	OP EVS, P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N08	
Podpora zdieľania a škálovania informačných systémov a inteligentných riešení pre samosprávy	
Popis opatrenia	Medzi popredné riziká celoplošnej podpory implementácie IKT riešení v prostredí samospráv na Slovensku – vrátane riešení inteligentných miest a regiónov - je nedostatočné zabezpečenie využívania synergií medzi samosprávami, resp. nedostatočná koordinácia a komplexný prístup k implementácii takýchto riešení. Jedným z efektívnych spôsobov na podporu zdieľania a škálovania informačných systémov a inteligentných riešení pre samosprávy je využitie verejných licencií. Licenčné podmienky niektorých typov verejných licencií môžu nadobúdateľa takejto licencie oprávňovať riešenie alebo IS používať, sublicencovať, upravovať, rozvíjať alebo inak meniť, pričom ďalším benefitom je možnosť efektívnejšie predchádzať vendor lock-in rizikám. Opatrenie ma za cieľ zvýšiť povedomie a využívanie verejnej licencie Európskej únie (EURL), resp. podobných verejných licencií, pri vývoji a implementácii inovatívnych IKT v prostredí samosprávy. Výsledkom bude podpora škálovania resp. maximalizácia využitia implementovaných IS a inteligentných riešení pre samosprávy, v zmysle rozsahu práv udelených takýmito licenciami. Súčasťou opatrenia je aj podpora katalogizácie existujúcich open source IS, digitálnych nástrojov a inteligentných riešení pre samosprávy, napr. s licenciou poskytnutou podľa EURL, príp. podobných verejných licencií.
Ciele opatrenia	• Zvyšovať povedomie o existujúcich open source riešeniach s potenciálnym ďalším využitím v oblasti inteligentných miest a regiónov, ako aj výhodách verejných licencií a spôsoboch ich využitia pri príprave projektov IKT v oblasti inteligentných miest a regiónov • Znižovať riziká nízkej efektívnosti obstarávaní a rozvoja IS, digitálnych nástrojov a inteligentných riešení pre samosprávy
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Aktivity zamerané na rozvoj a zvyšovanie využívania katalogizácie existujúcich open source IS, digitálnych nástrojov a inteligentných riešení pre samosprávy s licenciou poskytnutou podľa EURL, príp. podobných verejných licencií (synergicky s rozvojom datasetu Otvorené zdrojové kódy IS VS⁷² a centrálného repozitáru zdrojových kódov v rámci Open Data 2.0.), s cieľom samosprávam umožniť využívať, sublicencovať,

⁷² <https://data.gov.sk/dataset/otvorene-zdrojove-kody-isvs-2022-09-17> .

	upravovať, rozširovať, alebo inak modifikovať open source implementované IS a inteligentné riešenia pre samosprávy. • Popularizačné a vzdelávacie aktivity spojené s využívaním a tvorbou/obstarávaním open source riešení.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet popularizačných a vzdelávacích aktivít spojených s využívaním a tvorbou open source riešení - 5
Gestor / Spolugestor	MIRRI SR
Ďalší partneri	samosprávy, DEUS, ÚOŠS, ÚV SR
Súvisiace strategické dokumenty	AP DTS 2023-2026; Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030
Zdroj financovania	Bez dopadov na rozpočet (ako súčasť opatrení zameraných na digitalizáciu verejnej správy)

OPATRENIE N09 Podpora využívania inovatívnych foriem, nástrojov a procesov verejného obstarávania pre riešenia inteligentných miest a regiónov	
Popis opatrenia	V súčasnosti platná legislatíva na európskej aj národnej úrovni umožňuje využívanie rôznych foriem verejných obstarávaní a kritérií pri výbere dodávateľov. Mnohé z nich však v podmienkach SR nie sú vzhľadom na ich zložitosť, personálnu náročnosť či špecifickosť dostatočne aplikované v praxi. V spolupráci s Úradom pre verejné obstarávanie budú do praxe zavádzané moderné spôsoby verejného obstarávania zohľadňujúce špecifický charakter obstarávania inovácií a inteligentných riešení. V spolupráci so samosprávami budú pravidlá, postupy, nástroje a procesy pilotne overené v praxi a skúsenosti z pilotných obstarávaní budú využité v rámci vzdelávacích a publikačných aktivít a budú zdieľané s ostatnými samosprávami. Súčasťou opatrenia bude zborník príkladov dobrej praxe inovatívnych foriem verejných obstarávaní zameraných na inovácie a inteligentné riešenia týkajúce sa témy inteligentných miest a regiónov a vytvorenie prehľadu technických a legislatívnych požiadaviek a odporúčaní, ktorý jednoduchou a užívateľsky nenáročnou formou poskytne verejným obstarávateľom informačnú bázu, z ktorej budú môcť vychádzať pri implementácii budúcich inovatívnych a inteligentných riešení. Opatrenie nadviaže a využije výstupy opatrení N05, N06, N07 a N10.
Ciele opatrenia	• Zvyšovať využívanie inovatívnych foriem verejného obstarávania samosprávami, najmä pre účely budovania inteligentných miest a regiónov v prostredí SR. • Podporiť pilotovanie a škálovanie inovatívnych riešení pre samosprávy. • Zabezpečiť užívateľsky prístupný, zrozumiteľný a efektívny transfer vedomostí, poznatkov, skúseností a príkladov dobrej praxe v oblasti využívania inovatívnych metód obstarávania. • Budovať kapacity verejných obstarávateľov najmä pre účely rozvoja inteligentných miest a regiónov v prostredí SR.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Vytvoriť postupy, usmernenia a tzv. best practices verejného obstarávania zohľadňujúce špecifický charakter obstarávania inovatívnych a inteligentných riešení, na základe konkrétnych verejných obstarávaní. • Zanalyzovať a zaviesť do slovenskej praxe vhodné inovatívne, transparentné formy dialógu obstarávateľov s dodávateľmi a získavania poznatkov od potenciálnych dodávateľov (napr. metóda <i>meet the supplier</i>, platforma pre transparentný dialóg). • Vytvoriť zborník príkladov dobrej praxe inovatívnych foriem VO zameraných na inovácie a inteligentné riešenia týkajúce sa témy inteligentných miest a regiónov, a sprístupňovať prehľad príkladov dobrej praxe, osvedčených postupov za účelom zdieľania skúseností. • Poskytovať podporu a metodické usmerňovanie samospráv vo využívaní inovatívnych foriem verejného obstarávania, napr. prostredníctvom odborných kapacít, vzdelávania a workshopov, a praktickej aplikácie inovatívnych foriem VO v oblasti inteligentných miest a regiónov.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet vzdelávacích aktivít a workshopov praktickej aplikácie inovatívnych foriem VO v oblasti inteligentných miest a regiónov - 8 • Počet vytvorených postupov, usmernení, praktických príkladov verejného obstarávania inovatívnych a inteligentných riešení s vysokou priadnou hodnotou pre realizačnú prax - 6

	Zborník príkladov dobrej praxe inovatívnych foriem VO zameraných na inovácie a inteligentné riešenia týkajúce sa oblastí inteligentných miest a regiónov
Gestor / Spolugestori	MIRRI SR / ÚVO, ÚV SR
Ďalší partneri	Samosprávy
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N10 Podpora testovacích prostredí pre vznik, testovanie/experimentovanie a škálovanie inovatívnych riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov	
Popis opatrenia	Testovanie inovácií a inovatívnych riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov v reálnom prostredí pred uvedením do praxe sa v SR realizuje len výnimočne, resp. skôr v súkromnom sektore. Zároveň aktuálne modely inkubácie, podpory výskumu, vývoja a následnej pilotnej prevádzky sú orientované na oblasť inteligentných miest a regiónov alebo s priamym zapojením samospráv len vo výnimkách. V rámci opatrenia vznikne rámcový koncept implementácie efektívneho modelu testovacieho prostredia, ktorý bude slúžiť na podporu prostredia na testovanie/experimentovanie a zavádzanie nových inovatívnych riešení a postupov v reálnom prostredí samospráv, resp. ich území. Rámcový koncept a zameranie testovacieho prostredia bude reflektovať potreby a prioritné oblasti samospráv a územia SR. Podpora vzniku a fungovania testovacích prostredí pomôže nastaviť a zefektívniť proces kolaboratívneho rozvoja riešení zložitých spoločenských potrieb, po vzore konceptu „Living labs“, resp. „Test beds“ využívaných v popredných krajinách v oblasti inteligentných miest a regiónov. Vďaka zapojeniu verejnej správy bude proces testovania/experimentovania a škálovania riešení ako cieľ opatrenia zameraný aj na procesy verejnej správy súvisiace s potenciálnou následnou implementáciou, resp. škálovaním riešenia, potrebné zmeny procesov, súvisiace dopady na aktuálne fungovanie samosprávy a pod. Opatrenie má ambíciu podporiť aj vznik experimentálne regulačných prostredí s priamym zapojením samospráv/verejnej správy, tzv. regulačné sandboxy – kontrolované prostredie, ktoré na obmedzený čas pred uvedením na trh alebo do prevádzky uľahčuje testovanie, validáciu a škálovanie inovatívnych riešení. Zároveň podporí výmenu skúseností a vznik „úložiska pozitívnych a negatívnych poznatkov/lessons learned“. Opatrenie je zamerané na podporu penetrácie inovatívnych riešení do praxe v prostredí samospráv a verejnej správy, s ich aktívnou účasťou. Realizácia opatrenia zohľadní synergie s relevantnými existujúcimi a plánovanými formami podpory, a zároveň týmto opatrením nie je dotknutá tvorba a podpora regulačných experimentálnych prostredí pre využitie AI v iných oblastiach ako sú inteligentné mestá a regióny, tak ako je uvedené v AP DTS 2023 - 2026.
Ciele opatrenia	Podporiť systematický prístup a vytvoriť podmienky pre testovanie inteligentných a inovatívnych riešení v prostredí slovenských miest, obcí a regiónov.

	• Efektívne využitie existujúcej VVal infraštruktúry (v súlade so Slovenskou Cestovnou mapou výskumných infraštruktúr 2020 – 2030⁷³ a ESFRI⁷⁴ iniciatívou v záujme budovania udržateľnej siete s presahom na medzinárodnú konkurencieschopnosť) a prepojenie s inovačným ekosystémom v území SR pre testovanie a pilotovanie inteligentných riešení, ich prípravu na nasadenie do praxe. • Uľahčenie zavádzania komplexných inovatívnych riešení pre samosprávy vo vybraných oblastiach ako napr. IKT, mobilita, zlepšenie kvality života občanov a procesov samospráv. • Zabezpečenie synergie medzi špecificky zameranými testovacími prostrediami v oblasti inteligentných miest a regiónov naprieč SR. • Podpora interdisciplinárnej spolupráce medzi samosprávami, súkromným sektorom, mimovládnyimi organizáciami, akademickými a vzdelávacími inštitúciami, tretím sektorom a občanmi SR. • Podpora zavádzania inteligentnej regulácie v mestách a regiónoch (regulačné sandboxy).
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Zmapovanie a analýza vybraných aktérov VVal a vhodnej VVal infraštruktúry (vrátane novovzniknutých aktérov, platforiem, centier, HUB-ov a pod.), ich (potenciálnej) pridanej hodnoty v oblasti inteligentných miest a regiónov vrátane analýzy potenciálnych nedostatkov/potrieb na zvýšenie inovačnej výkonnosti. Príprava a validácia návrhu rámcového konceptu implementácie efektívneho modelu testovacieho prostredia (tzv. Living Lab, resp. živého laboratória) zameraného na vznik, testovanie/pilotovanie a škálovanie inovatívnych riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov. Súčasťou bude aj návrh lokalizácie aktivít testovacieho prostredia (vrátane vhodnej fyzickej infraštruktúry), modelu riadenia, aktivít a procesov testovacieho prostredia, koordinácie a súvisiacej spolupráce medzi samosprávami a akademickým, výskumno-vývojovým a inovačným sektorom v danom území, naprieč SR a potenciálne aj s využitím medzinárodných/cezhraničných partnerstiev. • Podpora aktivít testovacieho prostredia v zmysle aktivít definovaných v P SK, v súlade s validovaným návrhom rámcového konceptu, odporúčanými investíciami, kapacitami a procesmi. Súčasťou bude aj podpora testovania pilotných a inovatívnych riešení v mestách a regiónoch, s využitím testovacích prostredí a ich implementácia v praxi. • Aktivity zamerané na budovanie vedomostnej základne a systematizácie zdieľania skúseností a poznatkov vo verejnej správe, v oblasti podpory a rozvoja inteligentných miest a regiónov, potenciálne aj implementácia inteligentnej regulácie v mestách a regiónoch (regulačné sandboxy).
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet relevantných subjektov z akademického sektora, neziskových organizácií, profesných združení, súkromného sektora a pod., zapojených

⁷³ Cestovná mapa výskumných infraštruktúr - SK VI Roadmap 2020 – 2030: <https://www.minedu.sk/cestovna-mapa-vyskumnych-infrastruktur-sk-vi-roadmap-2020-2030/>.

⁷⁴ ESFRI predstavuje strategický nástroj na rozvoj vedeckej integrácie Európy a posilnenie jej medzinárodného dosahu. Konkurencieschopný a otvorený prístup k vysokokvalitným výskumným infraštruktúram podporuje a porovnáva kvalitu činností európskych vedcov a priťahuje najlepších výskumných pracovníkov z celého sveta. Viac informácií k ESFRI je k dispozícii tu: www.esfri.eu, resp. tu: <https://www.esfri.eu/esfri-roadmap>.

	do testovania/experimentovania a škálovania inovatívnych riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov - 18, • Počet samospráv zapojených do živých laboratórií - 6 • Počet podporených pilotných a inovatívnych riešení v mestách a regiónoch - 12
Gestor / Spolugestor	MIRRI SR / ÚV SR
Ďalší partneri	MŠVVŠ SR, Akademické, vzdelávacie a výskumné inštitúcie, samosprávy, súkromný sektor
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

OPATRENIE N11 Podpora inovatívnych firiem a malých a stredných podnikov pri vývoji a implementovaní inovatívnych riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov	
Popis opatrenia	Podpora inovatívnych firiem, startupov a MSP na podporu vývoja, testovania a škálovania inovatívnych riešení, vrátane riešení aplikovateľných v oblasti inteligentných miest a regiónov tvorí súčasť komplexnej podpory spojenej s posilňovaním inteligentného rozvoja v SR. Cieľom tohto opatrenia je umožniť aj experimentovanie, a/alebo pilotnú prevádzku inovatívnych a inteligentných riešení a nových technológií v prostredí samosprávy, resp. s preukázateľnou pridanou hodnotou pre samosprávy, územný alebo regionálny rozvoj, ktorá môže byť podporená v rámci nástrojov určených pre inovatívne firmy a MSP v rámci oblastí vymedzených v RIS3. Navrhované opatrenie bude komplementárne k opatreniu N10 predmetného Akčného plánu, ako aj existujúcim alebo plánovaným formám podpory, ako napr. investície POO SR a opatrenia AP DTS 2023 – 2026, ktorý sa zameriava najmä na digitálnu transformáciu podnikov, resp. digitalizáciu a zvýšenie základnej digitálnej intenzity súkromného sektoru.⁷⁵
Ciele opatrenia	• Zvýšenie inovačného výkonu MSP a vznik nových podnikov v oblasti inovácií, inteligentných miest a regiónov, a pod. • Zvýšenie zavádzania inovatívnych riešení do praxe a s tým súvisiacich aktivít. • Podpora experimentovania s inovatívnymi riešeniami a novými technológiami, podpora testovania a škálovania inovatívnych riešení inovatívnych firiem, startupov a MSP so zameraním na inovatívne a inteligentné riešenia v prostredí samosprávy.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Zapojenie subjektov so zameraním na inovatívne a inteligentné riešenia v prostredí samosprávy do diskusií so subjektami súkromného sektora – najmä inovatívnych firiem, startupov a MSP, neziskových organizácií, profesných združení, akademického sektora a pod., pri dizajnovaní podporných mechanizmov. • V rámci finančnej a nefinančnej podpory pre inovatívne firmy startupy a MSP pri experimentovaní s inovatívnymi riešeniami a novými technológiami zabezpečiť možnosť podpory aj pre implementáciu inovatívnych a inteligentných riešení v prostredí samosprávy – pilotné nasadenia riešení (resp. aktivity na preukázania pridanej hodnoty riešení – štúdie uskutočniteľnosti a pod.), pri ktorých je preukázateľný potenciál návratnosti, ďalšieho rozšírenia v území, a škálovania riešení.
Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	Inovatívne firmy, startupy a MSP podporené pri experimentovaní s inovatívnymi riešeniami a novými technológiami, implementovaní inovatívnych a inteligentných riešení v prostredí samosprávy - 6
Gestor / Spolugestor	MH SR / MIRRI SR, ÚV SR
Ďalší partneri	samosprávy, SIEA, relevantné subjekty z akademického sektora, neziskových organizácií, profesných združení, súkromného sektora a pod.
Súvisiace strategické dokumenty	P SK, POO, AP DTS 2023 - 2026, SK RIS3 2021+
Zdroj financovania	POO, P SK, PO1, opatrenie 1.1.1.

⁷⁵ POO v gescii ÚV SR plánuje podporiť spoluprácu firiem, akademického sektora a organizácií výskumu a vývoja formou tzv. digitálnych voucherov, ktoré sú zamerané na stimulovanie digitalizácie služieb a procesov u MSP prostredníctvom širokého okruhu poskytovateľov vrátane samospráv.

OPATRENIE N12 Podpora spolupráce s medzinárodnými organizáciami, sieťami a platformami a internacionalizácia smart riešení	
Popis opatrenia	Momentálne nie je na národnej úrovni systematicky zastrešovaná spolupráca v oblasti SCR, prenos skúseností a koordinácia aktivít so zahraničnými inštitúciami. Zároveň v porovnaní s inými členskými štátmi EÚ a ich mestami a regiónmi SR využíva potenciál medzinárodnej spolupráce skôr pasívne, príležitostne a nekoordinovane. Podpora členstva SR v relevantných organizáciách, sieťach a platformách spolupráce v oblasti inteligentných miest a regiónov a zároveň podpora členstva slovenských samospráv v európskych a medzinárodných zoskupeniach miest a regiónov predstavuje optimálny nástroj ako iniciovať, rozvíjať a upevňovať vzťahy s partnermi zo zahraničia a súčasne ťažiť z inšpirácie príkladmi osvedčenej praxe pri adresovaní konkrétnych problémov, s ktorými sa úspešne vysporiadali partneri na európskej a medzinárodnej scéne, resp. ktoré aktuálne riešia. Súčasťou opatrenia bude aj podpora internacionalizácie a exportu na Slovensku vyvíjaných inovatívnych riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov na relevantných fórach a vo vybraných krajinách.
Ciele opatrenia	• Podpora koordinácie kľúčových aktérov SR pri spolupráci s medzinárodnými organizáciami, sieťami a platformami. • Podpora aktivít sieťovania slovenských samospráv so zahraničnými partnermi v oblasti inteligentných miest a regiónov, výmeny skúseností so zahraničnými partnermi a prenášania dobrej praxe zo zahraničia do praxe v rámci SR. • Zvyšovanie zapájania slovenských samospráv do medzinárodných projektov a iniciatív v oblasti inteligentných miest a regiónov v rámci existujúcich medzinárodných partnerstiev a zoskupení, napr. V4, EÚ, a pod. • Podpora exportných aktivít a prezentovania na Slovensku vyvíjaných inovatívnych riešení v oblasti inteligentných miest a regiónov.
Aktivity pre naplnenie cieľov opatrenia	• Zmapovanie a analýza vybraných medzinárodných organizácií, sietí a platforiem v oblasti inteligentných miest a regiónov, a partnerských krajín strategického významu pre SR v tejto oblasti. • Návrh a implementácia efektívneho modelu koordinácie kľúčových aktérov SR pri spolupráci s vybranými medzinárodnými organizáciami, sieťami a platformami v oblasti inteligentných miest a regiónov. Koordinácia využije synergie s aktivitami siete ekonomických diplomatov a iných relevantných aktérov SR v kľúčových krajinách. • Aktivity zamerané na koordinované sieťovanie aktérov SR s partnermi z iných krajín s cieľom prenosu vedomostí a realizácia cezhraničných projektov v tejto oblasti. • Aktivity zamerané na internacionalizáciu a export inovatívnych riešení vyvíjaných na Slovensku v oblasti inteligentných miest a regiónov na relevantných fórach, vo vybraných krajinách a ako súčasť podnikateľských misií, s využitím propagačných prostriedkov, digitálnych nástrojov a prvkov roadshow.

Merateľné ukazovatele implementácie akčného plánu	• Počet aktivít zameraných na koordinované sieťovanie aktérov SR s partnermi z iných krajín - 3 • Počet samospráv zapojených do medzinárodných projektov a iniciatív v oblasti inteligentných miest a regiónov - 8
Gestor / Spolugestor	MIRRI SR / MZVEZ, SARIO
Ďalší partneri	ÚV SR, Samosprávy, Stále zastúpenie SR / samospráv pri EÚ
Zdroj financovania	P SK, PO1, opatrenie 1.2.2.

PRÍLOHA Č. 2: PREHĽAD EXISTUJÚCICH OPATRENÍ S POTENCIÁLNYM DOSAHOM NA ROZVOJ INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV

OPATRENIE E01	
Mobilné ID ako nástroj participácie a komunikácie medzi mestami a obyvateľmi	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Projekt „Slovensko v mobile“, aktuálne v realizácii v gescii MIRRI SR (Slovensko IT, a. s.), vytvorí rozhranie pre natívne mobilné aplikácie a ponúkne riešenie, ktoré poskytne sadu nástrojov na rýchle a efektívne vybudovanie vlastných mobilných aplikácií využívajúcich spoločný framework mobilných eGOV služieb štátu. Tým sa otvorí trh s využívaním nástrojov mobilného ID pre podporu participácie v samospráve alebo ďalších nástrojov na verifikovanú komunikáciu obyvateľov so samosprávou. Mobilné ID otvorí samosprávam možnosti pre vývoj aplikácií s jednoduchým overením totožnosti pri digitálnej komunikácii s obyvateľmi, napr. pri participatívnom hlasovaní alebo rozhodovaní o plánovaných investíciách.
Ciele opatrenia	Cieľom projektu „Slovensko v mobile“ je v prvom rade: • Zjednodušenie komunikácie obyvateľov so štátom a verejnými inštitúciami prostredníctvom mobilného zariadenia a v nadväznosti na tento projekt opatrenie umožní tvorbu aplikácií využívajúcich mobilné ID pre rozvoj participatívnych nástrojov a služieb miest a krajov.
Gestor	MIRRI SR
Súvisiace strategické dokumenty	Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 POO SR - Komponent 17: Digitálne Slovensko (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika)
Zdroj financovania	Štátny rozpočet
Termín realizácie	2021 - 2023

OPATRENIE E02	
Publikačné minimum pre samosprávy	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Samosprávy pri výkone svojich funkcií a poskytovaní verejných služieb prichádzajú do kontaktu, využívajú či priamo generujú veľké množstvo dát, pričom rozsah, kvalita, pravidelnosť či granularita, v akej ich sprístupňujú na ďalšie využitie alebo analytické spracovanie sa naprieč samosprávami líši. Takéto dáta sú potom len veľmi ťažko spracovateľné a vzájomne kompatibilné alebo porovnateľné. Opatrenie Publikačné minimum pre samosprávy predstavuje vytvorenie zoznamu odporúčaných datasetov a štruktúry, v akej by ich samosprávy mali zverejňovať. Publikačné minimum pre samosprávy patrí medzi strategické priority informatizácie verejnej správy v oblasti sprístupňovania otvorených údajov. Cieľom je, aby organizácie územnej samosprávy, podľa ich povinností, sprístupnili definovanú množinu údajov – i. e. datasetov vo formáte otvorených údajov, t. j. v definovanej forme a definovaným spôsobom.
Ciele opatrenia	• Vytvoriť a naplňať jednotný katalóg otvorených údajov samospráv. • Zabezpečiť jednotný formát, pravidelnú aktualizáciu a vzájomnú zlučiteľnosť otvorených údajov samospráv pre ich ďalšie spracovanie.
Gestor	MIRRI SR
Súvisiace strategické dokumenty	Strategická priorita Otvorené údaje
Zdroj financovania	Štátny rozpočet / interné kapacity
Termín realizácie	Od začiatku roka 2023

OPATRENIE E03 Zákon o údajoch	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	V legislatíve SR nie je upravený právny základ usmerňujúci prácu orgánov štátnej a verejnej správy s dátami, resp. ich prístup k správe, generácii či zverejňovaniu otvorených dát. Samosprávy vo svojich projektoch aplikujú rôzne prístupy alebo pravidlá nakladania s údajmi, ktoré sú pri poskytovaní verejných služieb generované, v dôsledku čoho mnohé z dát, ktoré vznikajú z verejných financií nie sú k dispozícii, prípadne nie sú vzájomne porovnateľné. Zákon o údajoch pomôže usmerniť dátový manažment samospráv na národnej úrovni, zabezpečí interoperabilitu a upraví právny základ pre analytické spracovanie verejne dostupných údajov.
Ciele opatrenia	Cieľom právnej regulácie zákona o údajoch je všeobecné nastavenie dátového manažmentu verejnej správy. Nastavenie sa realizuje prostredníctvom 1 rozpracovania existujúcich konceptov a právnych inštitútov zabezpečujúcich zdieľanie údajov v rámci verejnej správy na základe jednotných pravidiel a za použitia centrálnych informačných technológií verejnej správy (princíp 1x a dosť, referencovanie, analytické spracúvanie údajov), 2 zavedenia nových konceptov a právnych inštitútov zabezpečujúcich rozsiahlejšie zdieľanie údajov aj mimo verejnej správy (dátový kurátor a dátová kvalita, interoperabilita údajov a centrálny model údajov, koncept mojich údajov a modul mojich údajov, otvorené údaje). Zákon o údajoch je zároveň právnym nástrojom pre uvedenie viacerých informačných technológií verejnej správy, ktoré po technickej stránke realizujú zavádzané/zavedené koncepty a inštitúty, do praxe (prevádzky).
Gestor	MIRRI SR
Súvisiace strategické dokumenty	Národná koncepcia rozvoja informačných technológií verejnej správy Európska dátová stratégia Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030
Zdroj financovania	štátny rozpočet / interné kapacity / EŠIF (OPII prioritná os 7)
Termín realizácie	V štádiu legislatívneho procesu

OPATRENIE E04	
Podpora rozvoja sietí 5G na Slovensku	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	V kontexte zavádzania technológií 5G, ich príspevkom k potenciálnemu rastu produktivity a ekonomiky a prínosmi vo forme spoločenských a hospodárskych výhod v dlhodobom čase opatrenie vyplývajúce z materiálu MD SR „Podpora rozvoja sietí 5G na Slovensku na roky 2020-2025“ prispeje k digitálnej transformácii SR z pohľadu vybudovania modernej, funkčnej a bezpečnej infraštruktúry elektronických komunikácií, ktorá je nevyhnutným predpokladom pre rozvoj moderných služieb pre občanov a podnikateľov a tiež má umožniť prepojitelnosť všetkých systémov, ich vzájomnú komunikáciu a ich efektívne riadenie a dohľad nad nimi.
Ciele opatrenia	V záujme dosiahnutia vízie z pohľadu budovania sietí 5G v SR, ktorej plnenie prinesie rýchle zavádzanie sietí 5G a vytvorí nové príležitosti pre domáce podniky a podporu budúcich investícií, je pri koordinovanom prístupe všetkých zainteresovaných strán cieľom (všetkých tém) opatrenia nasledovné: • <u>v oblasti infraštruktúry</u> • Pokryť všetky prevádzkované úseky diaľnic (D) a rýchlostných ciest (R), prevádzkované úseky paneurópskych železničných koridorov a vnútrozemských vodných ciest medzinárodného významu na území Slovenskej republiky (aj s využitím už pridelených frekvencií; v termíne do konca r. 2025), • Pokryť sieťou 5G 95 % obyvateľov krajských miest SR (v termíne do konca r. 2025), • Pokryť sieťou 5G 90 % obyvateľov mimo krajských miest SR (v termíne do konca r. 2027), • Pokryť sieťou 5G využívajúcou frekvencie z frekvenčného pásma 700 MHz 70 % obyvateľov SR (v termíne do konca r. 2027), •
Gestor	MD SR, ÚREKPS, MIRRI SR
Súvisiace strategické dokumenty	Stratégia digitálnej transformácie Slovenska (2019 – 2022) Podpora rozvoja sietí 5G na Slovensku na roky 2020-2025
Zdroj financovania	Nástroj na prepájanie Európy, P SK, štátny rozpočet
Termín realizácie	31. 12. 2025, resp. 31. 12. 2027

OPATRENIE E05	
Alternatívne financovanie municipálneho rozvoja	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	V rámci projektu „Podpora kvality sociálneho dialógu“ implementovaného s podporou z OP „Ľudské zdroje“ Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) v spolupráci so Združením

	miest a obcí Slovenska (ďalej len „ZMOS“) a autorským kolektívom pripravili analytickú štúdiu s názvom „Alternatívne financovanie municipálneho rozvoja“.
Ciele opatrenia	Štúdia popisuje výhody aj riziká rôznych finančných nástrojov, ktoré môžu samosprávy využiť ako doplnok k vlastným finančným zdrojom alebo zdrojom z prostriedkov EÚ. Detailne sa venuje problematike úverov, ale aj komunálnym dlhopisom. Autorský tím sa tiež sústredil na problematiku verejno-súkromných partnerstiev a aj využitiu finančnej participácie zo strany Slovak Investment Holdingu, a. s.
Gestor	Implementačná agentúra MPSVR SR, ZMOS
Súvisiace strategické dokumenty	-
Zdroj financovania	OP Ľudské zdroje
Termín realizácie	07/2018 – 11/2023

OPATRENIE E06	
Lepšie služby pre občanov a podnikateľov	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Na vybavenie jednej životnej situácie občan bežne potrebuje využívať služby viacerých poskytovateľov (napr. ministerstvo, obec / mesto a zdravotná poisťovňa); takéto služby ale musí vybaviť jednotlivo cez viaceré prístupové miesta, ktoré poskytujú rozdielny dizajn, kvalitu a navigáciu. Na zlepšenie služieb a ich spájanie do kompaktných celkov (životných situácií, ktoré umožnia jednoduchú cestu občanov za vybavením konkrétnej životnej situácie), je potrebná modernizácia spoločných modulov (pre tvorbu digitálnych služieb, uchovávanie rozhodnutí, výmenu údajov, riadenie osobných údajov, správu stavu podania, úhrady). Pritom je rovnako potrebné zaviesť centrálné webové prístupové miesto k digitálnym službám štátu optimalizované aj pre mobilné zariadenia.
Ciele opatrenia	- Nasadenie eGovernment riešenia 16 komplexných prioritných životných situácií pre občanov a podnikateľov EÚ. - Poskytnutie platformy IT nástrojov nevyhnutných pre budovanie a poskytovanie zrozumiteľných a používateľsky prívetivých digitálnych služieb do ucelených životných situácií.
Gestor	ÚV SR, MIRRI SR
Súvisiace strategické dokumenty	POO SR - Komponent 17: Digitálne Slovensko (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika)
Zdroj financovania	POO SR
Termín realizácie	Q1 2021 – Q2 2026

OPATRENIE E07	
Digitálna transformácia poskytovania služieb verejnej správy	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Služby poskytované verejnou správou nie sú organizované z pohľadu občana, ktorý potrebuje vybaviť konkrétnu životnú situáciu, ale z pohľadu orgánu verejnej moci, ktorý službu poskytuje. Dôsledkom sú duplicitné kroky, resp. vyžadovanie informácií aj v prípadoch, keď ich verejná správa už dopytovala inde a sú dostupné na inom mieste. Optimalizáciu procesov, ktorá bola čiastočne vykonaná, je potrebné dokončiť a zaviesť do praxe jednak prostredníctvom legislatívnych úprav, ako aj úpravou informačných systémov, ktoré realizujú jednotlivé agendy a služby.
Ciele opatrenia	• Skrátenie trvania vybavenia verejných služieb optimalizáciou a automatizáciou procesov využívajúc kapacity centrálnej platformy IT zdrojov. • Dokončenie digitálnej transformácie (spustenie funkčnej digitálnej verzie) 42 informačných systémov.
Gestor	ÚV SR
Súvisiace strategické dokumenty	POO SR - Komponent 17: Digitálne Slovensko (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika)
Zdroj financovania	POO SR
Termín realizácie	Q1 2021 – Q2 2026

OPATRENIE E08 Fast grants – Hackathony	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Existujúce mechanizmy podpory inovácií nie sú zamerané na rýchle a flexibilné poskytnutie prostriedkov na inovatívne riešenia aktuálnych / akútnych spoločenských problémov. Dôsledkom je nedostatočné zapojenie inovačného ekosystému, odbornej verejnosti a spoločnosti celkovo do riešenia spoločenských problémov. Chýba najmä aktívna účasť novovznikajúcich inovatívnych spoločností. Súčasný systém prepojenia a spolupráce aktérov – medzi súkromným sektorom a inovatívnymi firmami, výskumným sektorom, akademickou obcou a verejným sektorom – neposkytuje dostatočnú podporu inovačného ekosystému a neobsahuje účinný kanál, prostredníctvom ktorého by sa zapájali novovzniknuté firmy či študenti.
Ciele opatrenia	• Vytvoriť prostriedok na riešenie aktuálnych spoločenských problémov a dostatočne flexibilnú a rýchlu podporu inovatívnych riešení - formou hackathonov s účasťou inovátorov z radov korporácií, startupov, výskumných inštitúcií, (študentov) vysokých škôl a inej odbornej verejnosti. • Zvýšiť mieru adaptácie a využívania moderných a inovatívnych riešení vo verejnej správe adresovaním súčasných administratívne náročných procesov verejného obstarávania. • Vytvoriť ekosystém menších inovácií v oblasti digitálnych technológií a digitálnej ekonomiky zvýšením celkovej miery zapojenia spoločnosti a inovačného ekosystému. • Podporiť aktívny prístup obyvateľstva k riešeniu spoločenských problémov zlepšením inovačnej kultúry a proaktivitou. • Podporiť prepájanie riešiteľov hackathonov z rôznych sfér a budovanie dlhodobých multidisciplinárnych partnerstiev v zmysle „quadruple helix“ prístupu.
Gestor	MIRRI SR, ÚV SR
Súvisiace strategické dokumenty	POO SR - Komponent 17: Digitálne Slovensko (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika)
Zdroj financovania	POO SR
Termín realizácie	Q3/2022 až Q4/2026 - opakovanie inovačných cyklov a tzv. fast hackathonov a postupné nasadzovanie riešení do spoločenskej praxe

OPATRENIE E09 Strategický prístup k vzdelávaniu v oblasti rozvoja digitálnych zručností v spolupráci so zástupcami kľúčových zainteresovaných strán („stakeholderov“)	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Úroveň digitálnych zručností je nízka: v roku 2019 bol podiel obyvateľstva (vo veku 16 až 74 rokov) s minimálne základnými digitálnymi zručnosťami 54 % a vyššími než základnými digitálnymi zručnosťami 27 %. Priemer EÚ-27 bol na úrovni 58 %, resp. 33 %). V spolupráci so zástupcami kľúčových zainteresovaných strán („stakeholderov“ - napr. zamestnávateľov, MŠVVŠ SR, MPSVR, MF SR a ďalšími partnermi) vypracuje MIRRI SR ucelenú národnú stratégiu rozvoja digitálnych zručností so zameraním na osoby v produktívnom a post-produktívnom veku v rámci podpory ďalšieho vzdelávania dospelých vrátane podpory digitálnych zručností aktívnych účastníkov trhu práce. Súčasťou tvorby stratégie bude analýza súčasného stavu, definícia existujúcich bariér a následná vízia vzdelávania pre najbližšie obdobie, ako aj návrh opatrení a odporúčaní pre subjekty verejnej správy na zlepšenie súčasného stavu a splnenie stanovených cieľov. Stratégia tiež navrhne dlhodobu udržateľný systém financovania a podpory v tejto oblasti a zároveň tak pomôže vytvoriť aj atraktívne prostredie s cieľom zabrániť odlivu mozgov do zahraničia a prilákať expertov a výskumníkov zo zahraničia.
Ciele opatrenia	Uvedená reforma prispeje k plneniu spoločných výziev členských štátov EÚ (hlavné výzvy, tzv. „flagship initiatives“) v oblasti rekvalifikácie a rozširovania nových zručností. Vďaka podpore rozvoja nových digitálnych zručností sa zvýši schopnosť adaptovať sa na zmeny v automatizácii, digitalizácii, zlepší sa potenciál krajiny inovovať a v neposlednom rade sa prispeje k rozvoju vzdelanostnej, a teda viac odolnej a inkluzívnej spoločnosti.
Gestor	ÚV SR
Súvisiace strategické dokumenty	POO SR - Komponent 17: Digitálne Slovensko (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika)
Zdroj financovania	POO SR
Termín realizácie	2021 – 2023

OPATRENIE E10	
Zlepšovanie digitálnych zručností seniorov a distribúcia Senior-tabletov	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Podľa štatistík EÚ o príjme a životných podmienkach si každá desiatu domácnosť tvorená osobou staršou ako 65 rokov na Slovensku nemôže dovoliť počítač, čo je dvojnásobný podiel oproti priemeru EÚ. Nedostupnosť vybavenia predstavuje jednu z veľkých výziev pre využívanie elektronických služieb štátu a taktiež sťažuje zapojenie seniorov do digitálnych aktivít, či už ide o kontakt s blízkymi, vyhľadávanie informácií alebo úkonov súvisiacich so zdravotnou starostlivosťou. Zistenia naznačujú, že problémom nie je len úroveň digitálnych zručností popísaná vyššie, ale aj obmedzená dostupnosť technického vybavenia potrebného na ich plné využitie. Podiel osôb vo vekovej skupine 65 – 74 rokov s aspoň základnými digitálnymi zručnosťami je len 11 %, priemer EÚ v rovnakej vekovej skupine je pritom 24 %. Podiel ľudí s aspoň základnými digitálnymi zručnosťami v rámci slovenskej populácie je na úrovni 54 %.
Ciele opatrenia	• Zlepšiť digitálne zručnosti min. 172 800 seniorom a znevýhodneným osobám formou prezenčných a e-learningových školení. • Poskytnúť Senior-tablety a ďalšie nástroje seniorom a osobám zo znevýhodnených skupín na umožnenie a zvýšenie motivácie využívania elektronických služieb a e-learningových školení. • Poskytnúť prístup k špeciálnym aplikáciám adresujúcim potreby seniorov a znevýhodnených osôb a implementovať do nich hlasové ovládanie s cieľom zjednodušiť prístup k využívaniu funkcionalít. • Sprístupniť seniorom dodatočnú funkcionality, ako napr. komunikácia s rodinou alebo vyhľadávanie spoľahlivých zdravotníckych informácií.
Gestor	MIRRI SR, ÚV SR
Súvisiace strategické dokumenty	POO SR - Komponent 17: Digitálne Slovensko (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika)
Zdroj financovania	POO SR
Termín realizácie	3Q -4Q 2021 – 3Q 2026

OPATRENIE E11	
Transformácia infraštruktúry IKT štátnej správy do podoby cloudových služieb na všetkých úrovniach	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	V rámci prvej etapy sa navrhuje zriadenie dvoch dátových centier štátnej správy. V druhej etape budú tieto dátové centrá rozvíjané s cieľom poskytovať jednotlivým štátnym úradom a inštitúciám služby IKT. Cloud predstavuje alternatívny spôsob využívania IKT.
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia centralizácie a rozvoja dátových centier v štátnej správe je, aby štátne úrady a inštitúcie využívali IT technológie efektívnejšie. Potrebne je preto začať „veľkým upratovaním“ dátových centier. Desiatky dátových centier štátu nahradia dve hlavné centrá, ktoré budú v pôsobnosti MF SR a MV SR, pričom štátne úrady a inštitúcie by mali postupne prejsť na používanie cloudových služieb v tomto centralizovanom prostredí. Na základe toho predpokladáme ročnú úsporu verejných zdrojov vo výške zhruba 25 až 30 mil. eur. Implementácia potrebných opatrení bude prebiehať v dvoch etapách: v prvej etape sa zavedú cloudové služby IaaS formou housingu a v druhej etape budú služby DC štátu postupne rozširované o ďalšie služby umožňujúce poskytovanie cloudových služieb s väčšou flexibilitou a možnosťou dynamickej správy pridelených zdrojov, a to služieb IaaS, PaaS a SaaS. Zvládnutie takejto realizácie DC štátu predstavuje náročnú logistickú a organizačnú úlohu, kde okrem samotného vybudovania riešenia bude potrebné premigrovať informačné prostredia a údaje. Dôjde tiež k procesným zmenám fungovania príslušných orgánov verejnej správy a zavedeniu nového spôsobu financovania IKT vo verejnej správe. Investičné náklady budú financované prostredníctvom OP Integrovaná infraštruktúra. Za najdôležitejší výsledok tohto návrhu je možné považovať, že verejná správa bude efektívnejšie vynakladať svoje zdroje na obstarávanie, nasadzovanie a prevádzku IKT riešení. Vzrastie akceptácia progresívnych cloudových riešení verejným sektorom, zvýši sa odbornosť a portfólio cloudových riešení poskytovaných v digitálnej ekonomike. V neposlednom rade sa zníži spotreba elektrickej energie a emisií CO2 dátových centier nasadzovaním zelených IKT.
Gestor	MF SR, MV SR
Súvisiace strategické dokumenty	Stratégia informatizácie verejnej správy (2008) Strategický dokument pre oblasť rastu digitálnych služieb a oblasť infraštruktúry prístupovej siete novej generácie (2014 – 2020) Národná koncepcia informatizácie verejnej správy (2008) Národná stratégia pre informačnú bezpečnosť v SR (2009)
Zdroj financovania	OPII
Termín realizácie	31.12. 2020

OPATRENIE E12	
Propagácia a export úspešných slovenských riešení do zahraničia	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len „MZVEZ SR“), v súlade s Konceptiou vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie, podporuje export slovenských firiem a ich riešení na zahraničné trhy, s cieľom podporovať udržateľný hospodársky rast a tvorbu pracovných miest, a to viacerými spôsobmi: • zvýšením intenzity, efektívnosti a kvality podpory exportu slovenských výrobcov (najmä malých a stredných), u ktorých nárast produkcie na vývoz povedie k tvorbe nových pracovných miest; • príchodom ďalších zahraničných investorov, ktorí v súvislosti s exportom tovaru a služieb budú vytvárať nové pracovné miesta; • podporou inovačných aktivít slovenských firiem, ktoré vedú k zvýšeniu ich konkurencieschopnosti v globálnom meradle.
Ciele opatrenia	MIRRI SR bude s MZVEZ SR úzko spolupracovať na zaradení tematiky inteligentných samospráv do aktivít ekonomických diplomatov a vonkajších ekonomických vzťahov využitím etablovaných nástrojov MZVEZ SR. Spoločným cieľom všetkých nástrojov je posilnenie exportnej výkonnosti firiem, a to konkrétne na etablovaných a nových trhoch vyhľadávaním príležitostí, poskytovaním finančných služieb, proexportným poradenstvom či zapájaním do medzinárodnej vedecko-výskumnej spolupráce. Kľúčovou úlohou nástrojov na podporu exportu je zamerať sa na podniky pôsobiace na slovenskom trhu, najmä MSP a firmy, ktorých rozhodovanie o teritoriálnej štruktúre zahraničného obchodu vzniká na Slovensku. Medzi kľúčové nástroje MZVEZ SR pre toto opatrenie patria: • Podnikateľské misie • Prezentácia na veľtrhoch a výstavách formou národných stánkov • Podpora internacionalizácie malých stredných podnikov • Projekty ekonomickej diplomacie • Exportné fórum • Inovačné dni • Podujatie „Z regiónov do sveta“
Gestor	MZVEZ SR, MIRRI SR
Súvisiace strategické dokumenty	Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030
Zdroj financovania	Štátny rozpočet
Termín realizácie	priebežne

OPATRENIE E13 Budovanie telekomunikačných sietí s veľmi vysokou kapacitou pre účel zavádzania ultra-rýchleho širokopásmového pripojenia (UFB)	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Víziou Slovenska je zabezpečiť prístup ku komunikačnej infraštruktúre, ktorá bude schopná v dlhodobom horizonte naplniť kvalitatívne a kapacitné požiadavky na siete gigabitovej spoločnosti pre všetkých občanov, podnikateľov ako aj inštitúcie verejnej správy. K naplneniu tejto vízie sa dostaneme pokrytím všetkých domácností pripojením o rýchlosti download aspoň 100 Mbit/s s možnosťou rozšírenia na 1 Gbit/s a subjektov sociálno-ekonomickej interakcie pripojením o rýchlosti aspoň 1Gbit/s, technológiou ktorá nebude ani v nasledujúcich desaťročiach vyžadovať výmenu pasívnej časti infraštruktúry z dôvodu zvyšujúcich sa kapacitných alebo iných kvalitatívnych a technologických požiadaviek. Národný plán širokopásmového pripojenia primárne počíta s tým, že komerčný sektor a celé telekomunikačné odvetvie budú na Slovensku budovať siete novej generácie a poskytnú občanom Slovenska prístup ku konektivite gigabitovej spoločnosti. Tak ako v každom odvetví hospodárstva, je aj v prípade telekomunikačného odvetvia nevyhnutné, aby štátne orgány reagovali na zlyhania trhu v tých oblastiach, v ktorých telekomunikační operátori neplánujú budovať siete s vysokou kapacitou a poskytovať pripojenie v súlade s cieľmi gigabitovej spoločnosti. V týchto prípadoch je nutné aby štát formou investičných intervencií z verejných zdrojov zabezpečil pre občanov požadovanú úroveň komunikačnej infraštruktúry a internetového pripojenia. Prostriedky na financovanie intervencií zo strany štátu budú mať formu grantu a mali by pochádzať ako zo štátneho rozpočtu, tak z fondov EÚ. Alokácia finančných prostriedkov bude realizovaná prostredníctvom dopytových výziev vyhlásených v intervenčných oblastiach. Subvencovaní môžu byť nielen telekomunikační operátori ale aj samosprávy. Štátne orgány budú v úlohe regulátora a koordinátora týchto dopytových projektov.
Ciele opatrenia	Cieľom Slovenska v oblasti výstavby infraštruktúry UFB je pokrytie všetkých domácností pripojením o rýchlosti download aspoň 100 Mbit/s a možnosťou rozšírenia na 1 Gbit/s do roku 2025 a subjektov sociálno-ekonomickej interakcie pripojením o rýchlosti aspoň 1 Gbit/s.
Gestor	MIRRI SR
Súvisiace strategické dokumenty	Národný plán širokopásmového pripojenia
Zdroj financovania	P SK, štátny rozpočet
Termín realizácie	2022 - 2025

OPATRENIE E14	
Posilnenie výkonu regulácie a štátneho dohľadu elektronických komunikácií a poštových služieb a zlepšenie dostupnosti broadbandu.	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Reformný zámer „Posilnenie výkonu regulácie a štátneho dohľadu elektronických komunikácií a poštových služieb a zlepšenie dostupnosti broadbandu“, Úradu pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb (ďalej „Regulačný úrad“ alebo aj „RÚ“) v partnerstve s MIRRI SR je dôležitým prvkom v plánovaných aktivitách pri naplňovaní cieľov gigabitovej spoločnosti na Slovensku. Zameriava sa totiž na zlepšenie regulácie a štátneho dohľadu v oblasti elektronických komunikácií a poštových služieb, ako aj na efektívnejšie riadenie aktivít súvisiacich so zavádzaním širokopásmového pripojenia na Slovensku.
Ciele opatrenia	Hlavnými cieľmi reformného zámeru sú: A. Zefektívnenie regulácie a štátneho dohľadu nad elektronickými komunikáciami (pri RÚ), čo bude mať pozitívny vplyv na lepší prístup k digitálnym službám pre spotrebiteľov a podniky, formovanie rámcových podmienok pre úspech digitálnych sietí a služieb, vytvorenie európskej digitálnej ekonomiky a spoločnosti s dlhodobým rastovým potenciálom. B. Vybudovanie Broadband Competence Office (ďalej len „BCO“), ktorý cez svoje kompetencie dohliadne na to, aby štát zabezpečil všetkým občanom SR prístup k širokopásmovému internetu. Toto by malo byť dosiahnuté užšou spoluprácou RÚ a MIRRI SR.
Gestor	MIRRI SR, RÚ
Súvisiace strategické dokumenty	Národný plán širokopásmového pripojenia
Zdroj financovania	P SK, štátny rozpočet
Termín realizácie	N/A

OPATRENIE E15	
Podpora pre moderné technológie pre lepšie služby v regiónoch	
Stav opatrenia	Existujúce
Popis opatrenia	Podpora pre moderné technológie pre lepšie služby v regiónoch sa začala už v programovom období 2014-2020, pričom táto podpora bude pokračovať do jeho ukončenia a následne v ďalšom programovacom období. Vyčlenené prostriedky sa sústreďujú na modernizáciu integrovaných systémov verejnej hromadnej dopravy, na zvýšenie kvality parkovania, kamerové systémy, na monitorovanie kvality ovzdušia i mostov, ako aj na budovanie wifi pripojení. Ďalej sú zamerané na zlepšenie dostupnosti dát, kde ide o analýzu možných otvorených dát a ich kvality, zautomatizovanie ich zberu, zdieľania, či integráciu a ich následné uverejnenie. Môžu mať podobu rôznych aplikácií aj informačných systémov. Projekty však môžu byť zamerané aj na doplnkové aktivity ako sú budovanie prístupových bodov na bezplatné wifi na verejných priestranstvách, alebo nákup a využívanie inteligentných zariadení na podporu rozvoja telemedicíny (inteligentné náramky na sledovanie životných funkcií, pulzné oximetre a pod. Aktivity v projektoch musia byť ukončené najneskôr do konca roka 2023.
Ciele opatrenia	• Zvýšenie pokrytia širokopásmovým internetom / NGN. • Zvýšenie kvality, štandardu a dostupnosti eGovernment služieb pre občanov. • Zlepšenie celkovej dostupnosti dát vo verejnej správe s dôrazom na otvorené údaje. • Zlepšenie digitálnych zručností a inklúzie znevýhodnených jednotlivcov do digitálneho trhu.
Gestor	MIRRI SR
Zdroj financovania	OPII
Termín realizácie	2022 – 2023

AKČNÝ PLÁN INTELIGENTNÝCH MIEST A REGIÓNOV NA ROKY 2023 – 2026

Vydal: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
Pribinova 25, 811 09 Bratislava

Zostavil: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
Odbor inovácií a smart agendy
Oddelenie inteligentných miest a regiónov
Bratislava 2022

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu

WWW.SMARTCITY.GOV.SK | WWW.MIRRI.GOV.SK

SEKCIA INOVÁCIÍ, STRATEGICKÝCH INVESTÍCIÍ A ANALÝZ (HUB)
MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY